

Хектор Мало
ИЗПИТАНИЯТА
НА
МАЛКАТА ПИЕРЕТА

ПАН

ЕКТОР МАЛО
ИЗПИТАНИЯТА НА МАЛКАТА
ПИЕРЕТА

Превод: Весела Пекарева

chitanka.info

Как ще се почувствате, ако сте само на дванадесет години и останете без пари и близки в огромния и непознат Париж? Можете да разчитате само на себе си и на магаренцето Поликарп. Но с какво може да ви помогне то, освен да ви погали с меката си муцунка? Единственият ви шанс е да намерите богатия си дядо. Ала той живее далече от Париж и дори не е чувал за вас. С всичко това трябва да се справи малката Пиерета!

Дали тя ще се изгуби сред опасностите, които дебнат отвсякъде? Ще съумее ли да преодолее всички изпитания и да намери щастието си?

ПЪРВА ГЛАВА

В един съботен ден Версайските врати на Париж бяха задръстени от коли, натоварени със сено, слама, бъчви и друг товар, който очакваше митнически преглед под палещите лъчи на слънцето. Последна стоеше и привличаше всеобщото внимание една странна кола. Приличаше на стар фургон, направен от летви и платно. Покривът беше от насмолен картон, а платното бе толкова мръсно, че едва можеше да се различи небесносиният цвят, с който някога е било боядисано. Същото можеше да се каже и за следите от надписи, които бяха останали по четирите стени на фургона. На едната от тях се беше залазило началото на гръцката дума „фото“, на другата — на немски „графие“, на третата — на италиански „тиа“; най-четлив беше надписът на френски — „фотографи“. Явно беше, че тези надписи означават думата „фотография“, а различните езици, на които беше написана — страните, през които бе преминал фургонът. Магарето, което го теглеше, също не беше от тукашните краища. Беше толкова изтощено, че изглеждаше невъзможно да тегли подобна тежест, като се взреше човек по-внимателно в него, виждаше ясно, че тази слабост е от продължително, уморително пътуване и постоянния глад. Всъщност магарето беше здраво и издръжливо. Беше по-високо от нашите магарета и имаше пепелявосив цвят, светъл корем, украсен с черни напречни линии. Крепеше се на тънки, но здрави крака. Юздите му бяха направени от върви и ширити, различни по дължина и цвят. Те се подаваха под цъфнали клончета, откъснати по пътя от грижлива ръка, за да запазят магарето от мухите и палещите лъчи на слънцето. На тротоара до фургона седеше малко момиче, около дванайсетгодишно. Лицето му беше необикновено. Такива лица се срещат само при смесване на две различни раси. Неговите смели черни очи бяха в контраст със светлите му коси и с прозрачната белота на кожата му. Сериозната линия на устата не хармонираше със слабото детско лице. Фигурата на момичето беше стройна, нежна и нервна като лицето, изпълнена с грация. Облеклото му се състоеше от стара,

избеляла блузка и вехта пола. Но въпреки бедното си облекло момиченцето се държеше с достойнство.

Пред фургона беше спряла кола със сено — тъй близко, че магарето без усилие отскубваше по някой стрък, щом усетеше, че не го гледат.

— Поликарп! — мъреше го тогава момиченцето. — Ще престанеш ли най-после?

Магарето навеждаше срамежливо глава, присвиваше очи, изпъваше уши и пак протягаше муцуната си към колата... Беше много гладно.

— Пиерета! — обади се слаб глас от фургона.

Момиченцето скочи на крака и разтваряйки завесите, влезе вътре. На пода върху тънък дюшек лежеше бледа жена.

— Желаш ли нещо, мамо?

— Какво прави Поликарп?

— Яде чуждо сено. Много е гладен.

— Не му позволявай! Гладът не дава право да се взема онова, което не е наше, а може да си имаме и неприятности със стопанина на колата.

— Ще го пазя, а ти как се чувстваш, мамичко? Сигурно ти е много лошо? — запита с треперещ глас момиченцето.

— Не, нищо ми няма, само малко ме задушават... Ти не се плаши — отговори майката с мъка.

Тя искаше да успокои дъщеря си. Всъщност положението ѝ беше много тежко — намираше се в последните стадии на туберкулозата. Беше още млада жена със следи от рядка хубост върху измъченото си лице. Тъмните ѝ кротки очи горяха с болезнен блясък.

— Не искаш ли да пийнеш нещо? — попита Пиерета. — Тук наблизо има лавка, ще ти купя лимонада да се разхладиш.

— Не искам, запази парите, и без това са толкова малко. Иди по-добре при Поликарп.

Момиченцето се върна при животното и го издърпа малко назад, за да не може да достигне сеното. Магарето отначало се позаинати, но когато тя му заговори ласкаво и го поглади по муцуната, то отпусна дългите си уши с изражение на доволство и покорност. След като го успокои, Пиерета отново седна на тротоара и започна да наблюдава това, което ставаше наоколо. Във въздуха се носеше рояк мушици, по

реката минаваха параходи, а на брега разтоварваха салове чрез макари, които обхващаха с железните си вериги сандъците и ги пренасяха направо във вагоните. Влаковете минаваха по моста, чиито арки закриваха изгледа към града.

Наоколо се движеха митничарите. Те вкарваха дългите си щикове в колите със сено и слама или пък продупчваха бъчвите, като опитваха съдържанието им. Всичко това беше ново и любопитно за Пиерета и тя така се захласна, че не забеляза как мина времето...

Вече няколко минути наблизо се въртеше едно момче, приблизително на нейната възраст. То беше клоун от трупата, чийто фургон бе в съседство с този на Пиерета. Момчето напразно се стараеше да привлече вниманието ѝ.

Най-сетне то се реши да я заговори:

— Ах, какво хубаво магаре!

Тя мълчеше.

— Вероятно не е оттук?

Тя погледна момчето и като не видя нищо враждебно в него, отговори:

— То е от Гърция.

— От Гърция!?

— Да, и затова го наричаме Поликарп.

— А-а! — промълви момчето, макар и да не разбра защо едно магаре от Гърция трябва да се нарича непременно Поликарп. — А далече ли е оттук Гърция?

— Много далече.

— По-далече ли е от Китай?

— Не, по-близо е, но все пак е много далече.

— Значи вие идвате сега от Гърция?

— Не, от по-далече.

— А къде отивате?

— В Париж.

— Къде ще се установите?

— Посъветваха ни около Крепостния булевард.

Като чу тия думи, момчето плесна с ръце и проточи:

— Около Крепостния булевард ли? О-ла-ла!

— Нима там не ще има място?

— Място има, но не е за вас. Пълно е със скитници. Има ли с вас някой, който би ви защитил?

— Не. Само двете с мама сме, ти е много болна.

— Вие сама ли се грижите за магарето?

— Разбира се.

— Но тогава още утре ще ви го откраднат. И това ще бъде само началото, останалото ще бъде още по-лошо. Повярвайте ми! Навярно никога по-рано не сте идвали в Париж?

— Не, никога.

— Веднага забелязах. Но защо не се установите у Смукалото?

— Не ви разбирам.

— Това е прозвището на един човек — стопанин на хан. Дворът е много голям и вечер заключват вратата. Никак не е страшно. Всички знаят, че ако някой се вмъкне нощно време в хана, може и да получи някой куршум от ханджията.

— А скъпо ли взема?

— Зимно време — да, понеже тогава много хора се стичат в Париж, но сега не е по-скъпо от четиридесет су^[1] на неделя, а и магарето може да пасе в двора, ако обича бодилите.

— Да, обича ги.

— Толкова по-добре тогава. А стопанинът не е лош човек.

— Защо го наричат Смукалото?

— За това, че по всяко време може да пие.

— Далече ли е оттук тоя хан?

— Не. Знаете ли къде е Шарон? Обзалагам се, че не знаете!

— Та аз никога не съм била в Париж.

— Ето го там — и момчето посочи на север. — Когато минете вратите, ще завиете вдясно покрай булеварда и ще попитате някого. Всяко дете би ви упътило.

— Трябва да кажа на мама. Постойте за минутка край магарето, веднага се връщам. Не му позволявайте да яде от сеното.

— С удоволствие. Ще го поразпитам за Гърция.

Пиерета влезе при майка си и ѝ разказа онова, което чу от клоуна. Преди да излезе, тя се наклони към нея и каза тихо:

— Тук е пълно с коли, на които е написано: „Фабрика Марокур. Волфрам Пендавоан“. Такъв надпис имаше върху бъчвите.

— Че какво от това?

— Струва ми се странно да срещам навсякъде това име.

[1] Едно су — пет сантима, сто сантима — един франк. ↑

ВТОРА ГЛАВА

Когато Пиерета се върна, намери своето магаре със завряна в сеното муцуна. Дъвчеше най-спокойно, сякаш беше пред собствените си ясли.

— Защо му позволявате да яде? — извика Пиерета.

— А защо не? Толкова е гладно.

— Но нали стопанинът на сеното ще се кара?

— Тогава ще си има работа с мен — отвърна момчето закачливо... — Нека само се опита...

В това време дойде редът на колата със сеното и тя тръгна напред.

— Прощавайте! — каза момчето. — Аз тръгвам, но ако ви дотрябвам, попитайте за Грабдул, всеки ще ви упъти.

Митничарят, който прегледа фургона, не намери в него нищо друго освен два сламени стола, една маса, фотографски апарат и няколко снимки. От куфари и дрехи нямаше и следа.

— Нямате ли друг багаж?

— Не.

— Можете да продължите.

Като минаха вратите, Пиерета зави надясно покрай булеварда и скоро намери улицата и хана, както ѝ бе описал Грабдул. Тя погледна в двора и видя един стар дилижанс без колела. В тревата си играеха около дузина кученца. Те се спуснаха към нея със звънлив лай.

— Кой е там? — попита нечий глас.

Пиерета се обърна и видя брадат човек, който подреждаше различни вехтории, като ги хвърляше в кошници, наредени около него.

— Ела насам, но внимавай да не настъпиш палетата! Какво искаш?

Пиерета обясни с няколко думи какво ѝ бе нужно.

— Че защо не — отвърна той, — стига да ми предплатите.

— Колко?

— Четиридесет и две су на седмица за фургона и двадесет су за магарето.

— Скъпо е.

— Както искаш. Това е окончателната цена...

— Може ли магарето да пасе от бодилите?

— И бодили, и трева, колкото му издържат зъбите.

— Цяла седмица е много, ние само се отбихме в Париж. Не може ли да ви плащаме на ден? Като отпочинем, ще продължим към Амиен.

— Все едно. Тогава шест су за фургона и три су за магарето на ден.

Тя извади от джоба си десет су и ги подаде на ханджията.

— Кажи и на другите да слязат. Колко души сте? Ако сте трупа, ще доплатите по две су на човек.

— Пътуваме само двете — аз и майка ми.

— Защо се пазариш ти, а не майка ти?

— Тя е болна и лежи във фургона.

— Че моят хан да не е болница?

— Тя не е толкова болна, само е много уморена — побърза да обясни Пиерета, страхувайки се да не ѝ откажат. — Идваме отдалече.

— Тогава закарай фургона ей там, а магарето завържи. Ако смачкаш някое кученце, ще ми платиш за него сто су.

— Ей! — викна той след нея, — не искаш ли чаша вино?

— Благодаря, не пия.

— Тогава аз ще пия за твое здраве. — Той гаврътна чашата и пак се зае с кошниците.

Пиерета привърза магарето и отиде при майка си.

— Най-сетне, мамичко, настанихме се! Ти си почини, а аз ще ти приготвя обяд.

— Погрижи се за Поликарп.

— И той ще бъде сит. Никога не съм виждала толкова много бодили, има и кладенец.

Тя сложи в мангала въглища и взе една стара тенджерка.

— Ще ти сваря ориз, мамо.

— Не ми се яде.

— Ако ти се яде нещо друго, кажи, мамичко, аз ще ти купя.

— Не, не, по-добре свари ориз.

Пиерета наля вода в тенджерата, сложи в нея шепа ориз и като я постави на огъня, изтича да види какво прави магарето. Животното се чувстваше много добре и с голям апетит пасеше бодилите.

Когато оризът се свари, тя приготви две чинии, сипа го в тях, седна на пода при майка си и ѝ заговори гальовно, както момиченцата приказват на куклите си:

— Сега ще обядваме. Аз ще ти помогна, мила моя.

Очите ѝ бяха устремени с безпокойство към майка ѝ, седнала на дюшека, завита в стар шал.

Майка ѝ загреба лъжичка ориз и го сложи в устата си, като дълго и бавно го дъвка, без да може да го преглътне.

— Просто не ми се яде — отвърна тя на тревожния поглед на дъщеря си.

— Но ти трябва да се храниш, толкова си отслабнала! Яж, мамо! Втората лъжичка ще мине по-леко, а третата — съвсем.

— Вие ми се свят.

— О, мамо!

— Не се безпокой, дете мое! Няма нищо, болните винаги имат лош апетит.

Тя отметна шала и задъхвайки се, легна на дюшека. Чувстваше такава слабост, че едва не загуби съзнание. Като видя устременията към нея пълни със сълзи очи, тя направи усилие над себе си и за да отвлече вниманието на дъщеря си, каза:

— Оризът ти е много вкусен. Защо не се храниш? Яж, ти трябва да събираш сили за двама — нали се грижиш и за мен. Хайде, яж, дете мое!

— Както виждаш, мамо, аз ям.

Отначало Пиерета поглъщаше ориза с усилие, само за да успокои майка си, но после го дояде с апетит. Майка ѝ я наблюдаваше с тъжна усмивка.

— Трябва да ядеш, иначе съвсем ще останеш без сили.

— Нали и аз ти казвам същото, но ти нищичко не хапваш.

— Аз съм болна.

— Нека повикам лекар.

— На лекаря трябва да се плати, а парите ни са малко.

— Ще стигнат: ти имаш седем франка и един флорин. Освен това имаме още седем су.

— Все пак са малко. Лекарят няма да ме излекува само с приказки.

— Аз измислих нещо, мамо! Докато пътувахме, много се чудех как ще пристигнем в Марокур. Струва ми се някак неудобно да се появим там с нашия фургон — ще ни се смеят. А може и да не ни приемат.

— Права си, подобно пристигане няма да е особено приятно за нашите роднини.

— И понеже фургонът ще бъде излишен, трябва да го продадем, също и фотографския апарат. Откак ти се разболя, никой не идва да се снима при нас.

— Ще ми бъде мъчно да се разделя с всичко това. Цяла година преживяхме в този фургон, в него почина и баща ти. Това са последните ни вещи, свързани със спомена за него.

Тя замълча, сълзите я задушаваша.

— Прости ми, мамичко, изобщо не трябваше да отварям дума за това.

— Не ти се сърдя. Положението ни е такова, че за каквото и да заговорим, все ще се натъжим и огорчим. Разбира се, че не можем да отидем в Марокур с нашия фургон и с нашите дрипи. Ще продадем всичко.

— А Поликарп? — попита тихо Пиерета.

— Жал ли ти е за него?

— Да. Само като си помисля, че трябва да го продадем, става ми някак си съвестно и тъжно. В такъв момент ми се струва, че той се досеща какво смятаме да правим и знае, че няма да дойде с нас в Марокур, където би могъл да отдъхне след толкова мъчително и дълго пътуване.

— Но ние самите не знаем какво ни очаква там. Да се надяваме, че няма да ни се случи нищо лошо, но все пак може и да не ни приемат. И тогава...

— Но това е невъзможно, мамо! Заради паметта на татко не могат да ни оставят на улицата. Той беше толкова добър. Никой не може да вини мъртвите.

— Дете мое, ще продадем всичко — и фургона, и Поликарп, и фотографския апарат. Ще повикаме лекар и когато се пооправя поне

малко, ще си купим прилични дрехи и ще заминем за Марокур с влак. А сега да оставим този разговор.

— Добре, мамо, няма да говорим повече за това. Ти си почини, а аз през това време ще изпера бельото.

— Не се преуморявай!

— Но аз съм съвсем бодра.

Тя целуна майка си, взе вързопа с бельото, сгря вода в същата тенджерата, в която свари ориза, натопи бельото и започна да пере. След като простря дрехите, тя отиде при Поликарп. Магарето спокойно пасеше бодилите, но ласкавите думи на девойката го примамиха. То протегна към нея глава, замърда покорно уши и започна да ближе ръцете ѝ. Тя го прегърна през шията и то сложи глава на рамото ѝ. Пиерета се притисна към животното и дълго сдържаните сълзи потекоха от очите ѝ. В двора и на улицата беше тихо, само отдалеч се носеше глух шум, който напомняше ропота на морски вълни. Това бяха отзвуци от замиращия трудов делник на Париж.

ТРЕТА ГЛАВА

Болната прекара нощта много неспокойно. На няколко пъти Пиерета ставаше и отиваше до кладенеца с надеждата, че студената вода ще намали температурата на майка ѝ. Сутринта, когато се захлади, болната я втресе. Пиерета я покри с шала, единствената топла дреха, която им бе останала. За доктор тя не можеше да отиде, защото не знаеше адреса на нито един. Като се съмна, хазяинът я изпрати при един прочут доктор, но я предупреди, че той не би дошъл пеша, пък и за да дойде, трябва да му се плати предварително.

Тя лесно намери квартирата на доктора, но той още не беше станал и тя трябваше да почака. Пред къщата спря файтон. Докторът се появи, висок и пълен, с червендалесто лице и дълга посивяла брада, която му придаваше вид на патриарх.

Преди да влезе във файтона, Пиерета се приближи към него и го помоли да дойде да прегледа майка ѝ.

— Да не е имало някаква кавга?

— Не, докторе, мама е болна, много болна.

— А коя е майка ти?

— Ние сме фотографи.

Той понечи да влезе във файтона, но Пиерета побърза да му покаже парите.

— Ще ви заплатим, докторе.

— Три франка.

Пиерета му подаде парите и той ги пхна в джоба на жилетката си.

— Ще дойда след един час.

Тя се спусна тичешком към хана с радостната вест.

— О, мамо, той сигурно ще те излекува, той е знаменит доктор.

Говорейки, тя изми и вчеса майка си, после подреди фургона, който започна да изглежда още по-празен и беден.

Докторът пристигна скоро. Прегледа болната, погледна езика ѝ и заяви, че трябва да бъде откарана в болницата.

— Остави ни за малко, момиченце! — каза той.

Отначало Пиерета се поколеба, но при знака на майка си излезе от фургона.

— Ще умра ли? — попита майката.

— Не казвам това, но са ви необходими грижи, каквито тук не можете да получите.

— А в болницата дъщеря ми ще бъде ли с мен?

— Не, но ще може да ви посещава всеки четвъртък и неделя.

— Не мога да се разделя с нея. Как ще я оставя сама в Париж? Ако умирам, искам тя да бъде около мен до последния момент.

— Не трябва да оставате във фургона, нощният хлад е много вреден за вас. Можете ли да наемете някаква стая?

— Стига да не е за дълго, сигурно ще можем.

— Но това не е всичко. Нужни са ви и лекарства и силна храна. Ето защо трябва да отидете в болница.

— Това е невъзможно. Не мога да оставя дъщеря си сама.

— Това си е вече ваша работа. Казах ви вече онова, което бях длъжен да ви кажа.

Той повика Пиерета, написа рецепта и ѝ я подаде.

— Иди в аптеката за лекарство. Ще даваш на майка си по лъжичка през два часа. Ще ти дадат хининово вино, което тя трябва да пие по време на ядене. Ще гледаш да се храни добре. Пригответи ѝ яйца, много са полезни. Довечера пак ще дойда.

Пиерета изпрати доктора.

— Много ли е болна мама? — попита тя.

— Придумай я да отиде в болницата.

— А вие не можете ли да я излекувате?

— Надявам се, но не мога да ѝ дам онова, което ще получи в болницата: силна храна и добро гледане. Лудост е да не иска да отиде, само за да не се раздели с теб. Ти си умно и скромно момиченце и нищо лошо няма да ти се случи.

Като се върна във фургона, майка ѝ я попита:

— Какво каза докторът?

— Каза ми, че се надява да те излекува.

— Взemi всичките ни пари, купи лекарства и яйца.

Но парите не стигнаха.

— Ако нямате достатъчно пари — каза аптекарят, — вземете лекарството, а за виното елате по-късно.

Лекарството струваше три франка и половина. С останалите пари Пиерета купи хляб и яйца.

Като нахрани майка си, тя отиде при хазяина, за да се посъветва как да продаде онова, което им беше останало. Фургона и фотографските принадлежности той се нае да купи сам, а за Поликарп ѝ каза да почака до сряда, когато става конският пазар.

Пиерета се зарадва — до сряда имаше още време. А и хазяинът може би ще даде добри пари за фургона, а майка ѝ ще се пооправи достатъчно, за да пътува с влак. В такъв случай те няма да продадат Поликарп, а ще го оставят при хазяина и когато се настанят в Марокур, ще си го вземат. Колко щастлив ще бъде той, ще пасе до насита сочната трева из марокурските ливади, без да се разделя повече със своята млада стопанка.

Но какво беше разочарованието на Пиерета, когато хазяинът, след като огледа фургона от всички страни, предложи за него — заедно с вещите, които се намираха вътре, едва петнадесет франка.

— Петнадесет франка?

— Правя го само заради вас. Тази развалина не струва и един грош — каза той, вдигайки презрително рамене.

Накрая след дълги преговори той прибави още два и половина франка. Пиерета уговори и условието той да получи фургона след тяхното заминаване. Тя се надяваше да се пренесат пак в него, щом майка ѝ се почувства по-добре.

Като завърши пазарлъка, тя отиде да види стаята, която хазяинът сам ѝ предложи. Той хвалеше своето жилище толкова, колкото подценяваше техния фургон. Стаите бяха тъмни и мръсни. Навсякъде се търкаляха вехтории, които стопанинът на хана купуваше. Тежката миризма, която лъхаше от тях, едвам се издържаше. Пиерета се колебаеше дали да наеме подобна стая, страхуваше се, че за майка ѝ ще бъде още по-лошо да живее в тази смрад.

— Хайде, решавайте по-скоро — бързаше хазяинът.

— Докторът виждал ли е тези стаи?

— Разбира се, че ги е виждал — когато лекуваше Маркизата.

Последната дума реши всичко. Щом една маркиза е могла да живее тук, значи и майка ѝ ще може.

— Стаята ще ви струва осем су на ден, за магарето — три, а за фургона — шест.

— Но нали купихте фургона?

— Да, обаче вие ще го ползвате.

Тя не можа да отговори. Вече беше свикнала с това, че хората използваха нейната безпомощност, и беше стигнала до заключението, че е в реда на нещата силните и богатите да се налагат над бедните и слабите.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Преди да се пренесат с майка ѝ в стаята, Пиерета измете тавана и стените, лъсна ключалката и изми пода, прозорците и вратата. Вътре сигурно не беше чистено от построяването на сградата. За да не се усеща неприятната миризма, тя реши да набере цветя. В двора из тревата имаше много саморасли цветенца, но за това трябваше да иска разрешение.

— Да не си решила да продаваш цветя? — попита я ханджията.

— Не, ще ги занеса в нашата стая.

— А, в такъв случай късай колкото искаш.

Докато чистеше стаята, Пиерета се запозна със съседите: от едната страна живееше възрастна жена, която носеше боне, украсено с цветни ленти — триколюорът с френското знаме; от другата страна живееше висок човек с дълга и широка престилка. Възрастната жена беше улична певица, тя беше Маркизата, за която говореше собственикът. Всеки ден тя излизаше, като се подпираше на една голяма тояга, сядаше на кръстопътя или на моста и там пееше. Човекът с престилката беше прекупвач на стари обувки и от сутрин до вечер работеше мълчалив като риба, за което го наричаха татко Карп.

Привечер стаята беше готова и Пиерета отведе майка си там. Като видя цветята, тя остана трогната.

— Колко си добра — промълви тя.

Но положението на болната не се подобри. Напротив, треската се усили и когато докторът отново дойде на другия ден, каза, че състоянието ѝ се е влошило и предписа ново лекарство. То струваше пет франка и Пиерета се отчая при мисълта, че парите няма да стигнат до сряда, ако докторът всеки ден предписва ново лекарство. Във вторник сутринта, когато той пак взе перото, Пиерета го спря с въпроса:

— Докторе, непременно ли днес трябва да се даде ново лекарство?

— Защо ме питаш?

— Привършихме парите. Утре може би ще имаме.

— Тогава новото лекарство може да почака. Давайте ѝ от предишното.

Докторът каза, че може да се изчака. Значи майка ѝ не е толкова зле. Утре е сряда и тя ще трябва да се раздели с Поликарп. Във всеки свободен миг Пиерета изтичваше при магарето, което, щом чуеше гласа ѝ, се устремяваше към нея, колкото му позволяваше дължината на връвта, с която беше привързано. Пиерета го прегръщаше, а то си протягаше шията, слагаше муцуна на рамото ѝ и тъй оставаха мълчаливи един до друг. Само устните на Пиерета безмълвно шепнеха:

— О, ако знаеше!

Но то нищо не знаеше и в тая минута, сито и отпочинало, когато неговата малка стопанка го милваше, беше най-щастливото магаре на света. Освен това то се сприятели с хазяина. Веднъж се беше отвързало и се примъкна при него. Той беше зает с обичайните си занимания — събиране на стари парцали. Отначало не го забеляза, но когато си наливаше вино, случайно видя животното, което с голямо любопитство гледаше чашата.

— А, и на теб ли ти се пие? — и той протегна чашата към магарето.

То се приближи, наклони муцуната си и наведнъж изсмука половината от съдържанието ѝ.

— Я гледай ти! Юнак! — възхити се хазяинът и повика Маркизата и Карп.

— Какво има? — попита Маркизата.

— Сега ще видите.

Той отново наля вино и протегна чашата към магарето. Както и първия път, то изпи половин чаша сред общия смях на присъстващите.

— Бях чувал, че магаретата обичат вино, но никога не бях виждал това — каза ханджията.

— Защо не го купите? — попита Маркизата. — Ще ви бъде добър другар.

Хазяинът не го купи, но предложи на Пиерета да я придружи до пазара. Тя прие с удоволствие.

В сряда Пиерета изми магарето. Прегръщаше го и мислеше, че повече няма да го види. В какви ли ръце ще попадне, горкото? Макар че при тях животът му не бе кой знае колко весел — колко ли пъти се

бе преуморявало и гладувало — но поне никога не го бяха били. Поликарп беше техен другар, заедно с него преживяваха несгодите.

Поликарп остана много учуден, когато му надянаха юздите, без да го впрегнат във фургона. За да не ходи пеша, хазяинът си приспособи нещо като седло и яхна магарето. То стоеше спокойно, защото до него бе Пиерета, която гальовно го потупваше и му говореше ласкаво.

Тръгнаха за пазара. Пиерета водеше магарето. Отначало вървяха по тихи улици, но после навлязоха в по-шумни и тя трябваше да напруга цялото си внимание, за да не ги блъсне някой файтон или трамвай. Беше тъй заета, че не виждаше паметниците и другите забележителности на града, покрай които минаваха. Не обръщаше внимание и на насмешките, които се сипеха от всички страни. Затова пък ханджията не оставяше нито едно подмятане без отговор.

След дълго лутане стигнаха до едно заграждение, зад което имаше пространство, разделено на преградки — в тях стояха конете и магаретата за продан. Хазяинът слезе от Поликарп, който се досети какво става зад оградата и не пожела да влезе вътре. Така се заинати, че дори молбите и уговарянията на Пиерета не можаха да го помръднат. Хазяинът го удари, но магарето зарева и се дръпна назад.

Веднага ги наобиколиха любопитни зяпачи.

— Това магаре ще достави голямо забавление на глупака, който го купи — каза един.

— Не, то само хитрува — каза ханджията. — Досеща се, че ще го продават, а не иска да се раздели със стопаните си, затова капризничи.

— Истина ли е това, което казваш, Смукало?

— Кой ме познава тук?

— Аз съм, Заешката кожа.

Те се поздравиха.

— Твое ли е това магаре?

— Не, на това момиче.

— А ти добре ли го познаваш?

— Разбира се, неведнъж сме пили заедно.

— На мен обаче ми трябва магаре, което да работи, а не да пие.

— О, то е добър работник. Дошло е от Гърция без почивка.

Хазяинът даде знак на Пиерета да тръгне с Поликарп, който като разбра, че не го водят към пазара, покорно я последва. Доближиха една кръчма. Ханджията и Заешката кожа седнаха до една маса във на тротоара и поръчаха бутилка вино. Пиерета остана при магарето.

— Искаш ли да видиш какъв хитрец е това магаре? — каза ханджията и протегна към него чашата с вино.

Магарето проточи шия и преди Пиерета да успее да го спре, изпи половин чаша.

— Е, как ти се струва? — тържествуваше ханджията.

Но Заешката кожа не споделяше възторга му.

— Нали ти казах, че ми трябва работно магаре, което да тегли кола с кожи.

— А аз ти казвам, че е дошло чак от Гърция.

— Е, това е друга работа.

Оглеждайки внимателно магарето, тя запита Пиерета колко иска за него.

Хазяинът ѝ беше казал, преди да тръгнат за пазара, че ще искат не по-малко от сто франка.

— Сто франка за едно магаре? — викна Заешката кожа. — Вие се шегувате. Повече от двадесет франка не давам, а то и толкова не струва.

— Тогава ще идем на пазара — каза хазяинът.

— Я да видим как ще го сторите.

До оградата магарето вървеше спокойно, но по-нататък не пожела да мръдне и легна на земята. Наново ги загради тълпа, наново се посипаха шеги и подигравки.

— Нали ви казах! Хайде, вземете трийсет франка. Решавайте по-бързо, иначе ще си купя друго магаре.

Хазяинът направи знак на Пиерета да се съгласи, но тя се колебаеше. В това време дойде полицаят и им каза да се махат и да не задръстват улицата.

Поликарп не искаше да върви напред, затова го задърпаха назад. Като разбра, че не го водят към пазара, той се успокои и замърда уши от удоволствие.

— Отведи го у нас, на улица „Шато дьо Рантре“ — каза Заешката кожа и брой трийсет франка.

Ханджията нямаше време да иде с тях и каза на Пиерета:

— Върви и не тъжи. При добра стопанка отива животинката.
Настъпи моментът на раздялата. Пиерета привърза магарето в конюшната, прегърна го през сълзи и го целуна по муцуната.

— Не плачи, тук ще му е добре — утешаваше я Заешката кожа.

— Ние така се обичаме — казваше Пиерета през сълзи.

ПЕТА ГЛАВА

Какво можеха да направят с трийсет франка, когато и сто им бяха малко, за да задоволят нуждите си? Те така разчитаха на тези сто франка, които предварително бяха разпределили за най-необходимите неща. Пред всичките тези неразрешими въпроси сърцето на момичето се свиваше.

— Трябва да тръгнем по-скоро — кача майка ѝ, щом Пиерета ѝ заговори за това, което я измъчваше.

— По-добре ли се чувстваш, мамо?

— Няма значение, трябва да вървим. Тук не мога да оздравея. Ако останем, ще изхарчим и тези нари. Разбира се, искаше ми се да отидем в Марокур в по-прилични дрехи, но така може би е по-добре. Може нашият вид да предизвика състрадание. Да, час по-скоро трябва да отпътуваме.

— За днес ли говориш?

— Не, тръгваме утре. Иди разбери кога потегля влакът за Амиен и колко струват билетите.

Пиерета научи, че сутринта тръгват два влака — един в 6 и един в 10 часа, и че билетите за трета класа струват по девет франка и 25 сантима.

— Ще тръгнем в 10. До гарата ще идем с фойтон, защото не мога да вървя.

На следната сутрин тя не можеше да стигне дори до пътната врата, сърцето ѝ заби силно, притъмня ѝ и щеше да падне, ако Маркизата не я бе подкрепила навреме. Едва седна на един стол и загуби съзнание.

— Трябва да си легне и да я разтрием — каза Маркизата. — Повикай бързо Карп, за да я пренесем до стаята. Днес няма да можете да пътувате.

Маркизата беше опитна жена и скоро свести болната, тя се приповдигна, но после отново ѝ стана зле.

— Трябва да лежите — каза Маркизата. — Ще пътувате утре, а сега ще ви подкрепим. Карп готви чудесен бульон. Има такава слабост към бульона, както хазяинът към виното.

Без да дочака отговор, тя отиде при Карп.

— Моля ви, съседе, дайте чаша бульон за болната.

Карп се усмихна, дръпна капака на гърнето, което кипеше на огъня. Ароматът на бульона се разнесе из стаята, той го вдъхна с наслада и погледна гордо Маркизата.

— Хубаво мирише — каза тя. — Ако можеше да се спаси болната с бульон, от вашия сигурно би оздравяла. Но — Маркизата сниши глас — тя е много изтощена и няма да я бъде дълго. Бедното момиченце!

Карп махна с ръка, с което искаше да каже „Воля Божия, нищо не можем да изменим и предотвратим“. Той напълни чашата и Маркизата внимателно я отнесе, като се стараеше да не разлее нито капка.

— Пийнете малко — каза тя, наведена над болната. — Не мърдайте, само отворете уста.

С една лъжичка тя наля малко бульон в устата ѝ, но болната не можа да преглътне и той се разля. Уви, бульонът нямаше да я спаси. Това беше ясно и на самата Маркиза и тя накара Пиерета да го изпие.

— Пий, мила! Ти също трябва да се подкрепиш.

Като видя, че домашните средства не помагат, Маркизата посъветва момичето да повика пак доктора. Но той каза, че вече нищо не може да помогне. Ако замине, рискува да умре по пътя.

Само Пиерета не губеше надежда. Беше сигурна, че майка ѝ ще оздравее. Тя бе тъй млада. Нали хората умират, когато остаряят. Майка ѝ беше така добра и нежна с нея, тъй кротка с другите, можеше ли да бъде обречена? Не, не е възможно. Тя смяташе, че припадъкът на майка ѝ е съвсем естествен след такава преумора. Измъчена от съмнения, Пиерета се обърна към Маркизата:

— Мисля, че щом остана жива по време на припадъка, няма да умре и сега, нали?

Тревожеше я мисълта за парите — какво щяха да правят, ако трийсетте франка свършеха преди заминаването, как щяха да пристигнат тогава в Марокур?

Вечерта, седейки до майка си, тя наново се замисли за това. Внезапно Пиерета почувства, че ръката на майка ѝ стисва нейната.

— Искаш ли нещо, мамо?

— Трябва да поговоря с теб... Последният ми час настъпва.

— О, мамо!

— Не ме прекъсвай, мило дете, и се опитай да запазиш спокойствие. Аз също съм отчаяна, че те оставям съвсем сама... Не исках да те плаша, но съм длъжна да поговоря с теб. — Тя замълча, за да си поеме въздух. — Трябва да се разделим...

Пиерета не можа да удържи напиралите сълзи.

— Много е тъжно, но може би ще е по-добре за теб, като останеш сираче. Такава е Божията воля, трябва да се преклоним пред нея. Ти скоро ще останеш сама. Утре мен може би няма да ме има.

Тя замълча, за да преодолее вълнението си, после продължи:

— В джоба ми има един лист — брачното ми свидетелство. Написано е моето име и това на баща ти. Ето и твоето кръщелно свидетелство. Пази тези документи, те ще ти бъдат необходими. За всеки случай научи съдържанието им наизуст — ако ги загубиш, ще можеш да поискаш копие. Нали няма да забравиш?

— Ще запомня всичко, мамичко.

— Дъще моя, ти оставаш съвсем сама, но не падай духом. Когато умра, веднага отпътувай за Марокур с влак, а ако не ти стигнат парите — иди пешком. Но не оставай в Париж. Обещай ми, че ще изпълниш всичко, което ти казвам.

— Обещавам, мамо!

Силите изоставиха болната. Тя лежеше мълчалива и неподвижна и почти не дишаше.

— Мамо! Мамо! — извика Пиерета уплашена. Гласът на детето върна съзнанието на болната.

— Сега — продума тя тихо — трябва да ти кажа... трябва да направиш... Ах, боже мой, забравих какво... — шепнеше едва чуто майката. — Да, да, ще отидеш в Марокур. Нищо не искай, каквото заслужиш, това ще получиш. Ако бъдеш добра, ще те обикнат... Невъзможно е да не те обикнат. Тогава ще настъпи краят на твоите изпитания.

Тя склучи ръце и устреми пламналия си поглед към небето.

— Аз те виждам щастлива и умирам спокойна с тази вяра. Помни майка си и баща си и постъпвай така, както сме те напътствали. Ние ще живеем в твоето сърце.

Болната замлъкна. Лежеше неподвижно, с поглед, устремен в безкрая. Дишането ѝ ставаше все по-трудно. Пиерета, като видя, че майка ѝ не идва на себе си, излезе на двора и заплака безнадеждно. После реши да не оставя майка си сама и със сподавени ридания се върна при нея.

Болната повече не дойде в съзнание. Тя издъхна през нощта...

ШЕСТА ГЛАВА

Свещеникът прочете заупокойна молитва и си отиде. Пиерета продължаваше да стои наведена над гроба ѝ.

Маркизата се приближи до нея и я хвана за ръка.

— Да вървим! — каза тя, като почти насила я откъсна от гроба.

Пиерета вървеше, без да разбира какво става около нея и накъде я водят. Мислите ѝ бяха заети само от покойната ѝ майка.

Те спряха в една уединена алея. Тук бяха всички обитатели на хана. Маркизата, която я подкрепяше, хазяинът, Карп и лавкаджийката. Маркизата носеше боне с траурни ленти, хазяинът също беше с официална шапка, дори Карп вместо кожената си престилка носеше дълъг почти до петите сюртук, а лавкаджийката беше в бяло ленено палто и сукнена жилетка. Парижани се отнасят с голямо уважение към мъртвите.

— Трябва да поговорим с теб — започна хазяинът, който смяташе, че трябва да заговори пръв като най-важен член на това общество. — Искам да кажа, че можеш да живееш в хана безплатно, докогато поискаш.

— Искаш ли да пееш с мен? — предложи Маркизата. — Ще печелиш достатъчно, за да се издържаш. Това е хубав занаят.

— Ако обичаш бонбони, сигурно скоро ще дойдеш при мен. Моят занаят също не е лош, ще ми помагаш при продаването.

Карп не каза нищо, но усмивката му говореше, че Пиерета винаги може да разчита на чаша бульон.

Добротата и вниманието на обитателите на хана трогнаха Пиерета и смекчиха малко жестоката ѝ скръб.

— Колко сте добри — промълви тя развълнувана.

— Предлагаме ти това, което е по силите ни — каза хазяинът.

— Не можем да те оставим на улицата... — рече Маркизата.

— Благодаря на всички ви, но не мога да остана в Париж. Трябва да отида при моите роднини.

— Имаш роднини? — учуди се хазяинът. — Къде живеят?

— В Амиен.

— А пари имаш ли?

— Нямам достатъчно за влак, но мога да отида дотам пеша.

— А знаеш ли пътя?

— Имам карта. Само не зная как да изляза от Париж.

Тогава всички, надпреварвайки се един през друг, започнаха да ѝ обясняват.

— Ако искаш да се заблудиш, слушай тях — прекъсна потока от думи хазяинът. — Чуй какво ще те посъветвам, вземи трамвая и отиди в Шапел-норд, а оттам започва най-прекият път за Амиен. Ще ти струва само шест су. Кога мислиш да тръгваш?

— Мама настояваше да тръгна веднага.

— Каквото е пожелала майка ти, това направи — каза Маркизата. — Ела да те целуна на прощаване, ти си добро момиче.

Мъжете ѝ стиснаха ръка.

Но Пиерета се колебаеше. Сърце не ѝ даваше да остави гроба на майка си. Маркизата усети борбата, която ставаше в душата ѝ, и каза:

— Ако трябва да заминеш, тръгни веднага, не се колебай!

Макар и със свито сърце, Пиерета благодари на всички и тръгна бързо в посоката, която ѝ бе посочил хазяинът.

— Господа, заповядайте при мен да пийнем по чашка вино — предложи ханджията.

— Не е зле — отвърна Маркизата.

— Бедното момиченце! — продума накрая Кари.

Щом Пиерета влезе в трамвая, разстла пред себе си картата на Франция. Откак бяха влезли през Италия във Франция, картата ѝ служеше непрекъснато като пътеводител. Ето и пътя за Амиен. Началният пункт е Сен Дени, после Екуан, Шантили, Клермонт, Булон, Амиен, всичко около 150 километра. Ако изминава на ден средно по 30 километра, би пристигнала на шестия ден. Свикнала е да ходи пеша, колко пъти е вървяла заедно с Поликарп. Е, наистина има разлика — когато беше много горещо или пък валеше дъжд, можеше да се скрие във фургона. А сега какво ще прави, особено пък нощно време? Ако нощите се случат топли и ясни, ще спи под някое дърво или храст. Пък и парите едва ли ще ѝ стигнат за най-необходимото. Целият ѝ капитал се състоеше от 5 франка и едно су, пък и трябваше да остане нещо за

Марокур. А какво ще прави, като стигне там? Пиерета още не беше решила, но вече трябваше да слиза. Кондукторът извика:

— Станция Шапел!

Тя слезе и се отправи по посока на Сен Дени. До залез-слънце имаше не повече от два-три часа. Надяваше се дотогава да излезе от Париж и да пренощува в полето.

Но какво беше разочарованието ѝ, когато забеляза, че върви вече два часа, а пред погледа ѝ се очертаваше една и съща картина — къщи и фабрики, от чиито комини се издигаха тежки валма дим, който придаваше на местността печален вид. От фабриките се носеше страшен шум и грохот, както и ужасното свистене на парата. Нагоре и надолу по пътя непрекъснато минаваха коли и трамваи. Някои от колите бяха покрити с платна и носеха надпис: „Фабрични заводи Марокур на Волфрам Пендавоан“. Струваше ѝ се, че Париж няма край. Най-сетне на един ъгъл видя син надпис, от който узна, че навлиза в Сен Дени. Слава богу! Сигурно след Сен Дени започваха полята. На края на предградието Пиерета влезе в една фурна да си купи хляб.

— Пари имаш ли? — попита я фурнаджийката.

Тя извади петте франка.

— Дайте ми, моля, един фунт хляб и остатъка от парите.

Но преди да отреже хляба, жената разгледа монетата.

— Какво е това? — попита тя сърдито и подхвърли парите на мраморната плоча, където те се търкулнаха с ясен звън.

— Нима не виждате? Пет франка.

— Кой те прати с тези пари?

— Никой, аз самичка. Моля ви, отрежете ми хляб и ми върнете остатъка.

— Никакъв хляб няма да ти дам и те съветвам да си вървиш по пътя, ако не искаш да те арестуват.

— Защо ще ме арестуват? — недоумяваше Пиерета.

— Затова, че си крадла.

— Какво говорите!

— Как какво? И още питаш! Махай се навън, скитнице, иначе ще повикам полиция.

Дали монетата не беше фалшива? Пиерета не знаеше, но че могат да я помислят за скитница, беше твърде вероятно. Какво би отговорила на полицаия, кой ще се застъпи за нея? Тези въпроси

преминаха като мълния през ума ѝ и я изплашиха. Но тя преодоля бързо страха си — та петте франка бяха единственото ѝ богатство!

— Ако не искате да ми дадете хляб, поне ми върнете парите — каза тя и протегна ръка.

— За да измамиш с тях някой друг, нали? По-добре да останат у мен. А ако искаш да си ги вземеш, повикай полицаия! Ще видим тогава... Какво чакаш още? Хайде, махай се!

Някои от минувачите, като чуха виковете на фурнаджийката, спряха от любопитство.

— Какво се е случило? — попита един.

— Тази просякиня се промъкваше към касата.

— Да, изглежда подозрителна.

— Когато потрябва, никога няма полицай наблизо.

Зашеметено от тази лъжа, бедното сираче излезе, съпроводено от виковете и нападки, преследвано от жестоката несправедливост на хората.

След няколко минути, които ѝ се сториха часове, Пиерета беше вече в полето и свободна, но без хляб и средства. Какво да прави само с едно су? Какво може да купи? Как да преживее?

Инстинктивно тя се огледа, като че търсеше някакъв изход. Наоколо се простираха поля, засети с жито и цвекло. Но нито едното, нито другото можеше да се яде. В този момент тя горещо желаше да срещне някоя друга клетница като себе си, да я запита как преживяват онези, които нямат пари и са принудени да се скитат от едно на друго място, минавайки от страна в страна. Дали има на света друга такава клетка бездомница, така самотна и отхвърлена? Тези печални мисли отекваха в сърцето ѝ, но тя продължи пътя си, колкото и безпомощна да беше. Заветът на майка ѝ трябваше да бъде изпълнен.

Колко безрадостна беше за нея тази прекрасна лятна вечер. Минавайки през едно село, тя срещна група селяни с доволни лица. Техният работен ден беше приключил и скромните им домове ги чакаха за почивка. Уморени, те предвкушаха топлата вечеря и домашния покой. Дори конете вървяха по-бодро.

СЕДМА ГЛАВА

Несравнимо по-приятно е да се върви вечер, отколкото денем.

Вечерната прохлада ободрява и освен това срещаш много по-малко хора.

Стъмваше се. Пиерета минаваше покрай градина, насадена със зеленчук, и машинално се спря да гледа как го берат и отнасят с кошници в колата, която стоеше на пътя. Друга кола спря за малко и девойката, която я караше, попита работниците:

— Събрахте ли вече вашия зеленчук?

— Привършваме.

— А Моно?

— Още не е започвал. Сметките му се оказаха криви, мислеше, че днес няма да успеем и ще пазим неговата градина заедно с нашата. Весело би било, ако утре завари градината си обрана.

— Да, наистина.

И всички дружно се изсмяха.

— Почакай ни малко и ще си тръгнем заедно.

След няколко минути двете коли поеха към селото.

Пиерета забеляза в обраната градина малка колиба. „Мога да пренощувам вътре — помисли си тя. — Нищо лошо няма да направя, колибата е празна и не е страшно — никой няма да дойде, след като всичко вече е обрано.“ Недалече се очертаваше силуетът на някаква фабрика. Комините ѝ изригваха от време на време огнени езици и на момиченцето му се струваше, че не е тъй самотно. Колебливият пламък, който прорязваше мрачината, ободряваше духа на детето и светеше за него като фара за моряка.

Все пак Пиерета не се реши да се възползва веднага от колибата и почака, докато съвсем се стъмни. Когато всичко утихна, тя дебнешком се промъкна в колибата, която се оказа по-приветлива, отколкото можеше да се очаква. На земята имаше дебела настилка от сено, а за възглавница — сноп тръстика.

От Сен Дени Пиерета побягна като подгонен звяр. Струваше ѝ се, че всички са видели сцената в хлебарницата, и често се обръщаше да види дали не я гони някой. Сега тя се поуспокои и не се боеше повече от преследване, но беше гладна и много изморена. След случката в Сен Дени Пиерета мислеше, че вече никога няма да усети глад или жажда.

Целият ѝ капитал се състоеше от едно су и с него трябваше да преживее пет-шест дни. Толкова беше гладна... Но утрото е по-мъдро от вечерта. По-добре да си легне. След като намери такъв прекрасен подслон за вечерта, на сутринта може да намери и нещо за ядене. Но как ще стане това, тя не можеше да си представи. Сега трябваше да поспи.

Пиерета сложи глава върху тръстиковия сноп и затвори очи. Но преди да заспи, в паметта ѝ изплува образът на майка ѝ. Към него се присъедини и този на баща ѝ. Споменът за тях обхвана цялото ѝ същество. Безмълвната нощ ѝ се стори още по-безрадостна и със сълзи на очи тя се унесе в неспокоен, кошмарен сън, който накрая се замени от светлите лица на родителите ѝ. Както в миналото те се наведоха над нея, за да я целунат, преди да заспи. Но това беше само миг. Събуждаше се често от тропота на някоя закъсняла кола или на влак, от тайнствени и неясни нощни шумове. Сърцето ѝ неспокойно трепкаше като подплашена птичка, но пак се унасяше, за да се стресне отново, заслушано в тайнствените звуци на нощта.

Внезапно се пробуди от шума на каруца, която спря някъде наблизо. Пиерета стана и на смътната светлина на звездите видя две фигури, които се отправиха с кошници в ръце към градината на Моно. Какво ли пък е това? Тя чу някакъв сух звук, все едно режеха нещо. Досети се, че в градината са влезли крадци. Това не ѝ се видя толкова смешно, колкото на съседите на Моно, напротив, изплаши се. Не един път беше чувала, че крадците убиват неканените свидетели, за да не ги издадат.

Дори да не я забележат, може някой друг да чуе шума и да дойде да ги хване, а с тях да заловят и нея като съучастник. При тази мисъл пот изби по челото ѝ. Тя напразно напругаше зрението си да види какво правят крадците. Само ги чуваше. Но ето че някъде наблизо заскърца кола.

Шумът утихна. Колата отмина и шумът се чу отново — работеха с удвоени сили. На Пиерета ѝ се струваше, че никога няма да свършат. Ами ако дойдат други хора? По-добре да легне и да се престори на заспала... Най-сетне чу шум на отдалечаваща се кола и погледна — отправяше се за Париж.

За сън и дума не можеше да става. По-разумно беше да напусне колибата, за да не я обвинят в кражба. Като се оглеждаше на всички страни, Пиерета излезе на пътя и тръгна бързо напред. Звездите избледняваха, на изток се показва светла черта, предвестница на настъпващия ден.

ОСМА ГЛАВА

Беше още тъмно и силуетите на сградите се виждаха съвсем неясно, а фабричните комини наподобяваха гигантски ръце, издигнати застрашително в простора.

Минавайки покрай къщите, момичето се стараше да стъпва тихо, но това беше излишно. Уморените хора спяха дълбоко и стъпките му разбудиха само кучетата, които сънливо пролайваха в затворените дворове. Котки бродеха наоколо като мрачни видения, сливайки се с тъмнината.

Като излезе от селото, Пиерета забави крачка. Зеленчуковата градина остана далеч зад нея и умората взе да надделява. Въпреки утринната свежест ѝ стана горещо и ѝ се зави свят — от глад и преумора. Трябваше да си почине. Пътят минаваше през ливада с наскоро окосена люцерна, събрана на малки купи. Тя прескочи рова и се сгуши в ароматното сено. Меката му топлина я успокои и приспа.

Когато се събуди, слънцето се беше изкачило високо в небето и хвърляше горещите си лъчи върху земята. Наблизо селяни жънеха овес. Близостта на хората отначало я обезпокои, но те бяха твърде заети и дори не я забелязаха. Тя почака да се поотдалечат малко и излезе на пътя.

Сънят я ободри и подкрепи, но като измина няколко километра, гладът пак започна да я измъчва. Тя реши да купи с единственото су малко хляб в следващото село. Наистина това бяха последните ѝ пари, но ѝ оставаше надеждата, че по пътя може да намери нещо.

Преди да купи хляб, Пиерета разгледа внимателно монетата, за да се увери, че не е фалшива, въпреки че нямаше никаква представа как трябва да изглежда истинското су. Влезе със страх във фурната, като се боеше да не се повтори случката от Сен Дени.

— Моля, дайте ми хляб за едно су.

Подадоха ѝ малко хлебче.

— Нямате ли вчерашен? Не е нужно непременно да е пресен.

Дадоха ѝ, без да мерят, едно парче, останало от два-три дни. Толкова се зарадва, че ѝ дадоха почти двойно повече от първия хляб. Пиерета извади от джоба си ножче и раздели хляба на четири части. Днес ще изяде само едно парче и така — всеки ден по едно. Но от решението до изпълнението има голяма разлика. Едва изяла първото парче, тя разбра, че гладът побеждава и най-силната воля. Първото парче тя погълна моментално и то само раздразни апетита ѝ. Помъчи се да яде по-бавно второто, но и то скоро изчезна, а третото го последва. Волята ѝ никога не е била толкова отслабнала, просто се срамуваше от себе си. Наистина парченцата бяха малки и от вчера насам не бе яла нищо освен чашката бульон, с която я нагости Карп. Накрая изяде и последното парче.

Като поутоли глада си, ожадня, но това не я плашеше. Водата не се купува, трябва само да стигне до някой ручей или кладенец. Но сега сякаш нарочно никъде нямаше вода. В селските дворове имаше кладенци, но Пиерета не се решаваше да влезе. Тя забеляза, че я гледат подозрително. Ако носеше някакъв товар на гърба си, не биха ѝ обърнали внимание, а така, без нищо, можеха да я помислят за крадла, която оглежда къщите, за да задигне нещо. Премина селото с пресъхнали устни.

В полето стана още по-трудно да се върви. Слънцето безмилостно печеше по открития път. Гърлото ѝ съвсем пресъхна. Тя събра няколко по-чисти камъчета и ги сложи в устата си. Те предизвикаха малко слюнка и я освежиха донякъде. Не трябваше да се отчайва — все пак Франция не е безводна пустиня!

По едно време слънцето се скри. Като се огледа, тя видя над себе си огромен облак, който приближаваше бързо. Сигурно щеше да завали, а като завали, ще утоли жаждата си.

Но вихърът се вдигна изведнъж и сви стъблата на житата. Клоните на дърветата се огънаха, усиливащият се вятър вдигна цели облаци прах, листа и сено. В далечината проехтя гръм. Вятърът се усили до такава степен, че Пиерета едва се задържа на крака. Уморена да се бори с него, тя приклепна до един ров и покри лицето си с ръце. Измъчвана от непоносима жажда, тя мислеше само за дъжд. Но тътнежът на гърма ѝ напомни, че при буря не вали само дъжд.

Пиерета стана и се огледа наоколо. В далечината се виждаше горичка — може би там ще намери убежище. Нямаше време за губене.

Черен облак надвисна над земята, стана съвсем тъмно и гръмотевиците затрецяха все по-силни и по-близки, мълнии заслепиха очите ѝ. Пиерета със сетни сили се спусна към гората. Разстоянието не беше голямо, но изтощена и с пресъхнало гърло, тя тичаше с мъка. Скоро различи дебелиите стволоче на дърветата. Разнесе се внезапен гръм и на едри капки заваля дъжд. В гората притъмня и стана страшно. Нова мълния проблесна и на Пиерета ѝ се стори, че встрани има постройка. Тя изтича напосоки и се натъкна на плетена колиба, покрита с пръчки и шума. Още няколко стъпки и тя падна обезсилена върху пода, покрит със стърготини. В този момент прокънтя страхотен гръм и едно грамадно дърво до колибата се заклати и падна с трясък. Ще издържи ли колибата? Това беше последната мисъл, която се мерна в главата ѝ. Мълнията блесна пак, някаква невидима сила я отхвърли настрана и тя загуби съзнание. Когато дойде на себе си, в колибата беше тъмно. Като се увери, че е жива и невредима, Пиерета стана и видя, че падналият дъб беше заградил с клоните си входа на нейното убежище. Счупен клон се люлееше и скърцаше, дъждът се лееше като из ведро. След малко се изви градушка и стана студено. В единия край покривът протече и Пиерета жадно натопа устни във водата, която пълнеше протегнатите ѝ шепи.

Сега оставаше да дочака утихването на бурята. В колибата се чувстваше в безопасност като у дома си. Въпреки гръмотевиците и мълниите, глада и дъжда, Пиерета легна и заспа така спокойно, както отдавна не беше спала.

ДЕВЕТА ГЛАВА

Когато се събуди, бурята беше преминала, но ръмеше ситен дъжд. Гората изглеждаше като потънала в мъгла. Да продължи пътя си беше невъзможно, но тя не се отчайваше. Колибата ѝ хареса и тя не се боеше да прекара нощта под такъв подслон. Мъчно можеше да се определи колко е часът. Постепенно се стъмваше и приближаваше нощта.

Откак напусна Париж, Пиерета не бе имала време да се погрижи за външността си. Сега тя реши да се измие и да изчисти дрехите си, защото вода имаше в изобилие. Тя извади от джоба си пакета с картата на Франция, брачното свидетелство на майка си и своето кръщелно, парченце сапун, малко гребенче, напръстник, конци и игла. Съблече се, изми се в хладната струя. Сънят и водата я освежиха. След това вчеса косите си и ги заплете в две плитки, които зави стегнато на тила си. Ако не беше гладът, който отново я замъчи, и скъсаните подметки на обувките, щеше да се чувства прекрасно. Срещу глада не можеше да направи нищо, но протърканите ходила все някак трябваше да поправи. Взе иглата и заши скъсаните чорапи, поне временно да предпази краката си от протриване. Работата я отвлече за малко от глада. Дъждът продължаваше да вали. Стана ѝ ясно, че едва на другия ден ще може да тръгне оттук, а гладът ѝ само по чудо можеше да бъде утолен. Пиерета се огледа, като търсеше да залъже с нещо стомаха си, но не видя друго освен брезови клони. Тя откъсна няколко зелени клончета с листа, нарязва ги на ситно и започна да ги дъвче. Вейките бяха твърди дори за нейните здрави зъби, а листата — горчиво стипчиви.

В гората притъмняваше. Дъждът престана и белезникава мъгла обгърна всичко. На Пиерета ѝ се струваше, че потъна в нея. Стана ѝ страшно. На десет крачки нищо не се виждаше. Чуваше се само шумът на падащите от клоните капки върху покрива на колибата. Денем тя би предпочела това убежище пред всяко друго, но през нощта гората беше страшна. Тържествената тишина и тайнствената тъмнина всяваха

страх. Измъчена от глад, изплашена от въображаеми привидения, тя дълго не можа да заспи. Какви ли зверове бродят с нечути стъпки наоколо. Може да са вълци! Тази мисъл съвсем я разбуди. Стана и отрязва дебела пръчка от падналото дърво и задръсти входа на колибата с клони. Това я поуспокои малко и като притисна тоягата до гърдите си, тя отново легна и заспа.

Разбуди я тъжната песен на дрозда. Тя отвори очи. Бледа светлина се процеждаше през клоните. Съмваше, дъждът беше престанал, дълбока тишина цареше в гората, нарушаваше я само пеенето на дрозда. Пиерета трепереше като в треска — въздухът беше влажен и тя зъзнеше в мокрите си дрехи.

Трябва да вървя, реши тя, движението ще ме стопли. Но още беше тъмно. Размисли и реши да почака. Ако отново завали, къде ще се подслони? За да съкрати времето и да се постопли, Пиерета махна клоните, с които вчера бе заградила входа на колибата, след това се изми.

Слънцето се показа на хоризонта и лъчите му се промъкнаха през листата на дърветата. Върху яносиньото небе нямаше и едно облаче. Утрото беше великолепно, беше време за път.

В началото ѝ беше трудно да стъпва заради закърпените чорапи. При всяка крачка тя изохкваше болезнено, но постепенно свикна и тръгна смело напред. След дъжда пътят се беше размекнал и не беше толкова тежко да се върви. Слънцето грееше в гърба ѝ и отразяваше сянката ѝ на земята. Пиерета се вгледа в нея и се убеди, че днес съвсем не прилича на вчерашната беднячка с разчорлени коси и зацапано лице. Сега вероятно няма да бъде сподиряна от недоверчиви погледи.

Природата беше като оживяла и в сърцето на момиченцето се пробуди надежда. Утрото беше прекрасно, пътят, дърветата и къщите, измити от дъжда, изглеждаха като нови. Чучулиги се издигаха в небето и оттам пращаха към земята радостните си песни. Въздухът ухаеше от аромата на ливадите. Можеше ли да остане тя равнодушна сред всеобщото ликуване на природата?

Нима до края щеше да бъде нещастна? И няма ли и в нейния живот да настъпи промяна? Нали все пак намери в гората убежище, когато всички стихии се бяха съюзили срещу нея! Дано това не е последният щастлив случай в живота ѝ. Вървейки, тя си мечтаеше... Може да намери пари на пътя. Може при случай да послужи някому и да

получи за това няколко су. Или просто да намери някаква работа. Толкова малко ѝ трябва, за да просъществува още 3–4 дни!

Пиерета вървеше, като гледаше втренчено надолу, но пари не намираще. Гладът ставаше все по-мъчителен и жестоко я терзаеше. На моменти ѝ се струваше, че ще се строполи от слабост. Нещо започна да я гризе под лъжичката, пред очите ѝ притъмня, ръцете ѝ увиснаха безпомощно, а краката ѝ се движеха автоматично.

От време на време спираше да си почине. Веднъж приседна до една нива, засята с грах. Видя четири момичета и една възрастна жена да работят. Пиерета събра цялата си смелост и се отправи към жената. Тя обаче я погледна строго и попита:

— Къде си тръгнала?

— Исках да ви помоля за работа.

— Нямаме нужда.

— Ще ми платите колкото пожелаете.

— Откъде идваш?

— От Париж.

Едно от момичетата вдигна глава, погледна сърдито Пиерета и каза:

— Тези парижки скитници само се шляят насам-натам, за да ни взимат работата.

— Нали разбра, че не ни трябваш? Махай се! — викна жената.

На Пиерета не ѝ оставаше нищо друго, освен да се върне на пътя. Тя си тръгна смутена.

— Я-я, идва полицай, бягай! — извика едно от момичетата.

Пиерета се извърна бързо и всички се изсмяха.

Бедното дете не знаеше къде да се дене. От мъка и обида очите ѝ се напълниха със сълзи. Какво зло е сторила, та да се отнасят така жестоко с нея? Опитът да си намери работа се оказа несполучлив. Сигурно за скитниците това е толкова трудно, колкото и да намерят пари на пътя.

Обедното слънце съвсем изцеди силите ѝ. Тя вече не вървеше, а се мъкнеше едва-едва и дори когато стигна селото, не ускори крачка, за да избегне подозрителните погледи. Напротив, когато чуеше тропот на колела, тя забавяше крачка, за да пропусне колата по-скоро пред себе си. Почти на всяка крачка сядаше, за да отдъхне.

Така стигна гората. Изнемощяла и плувнала в пот, Пиерета падна върху тревата, неспособна да направи и една стъпка повече.

В това време мина една талига.

— Ех, че жега! — каза един от селяните. — Ей така можеш да си умреш.

В отслабващото ѝ съзнание се мярна думата „умреш“ и тя помисли, че се отнася за нея. Да, тя умира. Не ѝ остана желание нито да живее, нито да се бори със смъртта. Нейният баща умря, майка ѝ го последва. Сега идваше нейният ред. Колко жалко, че не умря с тях, а сега издъхва самотно в канавката като някое захвърлено животно.

Не, това не бива да се случва! Тя събра последни сили и се изправи. Намери една полянка, цялата покрита с цветя, легна под сянката на едно кестеново дърво и сложила ръце под главата си, се унесе в сън, който съвсем малко се различаваше от истинската смърт.

ДЕСЕТА ГЛАВА

Внезапно Пиерета се сепна. Нещо топло я лъхна по лицето. Тя отвори очи и видя някаква космата муцуна, наведена над нея. Искаше да скочи, но нямаше сили да мръдне. Животното продължаваше да ближе лицето и ръцете ѝ. Най-сетне замъгленият ѝ взор го позна:

— Поликарп!

Радостта ѝ даде сили. Тя скочи, обгърна шията му, сълзи бликнаха в очите ѝ, докато го целуваше.

— Поликарп, мили мой Поликарп!

Като чу името си, магарето зарева от радост.

Както в миналото, Пиерета притисна лице до муцуната му. Магарето сложи глава на рамото ѝ, отпусна уши и с радост заслуша ласкавите думи, с които тя го обсипваше. В този блажен миг чуха вик:

— Ах ти, безделнико! Къде пропадна? Чакай сегичка ще ти...

На пътя се показва фигура в дълга блуза, кожена шапка и с лула в уста. Пиерета веднага позна Заешката кожа.

— Струва ми се, че съм те виждала някъде — каза тя.

— Да, когато ви продадох Поликарп.

— А-а, ти ли си? Как попадна тук?

Но Пиерета не можеше да отговори. Тя пребледня и се олюля.

— Какво ти е, момиченце?

Пиерета само движеше устни, без да издаде звук, като трепереше от вълнение и слабост.

— Ти даже не можеш да говориш! Бедното дете!

Заешката кожа беше опитна жена. Тя веднага разбра в какво състояние се намира момичето. Самата тя неведнъж беше изпитвала разни несгоди.

„Горкото дете, умира от глад!“ — бърбеше си тя, отправяйки се към талижката, която стоеше разпрегната на пътя. Жената бързо взе един вързоп и извади от него хляб, сирене и някаква бутилка.

— Почакай, миличка, сега ще ти помогна...

И като коленичи до нея, тя сложи гърлото на шишето до устните на Пиерета.

— Пийни малко, това ще те ободри.

Скоро лицето на момичето заруменя и то се раздвижи.

— Гладна ли си?

— Много.

— Тогава яж, но внимавай! Не... почакай! — и тя отрязва парченце хляб и сирене. — Вземи, но не го изяждай наведнъж!

Съветът беше разумен, Пиерета отхапа един зальк и почувства, че е способна да погълне цял хляб наведнъж.

Поликарп отначало стоеше и гледаше с големите си очи какво става, но като видя, че стопанката му седна до Пиерета, той също се отпусна на колене до тях.

— Ах, негоднико, и ти ли искаш хляб? — смъмри го тя.

— Позволете да му дам парченце от моя! — помоли Пиерета.

— Можеш да му дадеш и две. Когато е гладен, той си получава порцията, бъди спокойна! Я виж колко е доволен, че те срещна! Юнак!

— Нали е добър?

— Добър е. Като се позаситиш, ще ми разкажеш как попадна в тая гора и защо умираш от глад.

Въпреки съвета на Заешката кожа Пиерета изяде хляба за кратко време.

— Искаш още, нали?

— Да.

— Ще ти дам, но първо ми разкажи историята си. Тогава ще получиш още, сега е опасно.

Пиерета започна своя разказ от деня, в който майка ѝ почина. Когато разказа случката в Сен Дени, Заешката кожа извади лулата от устата си и отправи цветиста ругатня по адрес на фурнаджийката.

— Крадлата е тя! Аз никога никому не съм давала фалшиви пари. Ще я науча аз нея, само да се върна! Като мина през Сен Дени, такъв цирк ще ѝ устроя, че ще ме помни! В Сен Дени ме познават... А какво изпита, когато умираше? — запита Заешката кожа.

— Отначало ме душеше нещо, а след това ми се присъни една чудна градина, в която имаше много ястия, а мама ми готвеше нещо, което ухаеше чудесно.

— Странно е, че същата тази горещина, която те лиши от последните ти сили и едва не те уби, всъщност те и спаси. Заради жегата спрях в гората, да може Поликарп да отдъхне, и той те намери. А сега какво мислиш да правиш?

— Ще продължа пътя си.

— А какво ще ядеш утре?

— Не знам.

— Страшно лекомислено е отново да рискуваш живота си.

— А как иначе да постъпя?

Заешката кожа дръпна два-три пъти от лулата, позамисли се и каза:

— Ето какво: сега отивам в Криел, не е далеч оттук. По пътя се отбивам в градовете и селата и купувам стока. Ще минем недалеко от Шантили. Ти ще ми помагаш. Хайде, опитай и викни с пълен глас: „Заешки кожи, мотики, лопати!“.

Пиерета звънко се провикна:

— Заешки кожи, мотики, лопати!

— Много добре. Имаш чудесен глас. Така ще се редуваме с теб и ще печелим, а когато стигнем в Криел, ще се отбием при един птичар, който доставя яйца в Амиен. Ща го помоля да те закара до Амиен, а оттам ще се качиш на влака и ще отидеш при роднините си.

— Но с какви пари ще замина?

— С петте франка, които ти е взела фурнаджийката. Аз ще ти ги дам, а от нея ще си ги получа непременно, не се безпокой за това.

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

За осем дни Пиерета заедно със Заешката кожа обиколиха селата и градовете около Шантили. Тя помагаше на старата жена, която много се привърза към детето. Когато пристигнаха в Криел, Заешката кожа ѝ предложи да остане при нея завинаги.

— Няма да съжбяваш! Моят занаят е доходен и можеш спокойно да преживяваш от него.

— Благодаря ви, но не мога.

На Заешката кожа не ѝ се искаше да се раздели с Пиерета и се мъчеше да намери повод да я задържи.

— Нима ще оставиш Поликарп?

На Пиерета ѝ беше много мъчно, но устояваше на изкушението.

— Трябва да отида при роднините си.

— Защо са ти тия роднини? Не са ти спасявали живота като Поликарп.

— Трябва да изпълня завета на майка си.

— Това е друго нещо! В такъв случай няма да те задържам. Но ако пожелаеш, винаги можеш да се върнеш при мен, ще те приема с най-голямо удоволствие.

— Благодаря ви! Никога няма да забравя добрината ви!

Заешката кожа имаше голямо сърце. Както бе обещала, тя помоли птичаря да закара Пиерета до Амиен.

На другия ден, след като благодари още веднъж, Пиерета се сбогува с нея и отпътува.

На гарата в Амиен тя даде на касиера своите 5 франка и никой не каза, че са фалшиви. Тя си получи рестото от два франка и седем сантима заедно с билет за Пекини, където пристигна в 11 часа преди обяд.

През дните, прекарани със Заешката кожа, тя беше пооправила дрехите си и сега слезе от влака чисто облечена, бодра, весела и самоуверена. Като излезе от вагона, Пиерета премина моста и се запъти към Марокур. Пред очите ѝ се разкри зелена долина. От двете

страни на пътя растяха тополи и върби, тук-там се виждаха езерца, по бреговете им бяха насядали рибари любители, дошли тук от града да отдъхнат през неделата. Езерцата се редуваха с торфени ями. Върху жълтеещата трева се виждаха купчинки торф, оставени да се сушат.

Баща ѝ често ѝ разказваше за своята родина, за местата, където е минало детството и младостта му. Сега тя не само опознаваше тези места, за които бе слушала, но и обикваше долината, хълмовете, вятърните мелници, чиито крила се въртяха бавно от лекия крайбрежен ветреца.

Първото село, в което влезе, се наричаше Сен Пипуа. В него живееха работниците и тъкачите от въжарската фабрика. Сен Пипуа беше централно селище, където се събираха пътищата към другите фабрични села, принадлежащи на Волфрам Пендавоан. Наоколо стърчаха фабрични комини, които не димяха, защото бе неделя. Когато мина покрай църквата, народът тъкмо излизаше.

Пътят от Сен Пипуа до Марокур е засаден с върби, които се очертават ясно на фона на тъмния торф. Оглеждайки се наоколо, за да се ориентира, Пиерета забеляза едно момиченце, приблизително на нейната възраст. То вървеше бавно и мъкнеше голяма и тежка кошница.

— Този ли е пътят за Марокур? — попита Пиерета.

— Да, този е. Пътят ни е един, да вървим заедно — предложи словоохотливото девойче.

— С удоволствие — отвърна Пиерета. — Дайте да ви помогна.

— О, не бих отказала.

Тя отпусна кошницата на земята и въздъхна с облекчение.

— От Марокур ли сте?

— Не, а вие?

— Разбира се, че съм оттам.

— Да не работите във фабриката?

— Да, като всички. Работя в навивалнята.

— Какво значи това?

— Как, не знаете какво е навивалня? Откъде сте?

— От Париж.

— Може ли да сте от Париж и да не знаете какво е това? Странно. Това е отделението, в което машината намотава конците на макари за совалките.

— Колко получавате?

— Десет су на ден.

— А работата ви трудна ли е?

— Не, но трябва много да се внимава. Да не мислите и вие да постъпите във фабриката?

— Да, ако ме приемат.

— Разбира се, че ще ви приемат, там вземат всички. Имаме около седем хиляди работници. Ето че се разприказвах и може да закъснеем. Да вървим!

Тя хвана кошницата за едната дръжка, Пиерета за другата и тръгнаха.

Сега беше удобно да разпита и узнае това, което я интересуваше. Но тъй като не можеше да бъде напълно откровена с едно непознато момиче, тя реши да не задава преки въпроси и да остави всичко на случая.

— В Марокур ли сте родена? — попита тя момичето.

— Да. Майка ми също, а баща ми е от Пекини.

— Баща ви жив ли е?

— Не. Живея при баба. Тя има малка бакалница. Казва се г-жа Франсоаз.

— А-а, Франсоаз.

— Познавате ли я?

— Не, просто така казах.

— Всички я знаят, бакалка е и освен това е била кърмачка на Едмон Пендавоан. И ако някой иска да помоли за нещо неговия баща, предпочита да се обърне първо към нея.

— Тя винаги ли се съгласява да обслужи?

— Понякога — да, понякога — не. Невинаги е възможно да се срещнеш с Волфрам Пендавоан.

— Защо не се обръщат лично към Едмон?

— Той не живее тук. Заминал е през годината, в която съм се родила, и може би никога няма да се върне. Той е скаран с баща си.

— Защо?

— Баща му го изпратил в Индия да закупи коноп. Индийският коноп е по-хубав от нашия. Тук го обработват — предене, тъкане и боядисване. Благодарение на него Волфрам Пендавоан забогатя. Ох, искате ли да си сменим ръцете?

— Да. А как се казвате?

— Розали. А вие?

— Орели — назова Пиерета първото име, което ѝ дойде наум, тъй като не искаше да разкрива истинската си самоличност.

— Добре, Орели — отвърна новата ѝ приятелка. — Искаш ли да си говорим на ти?

— Дадено — каза Пиерета.

Двете момичета починаха малко, после продължиха пътя си.

— Ти каза, че Едмон е скаран с баща си.

— Да. Баща му страшно се разсърдил, като разбрал, че Едмон е решил да се ожени за индийка. А той му бил избрал за съпруга една девойка от най-известната тукашна фамилия. За тях бил построил истински палат, който му струвал поне милион. Въпреки това Едмон не пожелал да се откаже от годеницата, която сам си бил избрал. Баща му така се ядосал, че прекратил всякакви контакти със сина си и сега дори не знае дали синът му е жив. Казват, че бил умрял, но Волфрам Пендавоан не иска да говори с никого за него — нито с чуждите, нито с племенниците си.

— А, значи той има племенници?

— Да, двама — Теодор Пендавоан, син на брат му, и Казимир Бретоне — син на сестра му. И ако Едмон не се върне, цялото богатство ще остане за тях.

— Това е интересно.

— Да, но същевременно и печално. Казват, че и за фабриката, и за работниците ще бъде лошо, ако Едмон не се върне.

— Защо?

— Всъщност не знам защо. Може би защото, както разправят, племенниците не разбират нищо от фабричните дела. А родителите ти скоро ли ще се заселят в Марокур?

— Аз нямам родители.

— Нито баща, нито майка?

— Никого си нямам.

— Аз също. Само че си имам баба. Тя е много добра. Ако моите чичовци и лели не живееха с нея, сигурно нямаше да работя във фабриката. А ти как попадна в Марокур?

— Казаха ми, че тук лесно ще си намеря работа и реших да си опитам късмета. Аз също имам роднини, но те не ме познават.

Страхувам се да отида при тях, защото не знам как ще ме приемат.

— Разбирам, колкото до работата, ще си намериш. Наистина десет су не са много пари, но все пак с тях е по-добре, отколкото без тях. А сега имаш ли пари?

— Малко.

— Това е добре. Можеш да се настаниш у Франсоаз за 28 су на седмица.

— Толкова мога да заплатя.

— Естествено, не очаквай някакъв лукс. Стаята, в която ще те настани, има още пет легла, но пък ще имаш отделен креват, чаршаф и одеяло.

— О, аз с благодарност ще се съглася на тези условия.

— Имаме и друга къща, тя е нова. В нея са квартирите на фабричното началство. Там живеят Фабри, Монбле и Бендит. Той е англичанин и много се сърди, когато някой погрешка го нарича Бандит.

— Аз няма да бъркам името му. Даже мога да говоря с него на английски.

— Нима знаеш английски?

— Майка ми знаеше английски.

— Това е добре. Бендит ще бъде доволен. Той знае много езици.

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

— Скоро ще стигнем — каза Розали. — Най-напред ще видим замъка на Волфрам Пендавоан, а след това и селото. Сега то е скрито зад дърветата.

В този момент зад подрязаните върби изплува великолепен палат сред обградена с дървета поляна, която се спускаше към долината. Пиерета спря захласната и се загледа в замъка. Розали пусна кошницата на земята и я попита:

— Харесва ли ти?

— О, много!

— Представи си само, Волфрам Пендавоан живее вътре сам с дванадесет прислужници, без да броим градинарите и конярите. В дъното на парка има постройка, в която се намира машина за осветлението на целия замък. А ако знаеш колко е красив отвътре! Навсякъде злато... Разправят, че и племенниците искали да живеят в него, но Волфрам не позволил. Предпочитал да живее сам и да се храни сам. Племенниците обитават старата му къща, там е и кантората. Това обаче не им пречи постоянно да закъсняват. Затова пък старият Пендавоан и лете, и зиме, и в лошо време винаги е в кантората. Само в неделя не ходи, но тогава никой не работи.

Най-после влязоха в селото. Нали беше почивен ден, та и млади, и стари стояха на улицата около домовете си и разговаряха със съседите. Някои се отправяха към една широка постройка, която служеше и за кръчма, и за кафене.

— Ето че пристигнахме. Това е нашият дом — каза Розали, като посочи една каменна къща, полускрита между живия плет. До къщата имаше още една постройка, на която пишеше, че вътре се продават въглища за работниците. На долния етаж беше бакалницата, а горе бяха стаите. В двора растяха ябълкови дръвчета, а към къщата водеше добре утъпкана пътека.

Едва влязоха в двора и на прага се появи една жена, която строго викна на Розали:

— Хайде, по-бързо, не зяпай! Какво пък толкова имаше за вършене в Пекини? Само се мотаеш.

— Това е леля ми Зиновия — шепнешком каза Розали, — вечно мърмори.

— Какво си шепнете там?

— Казвах й, че ако не беше тя, нямаше да дойда толкова скоро. Кошницата е много тежка.

— За тебе всичко е тежко.

— Какво спорите? — запита една пълна жена, която идваше по пътеката.

— Леля Зиновия ме упреква, че съм закъсняла. А аз не съм виновна, че кошницата е толкова тежка, бабо!

— Добре, добре — каза баба й примирително. — Остави кошницата и иди да хапнеш. Рагуто още е топло.

— Изчакай ме в двора — прошепна Розали, — ще обядваме заедно. Иди си купи хляб, фурната е в третата къща вляво.

Когато Пиерета се върна, Розали вече седеше на масата под ябълките. Два прибора бяха поставени на масата и от картофеното рагу се издигаше апетитна пара.

— Сядай! — покани я Розали.

— Но аз, наистина... съвсем...

— Яж, яж. Баба ми позволи. Аз й казах за квартирата. Тя е съгласна да те вземе, стига да си плащаш. Ето там ще живееш — и тя посочи една кирпичена постройка в дъното на двора.

Недалеч от тях седеше около четиридесетгодишен господин с цилиндър и внимателно четеше някаква книга.

— Това е господин Бендит — тихо каза Розали и като се обърна към него, извика: — Господин Бендит, това момиче говори английски.

Бендит продължи да чете, но след малко вдигна глава и попита:

— Англичанка ли сте?

— Не, но майка ми говореше английски.

Той отново се зачете в книгата си, през това време пристигна файтон.

— Това сигурно е господин Волфрам.

Файтонът спря пред портата. В него седяха двама господа — единият, значително по-млад, държеше поводите на конете, а по-

възрастният беше със сламена шапка, побелели коси и бледо лице. Въпреки възрастта си той седеше изправен.

Розали се затича към колата.

— Някой се приближи. Кой е? — попита Волфрам Пендавоан.

— Аз съм, Розали.

— Розали, повикай баба си!

Госпожа Франсоаз дойде веднага.

— Здравейте, господин Волфрам!

— Здравейте, Франсоаз! Дойдох да поговоря с вас за брат ви Омер. Ходих при него, но не го намерих вкъщи.

— Омер е в Амиен, ще се върне довечера.

— Все едно. Чух, че иска да прави от танцувалния си салон игрално заведение. Кажете му, че не желая това да стане.

— Но той вече сключи договора.

— Да го анулира, иначе още утре ще го изхвърля оттук заедно с игралния му дом. Не желая да чувам за никакви комарджийски заведения.

— Но във Флекси има.

— Флекси не е Марокур. Не искам моите работници да вземат пример от Флекси. Длъжен съм да се грижа за тях. И така, предайте на Омер моето желание! Прощавайте! А къде е Розали?

Той бръкна в джоба на жилетката си.

— Тук съм — обади се момичето.

— Вземи! — и той ѝ подаде десет су.

— Благодаря ви!

Волфрам Пендавоан си тръгна. Пиерета не каза нито дума, но я поразиха повелителният му тон: „аз не желая“, „такова е моето желание“.

— Господин Волфрам ми даде десет су — похвали се Розали.

— Видях, но той, изглежда, почти не те познава.

— Какво говориш? Та той ми е кръстник!

— А защо пита „къде е Розали?“, когато ти беше току до него?

— Ах, да, ти не знаеш, че той е сляп.

— Сляп ли? И откога?

— От няколко години. Казват, че раздялата със сина му ужасно го наскърбила. Оттогава здравето му се влошило и почти ослепял.

— Розали! — чу се гласът на Зиновия. — Ще се прибереш ли най-после?

— Ей сегичка! Ще трябва да те оставя!

— Не се притеснявай...

— До довечера.

И тя се отдалечи бавно. Мъчно ѝ беше да се раздели с Пиерета.

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Пиерета остана сама на масата, но скоро си спомни, че не се намира у дома си и излезе навън да се поразходи. Тръгна бавно по улицата, но като забеляза любопитните погледи, се отправи към гората, която се виждаше зад фабриката. Там навярно ще може да остане сама със себе си. Гората наистина се оказа пуста. Пиерета седна под едно дърво и се загледа към фабриката и селото. Ето я най-сетне в Марокур! Ето я обетованата земя, за която тя мечтаеше, откак стъпи във Франция. Колко е тежко, че майка ѝ вече я няма.

Тя остана в гората до тъмно. Като се върна вкъщи, господин Бендит седеше на същото място и продължаваше да чете. Той вдигна глава и вероятно само за да поговори на английски, каза:

— Добър вечер.

— Добър вечер — също на английски отвърна Пиерета.

— Къде ходихте?

— В гората.

— Сама?

— Да, сама. Не познавам никого в Марокур.

— По-добре четете. Това е най-доброто занимание в неделния ден.

— Нямам книги.

— Аз ще ви дам. Довиждане!

— Благодаря, сър. Лека нощ!

На прага на къщата я очакваше Розали.

— Сигурно си уморена.

— Да, много.

— Тогава да идем при баба.

Франсоаз седеше зад тезгяха. Пиерета се приближи да ѝ плати.

— Дълго ли мислите да останете в Марокур?

— Колкото е възможно повече.

— О, ако си намерите работа, можете да останете завинаги. Тук постоянно има работа.

Розали извади от скрина чаршафи. Пиерета много отдавна не бе спала на легло, застлано с чисто бельо. Когато майка ѝ се разболя, бяха принудени да продадат всичко. Не им остана никаква завивка. Тя взе чаршафите и последва Розали навън.

Стаята, в която влязоха, не беше по-дълга от осем аршина. Шест легла бяха наредени успоредно със съвсем малко разстояние помежду им. Шест души спяха в стая, в която можеха да се поместят само двама. Малкото прозорче, макар и отворено, не беше достатъчно да проветри душната и остра миризма на стаята.

— Това ще е твоето легло — каза Розали и посочи кревата до прозореца.

Леглото всъщност беше сламеник със сламена възглавница.

— Дрехите си можеш да закачиш на този пирон — каза Розали. — Под всеки креват има сандък за прибиране на бельото и дрехите. Съквартирантките ти са добри момичета. Сутрин ставай заедно с всички. Лека нощ!

— Лека нощ. Благодаря ти.

Пиерета бързо се съблече, доволна, че ще легне най-сетне в истинска постеля. Но едва успя да задреме и вратата се отвори. Влезе една девойка и започна да се съблича, като поглеждаше към Пиерета. Започнаха да пристигат и останалите момичета, които се смееха и приказваха. Скоро всички легла бяха заети, но разговорите не стихнаха. Отначало говореха за изминалия ден, след това за предстоящия. Една от тях се обади:

— Стига сте приказвали, пречите ми да заспя!

— А, кой ти пречи? Я заспивай!

Скоро работничките заспаха. Само Пиерета остана будна. Тя беше свикнала със свежия полъх в полето и гората и сега въздухът в непроветрената стая направо я задушаваше. Главата ѝ натежа, а сърцето ѝ заби като чук. Ръката ѝ случайно закачи хартията, с която бе облепен прозорецът, и я скъса. Лека въздушна струя лъхна към нея. Скоро след това заспа.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

Когато Пиерета се събуди, бледата светлина на утрото проникваше в стаята. Навън пееха петли. Въпреки полъха, който идваше през скъсаната хартия, въздухът бе все така спарен и задушлив. Останалите момичета още спяха.

Пиерета стана, облече се, взе обувките си в ръка и излезе на стълбата. Обу се и слезе на двора. Там беше прохладно и приятно. Никога не бе поемала чистия въздух така жадно.

На улицата беше тъмно, но от изток зазоряваше — скоро щеше да настъпи денят. В този момент фабричният часовник удари три пъти, значи до началото на работния ден оставаха три часа. Какво да прави през това време? Ставаше все по-светло и малко след като излезе от селото, Пиерета видя езеро, обрасло в храсти и тръстика. Наоколо, на мястото на извадения торф, се виждаха и други езерца. Тя продължаваше да върви. Встрани от пътя, доста навътре между храстите Пиерета видя тръстикова колиба, която сигурно служеше на ловците за заслон през зимата. Ето мястото, където ще може да си почине! Упъти се към колибата, но тя се оказа почти непристъпна — намираще се върху малко островче, обрасло с върби. За щастие на едно място беше паднало дърво. Пиерета мина по него. Колибата беше построена от тръстика, преплетена с лозови пръчки. Подът ѝ беше застлан със сено, а на всяка от стените имаше отвор вместо прозорец. Два дънера по средата на колибата служеха за стол и маса.

Какво приятно гнезденце! Колибата беше много по-хубава от стаята, в която пренощува. Колко добре се спи на чист въздух, под шепота на листата. Пиерета с удоволствие се изтегна върху сеното и затвори очи. Почувства, че я завладява приятна дрямка, но се страхуваше да не закъснее за фабриката.

Слънцето изгриваше и златните му лъчи се промъкваха през отворите в стените и пръскаха мека, гальовна светлина. Птичките чуруликаха, сред тръстиките пърхаха водни кончета, сред забуленото в мъгли блато плуваше патица с малките си, като се мъчеше да ги

удържи близо до себе си, но те не я слушаха и се гмуркаха във водата. А колко красиви бяха цъфналите водни лилии! Тя дълго стоя неподвижна, за да не смути и с най-малко движение пробуждащия се живот на островчето. Всичко беше красиво и ново за нея като във вълшебна приказка!

Внезапно над езерото се понесе черна сянка, която непрекъснато променяше очертанията си. Какво ли пък беше това? Тя отвори вратата и видя, че сянката е от кълбата дим, които изпускаха фабричните комини, а лекият утринен вятър ги гонеше насам. Значи беше време да се прибира в селото — скоро щеше да започне работата. Преди да излезе от колибата, Пиерета видя в единия ѝ ъгъл захвърлен вестник „Амиенска поща“ от 25 февруари. Значи оттогава никой не бе идвал тук.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Едва излезе на шосето и из въздуха се разнесе пронизително свистене. След това се повтори няколко пъти. Тя разбра, че това е сигналът, който приканва работниците към фабриката, и ускори крачка.

В селото всички бяха на крак и се събираха около домовете си; някои похапваха на прага, други разговаряха, но никой още не тръгваше към фабриката. Когато часовникът удари без петнайсет и се разнесе още по-рязко и продължително свирене, хората изведнъж се размърдаха като мравки. Улицата почерня от народ, мъже, жени и деца се отправиха към фабриката, като дояждаха закуската си и разговаряха помежду си. С приближаването към фабриката тълпата се увеличаваше. В една от групите Пиерета забеляза Розали и отиде при нея.

— Къде беше? — попита я Розали.

— Станах рано и отидох да се поразходя.

— А пък аз толкова те търсих.

При входа на фабриката работниците минаваха през една малка вратичка покрай един господин, който внимателно оглеждаше всеки.

— Директорът... — прошепна Розали.

— С теб ли да вляза? — попита Пиерета.

— Разбира се.

Когато минаха зад решетката, Розали се приближи смело към директора и каза:

— Господин директор, тази моя приятелка също иска да постъпи на работа във фабриката.

— Почакайте за минутка, аз ей сега...

В този момент тълпата се раздвижи, отмести се и в двора влезе файтонът на Волфрам Пендавоан, придружен от същия младеж, когото Пиерета бе видяла вчера. Всички знаеха, че старият им господар е сляп, но въпреки това мъжете сваляха шапки, а жените му се покланяха дълбоко.

— Добро утро, господин Пендавоан!

— Здравейте, господин Талуел!

Последен в двора влезе прилично облечен висок младеж. Той не бързаше и след като поздрави директора, попита:

— Чичо тук ли е?

— Да, господин Теодор, господин Пендавоан пристигна преди шест минути.

Малко след Теодор се появи и Казимир. За разлика от братовчед си той беше нисък и слаб. Казимир поздрави сухо директора и влезе в кантората.

— Какво може да работи твоята приятелка? — обърна се директорът към Розали.

Пиерета отвърна вместо нея.

— Никога не съм работила във фабрика и нищо не мога да върша.

Талуел я погледна бързо и каза на Розали:

— Заведи я при Оне, нека я сложи на вагонетките.

Когато влязоха във фабриката, машините бяха пуснати на пълен ход и вдигаха такъв шум, че Пиерета се уплаши.

— Говори по-високо — каза тя на Розали, — нищо не чувам.

— Няма значение, скоро ще свикнеш. Твоята работа не е трудна. Ще събираш повредените макари във вагонетките и ще ги откарваш в друго помещение. Всичко ще ти обяснят. Ела с мен!

Те влязоха в една дълга зала.

— Ах, мързелано, ето те най-сетне! — чу се сърдит глас.

— Съвсем не съм мързелана — каза Розали. — Директорът ми нареди да доведе при вас това момиче, за да му намерите работа при вагонетките.

— Добре, добре. А сега върви на мястото си, работата не чака.

Човекът, който така нелюбезно посрещна Розали, беше старик с дървен крак. Преди години беше работил във фабриката, но откак пострада с крака, му дадоха по-лека работа — надзирател на работниците в макарното отделение. Въпреки че винаги мърмореше и се караше за най-дребното нещо, в душата си беше добър човек и никой не му се сърдеше.

— Как се казваш? — попита той Пиерета.

Както и на Розали, тя не желаше да каже истинското си име и позабави отговора си. Оне помисли, че не я е чул, и като се наведе над

нея, извика:

— Теб питам, как се казваш?

— Орели.

— Орели, върви след мен.

И той я поведе към вагонетките, като ѝ обясняваше в какво ще се състои работата ѝ и постоянно викаше:

— Разбираш ли?

В отговор Пиерета кимаше.

Цяла сутрин тя взеше количката. Когато дойде време за обяд, всички се разотидоха по домовете си. Пиерета си купи от близката фурна половин фунт хляб и започна бавно да го яде. Това не ѝ беше достатъчно, но тя бе свикнала да се ограничава.

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

Като се нахрани, Пиерета се върна във фабричния двор. Там под сянката на високата ограда се бяха събрали деца и си играеха в очакване на сигнала за работа. Когато дойде Розали, двете заедно влязоха отново. Пиерета се зае с вагонетката, но с по-малко усърдие. Работата беше непривична за нея и тя беше много уморена.

— Недей да се мъкнеш! — подвикваше ѝ Оне. — Какво зяпаш?

Веднъж даже я чукна с патерицата. При тези викове тя напрягаше всички сили. С нетърпение чакаше да стане четири часа, тогава свършваше работният ден. Ще издържи ли дотогава? Тя се възмущаваше от себе си — дори за такава лека работа не е годна. Момичетата на нейната възраст правеха много по-трудни неща. Непременно трябваше да издържи. Началото винаги е трудно, после се свиква.

Минавайки през отделението за макарите, тя видя Розали, която завързваше една скъсана нишка. Внезапно се раздаде силен, болезнен вик и Розали падна. Всичко друго изчезна: шумът от машините и колелата, трептенето на пода и стъклата, всичко се замени с мъртва тишина, нарушавана само от детските писъци. Всички работници се устремиха към Розали.

— Какво има? Какво се случи?

— Ръката ми... — стенеше тя.

Лицето ѝ беше бледо, побелелите ѝ устни трепереха и капки кръв падаха на пода. Прегледаха ръката ѝ — нараняването се оказа леко, само палецът ѝ беше пострадал сериозно.

В началото Оне почувства състрадание, но после страшно се разсърди за това, че останалите бяха спрели работа, и почна да разпъжда любопитните.

— Бързо по местата! Вървете по местата си! — викаше той.

Пиерета също се отправи към своята вагонетка.

— Ей ти, новачке — викна Оне, — я ела насам!

Пиерета се приближи към него, като се чудеше в какво се е провинила повече от останалите.

— Придружи тая зяпла при директора! — каза ѝ той.

— Как можете да ме наричате така? — запротестира Розали.

— Как да не мога, защо си пъхаш лапите където не трябва?

— Да не би аз да съм виновна за случилото се?

— А кой? Толкова си несръчна... Боли ли те много? — попита той по-меко.

— Да, много.

— Тогава вървете по-бързо.

— Подпри се на мен — каза Пиерета.

— Благодаря, мога да вървя сама.

— Може би не е сериозно.

— Не знам... боли ме...

— Как се случи?

— Самата аз не мога да разбера.

— Сигурно си уморена — каза Пиерета, като мислеше за собствената си умора.

— Да, разбира се. Сутрин, като съм по-бодра, внимавам повече, а следобеда винаги е по-трудно. Представям си как ще ми се кара леля Зиновия.

— Но ти не си виновна.

— Баба ще ми повярва, но леля Зиновия сигурно ще каже, че я лъжа.

Кантората на директора се намиреше в центъра на двора. Пред нея имаше стъклена веранда и когато наближиха, го видяха да се разхожда по нея.

— Какво се е случило? — извика Талуел, като ги видя. — Покажи ми ръката си.

Розали започна да отвива кърпата, с която бе превързана ръката ѝ.

— Дай да видя какво има в джоба ти.

Розали учудено го погледна.

— Казах ти, покажи ми какво имаш в джоба.

Тя извади оттам орех, ашици, напръстник, три су и малко огледалце.

— Така си и знаех! — извика Талуел и взе огледалото. — Оглеждала си се в него, нишката се е скъсала, побързала си да я завържеш и макарата е спряла, затова ръката ти е пострадала.

— Дори не съм си и помисляла да се оглеждам!

— Всички сте еднакви, нали ви знам. Какво искаш сега?

— Не знам, надзирателят ме изпрати при вас — отвърна Розали.

— А ти какво търсиш тук? — попита строго Талуел.

— Аз нищо... — отговори изплашена Пиерета.

— Надзирателят я изпрати да ме придружи — каза Розали.

— Добре тогава, отивайте при доктора. И знай, че ако по невнимание си си прерязала пръстите, не ще ти простя.

— Какво се е случило? — запита Волфрам Пендавоан, който влезе в този момент, придържайки се за стената.

— Едно момиче си е наранило ръката.

— Къде е то?

— Тук съм — обади се Розали.

— Ти не си ли момичето на Франсоаз?

— Да, господин Волфрам, аз съм, Розали.

Тя не можа да сдържи сълзите си и заплака — беше много наскърбена от незаслужената строгост на директора.

— Как пострада, мило дете?

— Исках да привържа една нишка, но ненадейно пръстите ми се заплетоха. Изглежда, че два са счупени.

— Много ли те боли?

— Не чак толкова.

— Защо плачеш тогава?

— Страх ме е да не ме изпъдят.

Талуел смутено сви рамене.

— Не се бой, дете мое, иди си вкъщи. Ще ти изпратя лекар. — И като се обърна към Талуел добави: — Погрижете се докторът веднага да отиде у Франсоаз.

— Искаш ли някой да те придружи? — попита Волфрам Пендавоан.

— Не, благодаря. Приятелката ми е с мен.

— Тогава иди си у вас, мила, и кажи на баба си, че за всичко ще се погрижа аз.

— Колко е добър с теб — каза Пиерета, когато излязоха.

— Той винаги е добър и не само към мен, ами и към другите. Прави го в памет на сина си.

— Нима още не го е забравил?

— Та той не мисли за нищо друго освен за него.

Разговаряйки така, те скоро стигнаха до къщата на Франсоаз.

— Моля те, Орели, ела с мен до стаята. Може пък като си с мен, леля Зиновия да не ми се кара — каза Розали.

Но присъствието на Пиерета не възпря леля Зиновия.

— А-а, добре си я свършила — извика тя. — На това отгоре и ще те изгонят!

— Няма да ме изгонят! А дори ще ми платят всички разноски. Сам господин Пендавоан ми го каза.

Но това не успокои леля Зиновия и тя продължи да вика. Като чу разправията, Франсоаз остави тезгяха и отиде да разбере какво се е случило. Като видя разкървавените пръсти на Розали, тя се изплаши.

— Какво ти се е случило?

— Нараних си ръката, бабо.

— Веднага трябва да повикаме лекар.

— Няма нужда, лекарят ей сега ще дойде, господин Волфрам го изпрати.

— Да не си въобразяваш, че си ни необходима за гледане на болната? — обърна се ядовито леля Зиновия към Пиерета.

— Благодаря ти! — каза Розали на Пиерета, която побърза да излезе.

Тя тръгна към фабриката, но в момента, когато наближи, сирената извести края на работния ден. Пиерета се замисли как ще трябва да прекара нощта в душната стаичка на Франсоаз. Тежкият спарен въздух пак нямаше да я остави да заспи. Какво да прави? Дали да не напусне квартирата? Ала какво ще каже на Розали? Но пък Розали ще остане на легло поне няколко дни и няма как да разбере дали Пиерета спи у тях, или не. Колкото до останалите, няма защо да се бои — едва ли някой ще се заинтересува къде ноцува едно никому непознато момиче.

Да, тя няма да търси друга квартира, сигурно всички са еднакви. По-добре да се настани в колибата. По всичко личи, че никой не я обитава. А какво по-хубаво от това топло, сухо и спокойно място?

Тя отиде до фурната, купи си половин хляб и вместо да се върне в къщата на Франсоаз, тръгна по пътя, по който беше минала сутринта. Няколко работнички, които живееха в околностите на Марокур, тръгнаха в същата посока, затова Пиерета не се реши да отиде веднага в колибата. Тя седна под едно дърво и зачака, докато пътят опустее.

Недалеч растяха тънки брези, в сянката им зеленееше папрат. Въпреки умората Пиерета се залови веднага за работа. От брезовите клонки направи пръчка, към която привърза папрат. Вече никой не се виждаше по пътя. Като метна импровизираната метла на рамо, Пиерета се запъти към колибата. Щом пристигна, тя се захвана да изчисти обиталището си, измете пода, стените и тавана. От езерото се зачуха тревожните писъци на пернатите обитатели, несвикнали с чуждо присъствие. Като изчисти колибата, Пиерета проветри сеното, после го внесе вътре и го покри с прясна трева и папрат. След това дотъркаля два дънера, които щяха да ѝ служат за маса и стол. Сега вече можеше да седне да похапне, още повече че стомахът ѝ настойчиво предявяваше своите нужди. Тя извади хляба и започна да яде.

На острова отново се възцари тишината. Беше се стъмнило, когато Пиерета привърши вечерята си. Преди да си легне, тя се замисли как да запази сигурността си през нощта. Притесняваше я дървото, по което се стигаше до островчето. Реши да го измъкне и така никой нямаше да може да стигне до колибата.

Като махна дървото, Пиерета се почувства съвсем спокойна. Представи си, че е владетелка на необитаем остров с непристъпен замък. Всички велики пътешественици дават имена на новооткритите земи. И тя реши да даде име на своя остров. Нарече го Добра надежда.

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

На другия ден Пиерета се събуди заедно с крилатите обитатели на езерото. Първите слънчеви лъчи гальовно докосваха лицето ѝ. Нямахте и следа от вчерашната умора, но ѝ се искаше да полежи още малко в своята топла и уханна постеля. Въздухът беше пропит от миризмата на прясно сено, а птиците я унасяха със своите песни. Но при първия сигнал тя скочи, отиде до езерото, изми се, среса косите си и после тръгна към фабриката. Минавайки по импровизираното мостче, Пиерета реши, че не е благоразумно да го остави и други да могат да стигнат до нейните владения. Тя спря и се замисли дали няма и друг начин за преминаване на рова. Наистина доста е широк, но с помощта на един здрав прът лесно би могла да го прескочи. Измъкна един дълъг кол и няколко пъти прескочи с него рова в двете посоки. Наистина подобен начин за придвижване не е особено представителен за една влиятелна особа, но това не я смущаваше. Тя скри пръта в тревата, запомни добре мястото, за да го намери лесно вечерта, и се отправи към фабриката, където пристигна между първите.

Когато другите момичета започнаха да пристигат, направи ѝ впечатление, че се събираха на групи и оживено си приказваха за нещо.

— Горката!... — долитаха до нея отделни думи. — Отрязаха ѝ пръста.

— А как викаше нещастната...

Пиерета се досети за кого ставаше дума. Искаше ѝ се да узнае повече за състоянието на приятелката си, но не се осмеляваше да попита. Изведнъж видя господин Бендит. Приблужи се до него и го попита на английски:

— Моля, извинете, сър, бихте ли ми казали как се чувства Розали?

— Видях баба ѝ и тя ми каза, че Розали е прекарала нощта спокойно.

— Благодаря.

Цяла сутрин мисълта ѝ бе заета с Розали и щом ги пуснаха за обяд, тя се затича към дома на Франсоаз. На вратата се натъкна на леля Зиновия.

— Искате да видите Розали? Защо? Докторът забрани да я безпокоят. Когато се оправи, тя сама ще ви каже колко е полезно човек да не се захласва по време на работа.

Този прием охлади желанието на Пиерета за втора визита и след работа тя тръгна право към колибата.

Там всичко си беше така, както го бе оставила. Огладняла, тя започна да се храни, като се стараеше да реже хляба на малки парченца. Но той не беше толкова много и когато и последната трошица беше изядена, слънцето още грееше високо в небето. Пиерета седна на един от дънерите и се замисли. Не ѝ се спеше още, а имаше за какво да мисли.

За съществуването на човека са нужни жилище, храна и облекло. Засега тя има подслон, на който може да разчита поне до октомври, но как да разреши въпроса с храната и облеклото? Всеки ден ще може да си купува по малко хляб, но дали ще е достатъчно? Още повече я измъчваше мисълта за дрехите и най-вече за обувките — те нямаше да издържат повече от две седмици, подметките им бяха съвсем протрити. Нови засега не може да си купи, защото няма пари. Трябва да измисли нещо. Тя свали обувките си и започна да разглежда как са направени. Но това беше трудна, дори невъзможна за нея работа. Да си издяла сабо^[1] е по-лесно, но няма нужните инструменти, а само с нож е немислимо.

Пиерета седеше тъжно с наведена глава. Погледът ѝ безцелно блуждаеше наоколо. Случайно забеляза тръстиката, която в изобилие растеше навсякъде. Да си издялка дървено сабо е невъзможно, но може да се опита да си оплете обувки. Нали по пазарите се продават платнени пантофки с плетени подметки.

Тя отиде до езерото, нарязва тръстика, като избираше здрави и гъвкави стебла. Докато се стъмни, Пиерета успя да изплете дълга лента, а на следния ден купи за едно су шило, пак за су — кълбо жълти дебели конци, за още едно — син ширит, и за четири су — платно. Повече от седем су не можеше да похарчи. Първата подметка, която направи, не приличаше на нищо, втората също, третата — донякъде

имаше форма, а четвъртата вече се получи — по-широка към пръстите и закръглена в петата.

Каква радост! Неслучайно пословицата казва: „С постоянство работи, трудът ти ще се награди“.

Скоро подметките бяха готови, а след това и двете горници. Синята лента красиво ги затягаше на крака. Тъй като в колибата нямаше шкаф, Пиерета тържествено ги закачи на стената.

[1] Сабо — дървени обувки. ↑

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

Макар че Пиерета много харесваше обувките си, тревожеше я въпросът дали ще издържат — дали подметките няма да се разнищят, дали платното ще издържи, дали ще запазят формата си?

Като товареше вагонетката и я тикаше, тя често оглеждаше краката си и това скоро привлече вниманието на момичетата.

— Ах, какви хубави обувки! Къде ги купихте? Колко струват?

— Сама си ги направих и струват само седем су.

— Как успяхте да ги направите толкова хубави?

Тази похвала накара Пиерета да си измайстори още един чифт, който излезе още по-сполучлив. Сега трябваше да помисли за облеклото си. Преди всичко трябва да си ушие блуза. Достатъчни са й три метра басма, но колко ли ще струва?

В събота, като получи седмичната си заплата, тя реши да си купи плат за блузата. Близко до жилището на Франсоаз имаше малък манифактурен магазин и Пиерета често спираше пред витрината му. Сега вече можеше да си позволи да влезе.

ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

По времето, когато Пиерета беше нещастна, нощите ѝ бяха мъчителни и кошмарни — тя се пробуждаше обляна в студена пот. Но откак се засели в Марокур, животът ѝ стана по-спокоен. В сънищата си виждаше своя остров или фабриката. Кошмарните нощи изчезнаха и тя се събуждаше бодра и свежа. А тази нощ ѝ се присъни нещо необичайно. Намираще се в някаква кухня, голяма и висока като черква. Вътре шетаха малки готвачи и имаше грамадни кошници с яйца. Едни чупеха яйцата, други ги разбиваха на снежнобяла пяна, която се издигаше все по-нависоко. Имаше яйца, големи като дини, и други, мънички като грахови зърна. Пиерета се пробуждаше и пак заспиваше, като всеки път виждаше все същия сън. Когато се разнесе първият сигнал от фабриката, тя сънуваше как правят шоколадов крем и усещаше вкуса му в устата си.

Най-накрая се събуди и си спомни, че предния ден, докато се разхождаше, беше видяла патешки яйца. Вече две седмици се хранеше само с хляб и вода. Нейният изтощен стомах претендираше за друга храна. Ако си вземе няколко яйца, дивата патица едва ли ще забележи липсата им. Наистина няма нито печка, нито тенджерата, нито пък провизии, за да приготви вкусотиите, които видя насън, но пък е достатъчна една клечка кибрит, за да запали огън и да изпече яйцата на въглените.

През целия ден Пиерета мислеше само за яйцата. След работа тя си купи кибрит и сол и забърза към острова. Лесно намери гнездото. Патицата я нямаше, но затова пък в гнездото имаше единадесет яйца. Ако вземеше няколко, патицата не може да брой и няма да забележи нищо. Пиерета не искаше да я наскърбява. Поликарп я бе научил да обича животните. Макар че патицата не ѝ беше другар, а нейна поданица, на владетелката на острова, Пиерета беше длъжна да пази интересите на подчинените си. Пиерета взе пет яйца и се отправи не към колибата, а към храсталаците — пушекът можеше да привлече вниманието на някого. Събра сухи клонки и на жарта им изпече

яйцата. Никога не бе яла нещо по-вкусно. Яйцата ѝ напомняха за други ястия, които в миналото приготвяха с нейната майка. Дояде ѝ се супа. Колко отдавна не бе хапвала топла храна! Да си сготви супа не е скъпо, но ѝ трябва съд. Тя се гордееше, че сама си уши блуза и си изплете обувки, но да направи тенджера не беше по силите ѝ. А за да си купи, трябваше дълго време да пести.

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА

На другия ден, като отиваше на работа, Пиерета видя до една запусната къща цял куп тенекиени кутии от консерви. Какъв късмет, помисли тя, колко удобни неща могат да се направят от тези кутии. Една голяма кутия ще ми служи за тенджерата, капакът ѝ за тиган, а от другите мога да си направя лъжица и вилица. Тя избра четири запазени кутии и ги скри в тревата до оградата, за да ги прибере на връщане. През целия ден тя мечтаеше за своите кутии и се страхуваше някой да не ги вземе. За щастие, намери ги непокътнати.

Сега вече можеше да си стотви супа. Нямахме начин сама да си направи масло, но зеленчуците можеше да замести с диви корени, например киселец. А защо да не си свари рибена чорба? Не е толкова трудно. Конци имаше, въдица ще си купи — тя струва евтино, конски косъм ще намери в ковачницата...

Плановете ѝ се оказаха напълно осъществими и Пиерета често се наслаждаваше на разкошна вечеря.

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

Напоследък Пиерета беше много заета с уреждането на тези битови въпроси и повече от седмица не беше виждала Розали. Новини за нея научаваше от работничките, които живееха в дома на Франсоаз. Един ден тя отиде при Розали, която седеше в двора. Като видя Пиерета, тя избърза насреща ѝ.

— Мислех, че съвсем си ме забравила.

— Бях много заета.

— Какво толкова си правила?

Пиерета показа обувките си и разказа как ги е направила и как си е ушила блузката.

— Защо не поиска ножица от съседите?

Пиерета разбра, че повече не може да крие от Розали истината, и отвърна:

— Аз нямам съседи, живея сама.

— Не може да бъде.

— Така е, затова се принудих да си направя сама тенджерата и лъжица.

И тя подробно разказа всичко — за колибата, за патешките яйца, за риболова и зеленчуковата супа. Розали я слушаше удивена, сякаш ѝ разказваха някаква необикновена приказка.

— Ах, колко е интересно — възкликна тя.

— Да, сега, когато всичко се уреди, е интересно. Цели три вечери се опитвах да направя лъжица, развалих няколко тенекиени кутии, а колко пъти си удрах пръстите с камъка!

— От какво вариш супа? Никога не съм мислила, че в гората могат да се намерят зеленчуци.

— От киселец, коприва, див лук, моркови, цвекло...

— Как? Има ли див лук, моркови, цвекло? Откъде знаеш всичко това?

— Татко ме е учил.

— Мога ли да ти дойда на гости?

— О, много ще се радвам. Само ми обещавай, че на никого няма да казваш къде живея.

— Обещавам.

— В такъв случай каня те на обяд.

— Непременно ще дойда. В неделя ще ме пратят при една моя леля в Сен Пипуа и на връщане непременно ще се отбия.

— Само си донеси лъжица.

— Добре, ще се погрижа и за хляб.

Още от петъка Пиерета започна да се подготвя за неделата. Трябваше да събере яйца и да налови риба — не можеше да посрещне гостенката си само с чорба от киселец. Тя намери гнездо на друга патица, след това налови риба, а за десерт набра диви ягоди, които, макар и незрели, можеха да се ядат.

Супата вреше върху огъня, когато Розали дойде. Горски цветя украсяваха колибата и ѝ придаваха празничен вид.

— Сядай, не се притеснявай! — покани я Пиерета.

Розали се възхищаваше от всичко. Струваше ѝ се, че играят някаква приказна игра.

Те седнаха на земята една срещу друга и започнаха да обядват.

— Знаеш ли, едва не ме пратиха до Пекини, да разбера как е господин Бендит.

— Какво му се е случило?

— Много е болен. Казват, че е тиф — бълнува и не познава никого. Поради това още вчера щях да дойда да те взема.

— Господин Бендит винаги е бил добър и внимателен с мен и бих се радвала да му помогна, но не знам как.

— Сипи ми още малко риба и ще ти обясня. Господин Бендит водеше цялата кореспонденция на фабриката и превеждаше английските и немските писма. Когато се разболя, искаха да назначат друг на негово място, но Фабри и Монбле решиха да поемат неговата работа, за да запазят мястото му. Вчера изпратиха Фабри в Ехос, а Монбле сега се намира в голямо затруднение, защото не знае английски. На обяд чух Монбле да казва, че за съжаление, ще трябва да назначи заместник на господин Бендит. Много ми се искаше да им кажа, че ти владееш английския като френския, но не се реших. Ами ако случайно не е така?

— Еднакво добре говоря и двата езика. С баща си говорех на френски, а с майка си — на английски.

— Значи да им кажа за теб?

— Разбира се, въпреки че малко се страхувам: да говориш един език не означава, че можеш да превеждаш делови писма.

— О, не се бой! Монбле си знае работата, той ще ти помогне.

— Тогава му кажи, че много ще се радвам да услужа на господин Бендит.

Супата и рибата бяха изядени и дойде ред на десерта.

— Опитайте, моля, млада госпожице, плодовете на моята градина — смеейки се, каза Пиерета.

— А къде е тази твоя градина?

— Тук до нас, зад колибата.

— За съжаление, скоро ще трябва да напуснеш своя дом.

— Как така скоро? Колибата сигурно на никого няма да потрябва чак до зимата.

— Лъжеш се, скоро ще започне ловът на патици и тогава ще ти вземат приятното убежище.

Тази новина огорчи Пиерета. От вълнение тя дълго не можа да заспи и прекара най-тежката нощ, откак се бе заселила на острова.

ДВАДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

През цялата нощ Пиерета ту се отчайваше, че скоро, с настъпването на лова, ще трябва да напусне колибата, която я приюти, и с това ще дойде краят на волното ѝ съществуване, ту я завладяваше надеждата, че Монбле ще я повика на помощ. Може би тъкмо сега ще я забележи и тя мечтаеше чрез него да влезе в онзи дом, за който така горещо копнееше самотното ѝ сърце.

В понеделник към обяд тя отиде при Розали да разбере какво е казал Монбле. Но се оказа, че тази сутрин не са получили нито едно писмо на английски. Пиерета се върна във фабриката и започна пак монотонната си уморителна работа. Внезапно Оне я повика.

— Иди веднага в кантората!

— Защо? — учудено запитва Пиерета.

— Откъде да знам защо? Заповядаха да те пратя и толкова!

Талуел я очакваше на верандата.

— Побързай — викна ѝ той. — Нали ти говориш английски?

— Да, разбира се.

— Тогава върви в Сен Пипуа, трябваш на господин Волфрам Пендавоан.

При това име Пиерета остана като гръмната.

— Оглуша ли? Не чуваш ли какво ти говоря? Гийом! — извика той кочияша. — Закарай това момиче при господин Пендавоан.

— Нали знаете английски? — попита Гийом, когато излязоха от селото. — Господарят ще остане много доволен, защото пристигнаха английски работници и докараха нова машина. Трябва да се сглоби и да се пусне в действие, но господин Монбле е затруднен. Спорят, викат и никой нищо не разбира. Господарят се сърди. Накрая, за да го успокои, господин Монбле му каза, че една от работничките знае английски и той разпореди да ви доведат. А сега вървете след мен, пристигнахме.

Пиерета слезе от фойтона и последва Гийом, който я въведе в една стая. Там бяха господин Пендавоан и директорът на фабриката в

Сен Пипуа, господин Беноа.

— Доведох момичето — и Гийом посочи Пиерета с шапката си.

— Добре, свободен си — каза Беноа.

Преди да заговори Пиерета, Волфрам Пендавоан повика директора и тихо го попита нещо. Пиерета дочу няколко откъслечни думи: „Момичето е около дванайсет-тринайсетгодишно, но изглежда разумно и сериозно“.

— Ела насам, дете мое — каза господин Пендавоан със същия тон, с който се обръщаше към Розали.

Пиерета, сдържайки вълнението си, направи няколко крачки към него.

— Как се казваш?

— Орели.

— Говориш ли английски?

— Да, говоря, но думите, които употребяват в разните производства, не ги знам.

— Ще се опитаме, дано успеем.

Той стана, хвана директора под ръка и като се опираше на бастуна си, излезе. След тях вървеше Пиерета. Те приближиха една тухлена постройка, около която смутен се разхождаше Монбле.

На първия етаж, по средата на обширна зала бяха струпани сандъци с разноцветни надписи: „Манчестър“. На един от сандъците седяха английските работници, облечени чисто и спретнато.

— Кажи им, че говориш английски.

Тя заговори с работниците, чиито лица се проясниха, когато чува родния си език.

— Попитай ги защо са дошли с една седмица по-рано? Кажи им, че по тази причина не могат да се срещнат с инженера, който говори английски.

— Казват, че привършили по-рано работата си в Камбе, където също доставили машина, и затова са дошли тук по-рано.

— А каква е машината?

Пиерета се запъна при превода.

— Ако не можеш да преведеш, говори на английски.

— Hydraulic mangle.

Волфрам Пендавоан повтори същите думи и се обърна към директора:

— Телеграфирах на Фабри да се върне по-скоро, но нямаме време за губене. Тези юнаци трябва да работят... Питай ги защо не сглобяват машината, а седят със скръстени ръце?

— Казват, че подът няма да издържи тежестта на машината. Под пода трябва да се постави опора, да се направят изчисления, преди това...

— Добре, обясни им, че очакваме всеки момент господин Фабри да се върне и ще им бъдат дадени помощници и материали, за да започнат работа.

Тя предаде на работниците думите на фабриканта.

— Ще останеш при тях като преводачка, ще живееш тук, в странноприемницата, където ще получаваш и храна. Ако останем доволни от теб, ще бъдеш възнаградена добре.

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

Англичаните се настаниха в същата гостилница и помолиха Пиерета да се храни заедно с тях, за да ги улеснява в избора на ястията.

Въпреки че стаята на Пиерета беше хубава, а леглото — удобно и чисто, първата нощ тя дълго не можа да заспи поради преживяното през деня.

На сутринта англичаните закусиха, без да бързат, и след като изпиха несметно количество чай с месни сандвичи, започнаха работа. През цялото време Пиерета много се вълнуваше да не би господин Пендавоан да ги изпревари, но той дойде едва следобед, придружен от своя племенник Казимир.

— Струва ми се, че работниците няма да напреднат много до идването на Фабри с този надзирател, който сте им дали — изрече той сухо и насмешливо.

— Жалко, че сам ти не можеш да ги надзираваш и че за тази цел трябваше да ангажирам едно малко момиче — отвърна господин Пендавоан със същия тон.

Но това не засегна Казимир и той лекомислено отвърна:

— Ако можех да предвидя, че някога ще се наложи да се разпореждам с англичани, вместо немски щях да науча английски език.

— Не е късно. Опитай!

Казимир замълча, стисна ръката на чичо си и излезе, без да погледне Пиерета.

Какви странни отношения, помисли си тя. Колко нелюбезно се обръща господин Пендавоан към племенника си, който замества сина му, и как племенникът се обръща без уважение към чичо си. Та нали чичо му е стар и болен човек!

— Орели, можеш ли да четеш на английски и в същото време да превеждаш на френски? — попита господин Пендавоан.

— Никога не ми се е налагало, но мога да опитам.

— Добре, сега ще видим. Но преди това иди при работниците и им кажи, че си при мен, в случай че те търсят.

— Вземи този вестник — каза той, когато тя се върна — и намери търговския раздел.

Тя взе вестника, но редовете заиграха пред очите ѝ. Страхуваше се, че старият човек ще загуби търпение, докато тя търси необходимите новини, и ще се разсърди. Но Волфрам Пендавоан усети вълнението ѝ и не само че не се разсърди, но започна да я успокоява:

— Не бързай! Ти сигурно никога не си чела търговски вестник и ще ти бъде трудно да се справиш. Имаме достатъчно време.

Пиерета възкликна.

— Намери ли? Сега потърси заглавието „Лен, коноп, кълчища“.

Пиерета започна да превежда. От вълнение дланите ѝ се изпотиха.

— Добре върви — окуражаваше я старецът. — Ти ще ми четеш, докато оздравее господин Бендит.

След това господин Пендавоан даде няколко нареждания на работниците и каза на Пиерета да го заведе при директора.

Пиерета почтително хвана слепия човек за ръка и го поведе през двора. Когато се разминаваха с работниците, те го поздравяваха:

— Здравейте, господин Пендавоан!

Той явно познаваше всички работници по гласовете им и отговаряше:

— Здравейте, Жак! Здравейте, Паскал!

Когато стигнаха до кантората, старецът освободи Пиерета.

— Довиждане, мила, до утре!

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

На следния ден Волфрам Пендавоан дойде по същото време, придружен от директора. Пиерета не можеше да отиде при него, защото беше много заета — превеждаше разпорежданията на главния монтьор. Тя напълно привикна към новите си задължения и се справяше без затруднение.

Старият фабрикант се приближи и заповяда с ръка да не прекъсват работата. Като се наведе към директора, той прошепна:

— Нашето момиченце се оказа прекрасен инженер.

— Наистина тя е удивително умна за годините си.

— А как добре и внимателно ми прочете вчера вестниците! Повярвайте ми, тя превежда по-добре дори и от Бендит.

— Интересно е да разберем какви са родителите ѝ. Облечена е много бедно; не съм виждал по-износена пола от нейната, а обувките като че ли сама си ги е майсторила.

— Какво е лицето ѝ?

— Умно, открито, енергично и същевременно кротко.

— Откъде е дошла?

— Мисля, че е чужденка.

— Казва, че майка ѝ говорела английски.

— Много е симпатична и се държи с такова достойнство, че работниците ѝ се подчиняват непрекословно.

От долитащите до нея думи Пиерета схвана, че си говорят за нея, но не можа да чуе много, защото трябваше да слуша с най-голямо внимание това, което говореха майсторът и работниците. По едно време господин Пендавоан я извика:

— Орели!

Тя изтича към него.

Както вчера, той я помоли да му прочете вестниците, след което се отправиха към кантората.

— Казаха ми, че нямаш родители. Майка ти отдавна ли почина?

— Вече пет седмици.

— А баща ти?

— Той почина преди шест месеца.

— С какво се занимаваха родителите ти?

— Бяха фотографии и обикаляха разни страни.

— А ти как попадна тук?

— Мама, умирайки, ме накара да обещаая, че ще отида в родното място на баща ми. Тя се разболя тежко и бяхме принудени да разпродадем всичко за нейното лечение. След смъртта ѝ останах само с пет франка и едно су. Дойдох дотук пеша.

Старецът махна с ръка. Пиерета, тълкувайки погрешно жеста му, се смути.

— Извинете, аз ви отегчих с моите приказки.

— Не, напротив, обичам хората, които при нещастие не падат духом. Чудесно е да видиш подобно качество у възрастен човек, а за дете е направо удивително. Разказвай по-нататък.

— Трудно ми беше, но се ориентирах по картата.

— А как се научи?

— Когато си принуден да пътуваш по различни места, скоро се научаваш да ползваш географска карта.

— Струва ми се, че тук, вляво, има пейка. Да седнем и ще ми разкажеш всичко.

И Пиерета му разказа подробно как съвсем бе отмаляла в гората и как Поликарп я спаси, как тя работи със Заешката кожа и как постъпи на работа във фабриката.

— А кога мислиш да продължиш пътя си?

— Не мисля да заминавам оттук.

— А твоите роднини?

— Не ги познавам и не знам как биха ме приели. Сигурно не са и чували за мен, тъй като баща ми е бил скаран с близките си. Но сега и да не ме приемат, няма да умра от глад.

— Може би съображенията ти са разумни, но все пак не е излишно да им пишеш. Може пък да те приемат добре. Тежко е за малко момиченце като теб да живее само.

— И още как! Испитала съм го вече и ако бях уверена, че ще ме приберат при тях, бих се чувствала толкова щастлива. Но могат и да ме прокудят като баща ми...

— Нима той е извършил нещо лошо?

— Не вярвам. Той бе толкова добър с мен и мама и ни обичаше толкова много. Предполагам, че причината не е била особено сериозна.

— Макар и да са били в лоши отношения, мисля, че ще те приемат добре. Децата не бива да отговарят за грешките на възрастните.

— О, ако беше така!

— А баба ти и дядо ти имат ли други деца освен баща ти?

— Не, той им е бил единствен син.

— Тогава непременно им пиши. Ти съвсем не познаваш живота, бедно дете! На старите хора също им е много тежко да доживяват дните си в самота.

— Наистина ли мислите така?

Той не ѝ отговори, но въздъхна тежко.

— Да, старците също страдат от самотата.

След това, отърсвайки се сякаш от налегналата го мъка, той се изправи бавно и каза:

— Придружи ме до кантората.

ДВАДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

Пиерета си мислеше, че когато инженер Фабри се върне, тя вече няма да е необходима като преводачка. Дали поне ще остане да чете вестници на господин Пендавоан, докато Бендит оздравее?

И така, отивайки един ден в работилницата, тя завари инженер Фабри, който вече даваше разпорежданията си на работниците. Той не ѝ обърна никакво внимание, но майсторът я забеляза и каза:

— Ако не беше това момиченце, досега щяхме да стоим със скръстени ръце.

Фабри я изгледа, без да продума. Пиерета не се реши да запита какво трябва да прави — да остане ли в Сен Пипуа или да се върне в Марокур. Най-добре беше да изчака господин Пендавоан.

Той дойде в обичайното време заедно с директора.

— Къде е момиченцето? — попита той.

— Тук е — каза директорът и направи знак на Пиерета да се приближи.

— Мислех, че си отишла в Марокур.

— Не знаех какво да правя и реших да изчакам нарежданията ви.

— Добре. Ти ще ми бъдеш необходима в Марокур. Върви сега там, а утре сутрин ела в кантората и тогава ще видим.

Пиерета се успокои. Той ѝ каза, че му е необходима в Марокур. Каква точно ще бъде работата ѝ, не знаеше, но беше сигурно, че повече няма да се върне при вагонетките. Сега често ще го вижда. Дали той ще я обикне? Майка ѝ, умирайки, каза, че всичко зависи само от нея и че съдбата ѝ е в собствените ѝ ръце. Ще съумее ли да извоюва собственото си щастие? Трябва да бъде внимателна и предпазлива. Колко тежко е, че няма близък, с когото да сподели вълненията си.

Гийом заведе Пиерета в Марокур и същата вечер тя се отправи към своя остров, където нищо не беше покътнато. Вечеря и понеже не ѝ се спеше, седна пред колибата на брега на езерото. Докато я нямаше, в природата бе настъпила промяна. Дълбоката, безмълвна тишина бе нарушена от най-различни звуци — ту шум от коса, ту скърцане на

кола и човешки глас. Беше сезонът на коситбата. Скоро косачите ще стигнат до нейното езеро и тогава — прощавай, уютно гнездо!

Сутринта при втората сирена тя вече беше във фабриката. Не се реши да влезе в кантората и остана да чака, докато я извикат. Така мина около един час. Най-сетне Талуел дойде да я повика.

— Какво прави в Сен Пипуа? — попита я той, когато влязоха вътре.

Тя му обясни в какво се бе състояла нейната работа.

— А какво е намислил да прави Фабри?

— Не знам.

— Не извъртай и отговаряй точно на онова, което те питам. Не забравяй кой говори с теб, също така не забравяй, че мога да изгоня всеки, който не ме слуша.

Тя беше чувала, че Талуел е жесток и деспотичен човек и че се стреми да стане директор на всички фабрики на Волфрам Пендавоан. Ето защо се интересуваше от всичко, което става там.

— Е, какво мълчиш?

— Но аз наистина нищо не знам.

— Нали ти превеждаше английските писма на господин Пендавоан?

— Не, само вестниците.

— Внимавай да не ме излъжеш! И без теб ще разбере всичко, но тогава ще те изхвърля на улицата. Запомни това! А сега седни тук и чакай.

Мина доста време, а старият фабрикант все не я викаше. На няколко пъти покрай нея мина Гийом, който освен кочияш беше и прислужник на господин Пендавоан. Всеки път, когато се появяваше, Пиерета мислеше, че идва за нея, но той отминаваше мълчаливо, сякаш не я забелязваше.

По едно време той доведе трима работници в кабинета на господин Пендавоан, след тях влезе и Талуел. Те вървяха смело и решително, изпълнени с вяра в своята правота, а се върнаха смутени, недоволни и обезкуражени.

— Е, какво? Нима господарят не ви каза същото, което чухте и от мен? — каза им Талуел, когато излязоха от кабинета.

— За съжаление, да.

— Както ви казах, така и ще бъде, аз не хабя думите си на вятъра. Мога и без вас да мина. Ще изпиша нова машина, след седмица тя ще бъде тук и ние сами ще свършим работата по нея по-бързо и поевтино.

— Но...

— Никакво „но“. Ако не разбирате такова просто нещо, най-малкото си губя времето да ви обяснявам.

Гийом извика Пиерета. Тя намери стария фабрикант до бюрото, отрупано с книжа. Гийом излезе, без да казва нищо. Тогава Пиерета реши да напомни за себе си.

— Аз съм тук.

— Познах те по стъпките. Ела насам! Вчерашният ти разказ ме интересува много. Виждам, че си умно и решително момиче. Откак загубих зрението си, имам нужда от добър, съвестен и доверен човек, който да ми помага във всекидневната работа. Надявах се, че Гийом ще привикне към моите изисквания, но се излъгах. Той не е глупав, но започна да пие и сега е годен само за кочияш. Би ли искала да ми прислужваш? Ще получаваш 90 франка на месец, а може и повече, ако бъда доволен от теб.

Пиерета мълчеше, радостно изненадана.

— Защо мълчиш?

— Нямам думи, с които да ви изкажа безкрайната си благодарност... Извинете ме, толкова съм развълнувана...

— Чувствам го по гласа ти. Писа ли на роднините си?

— Не, нямам хартия.

— Хартия ще намериш върху бюрото на Бендит, там има всичко, което е необходимо за писане. Съобщи им, че си при мен и че аз ти предлагам да останеш тук завинаги. Може би ще се подразнят и ще поискат да отидеш при тях.

— Не, аз предпочитам да остана при вас.

— Толкова по-добре! И понеже постоянно ще бъдеш около мен, трябва да подновиш дрехите си. Както ми обясни Беноа, били доста износени. Трябва да бъдеш облечена прилично, затова иди на касата да получиш бележка. С нея ще напазаруваш всичко, което ти е необходимо, в магазина на госпожа Лашез.

Пиерета слушаше с широко отворени очи, сякаш пред нея не стоеше господин Волфрам Пендавоан, а вълшебната фея от

приказките.

— Избери всичко по свой вкус — продължи старецът. — Изборът ти ще ми даде възможност да те опозная по-добре, да добия представа за характера ти. Днес повече не си ми нужна. Заеми се със себе си и бъди готова за утре. Довиждане!

ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА

Отивайки към магазина на госпожа Лашез, Пиерета си го представяше като лавката на Франсоаз. Но какво беше удивлението ѝ, когато видя, че това е луксозен магазин на главната улица. На витрината бяха изложени красиви материи, дрехи, панделки, дантели, шапки, украшения, бельо и обувки. Тя се зачуди какво да избере. Смущаваха я думите на господин Пендавоан: „Твоят избор ще ми даде възможност да добия представа за характера ти“. Съвсем се обърка! Как да влезе вътре със своите дрипи? След дълго колебание най-сетне се осмели.

— Какво търсиш тук? — запита я госпожа Лашез, седнала до касата.

Пиерета ѝ подаде плика, върху единия му ъгъл имаше печат „Фабрика Марокур. Волфрам Пендавоан“. Лашез отвори плика и лицето ѝ изведнъж стана приветливо. С любезна усмивка тя запита Пиерета какво ѝ е нужно. Пиерета каза, че ѝ трябват рокля, бельо, обувки, кърпички...

— Имаме от всичко и то от най-добро качество. Да почнем с роклята, ще ви покажа подходяща материя...

— Не, бих искала готово облекло, за да мога утре да придружа господин Пендавоан.

— Значи нещо по-елегантно.

— Не, необходима ми е черна рокля, тъй като съм в траур, и по възможност по-обикновена и не толкова скъпа.

— А-а! — проточи разочаровано госпожа Лашез. — Ето, Виржини ще ви помогне да изберете.

Пиерета избра простичко черно облекло, два комплекта бельо, три носни кърпички, черна сламена шапка и пантофки. Тя каза, че ще намине към осем часа да си вземе покупките. Нима можеше да остави подобно богатство в отворената колиба? Трябваше да си намери стая. Отиде у Франсоаз и още на вратата срещна Розали.

— Нима вече се върна?

— А ти не работиш ли вече във фабриката?

Обясниха се с няколко думи. Пиерета каза, че е дошла да си наеме самостоятелна стая. Розали пък съжали, че не може да се върне къщи с нея, защото бързаше за Пекини. Тогава Пиерета ѝ предложи да я придружи и като се върнат, заедно да изберат стаята.

Пътят беше много приятен. През цялото време разговаряха и не разбраха как мина времето.

Стаята, която ѝ предложи Франсоаз, се оказа малка, но чиста и спретната, с огледало на стената. За обяд и вечеря Франсоаз поиска 50 франка, а за стаята — 12.

В девет часа Пиерета с особено удоволствие заключи вратата и легна на чистото легло — весела и щастлива, изпълнена с радостни надежди.

На следния ден веднага я повикаха при господин Пендавоан. Тя се смути много като видя сърдитото му лице. Макар и за кратко, Пиерета бе успяла добре да изучи изражението му. Сега то изразяваше неудоволствие и гняв. Какво лошо е направила? Колкото и да се мъчеше да си припомни нещо, не успяваше. Дали пък не е заради покупките?

— Защо не ми каза цялата истина? — прекъсна размишленията ѝ той.

— Какво не съм казала?

— За твоето поведение. Каза ми, че живееш у Франсоаз, а Зиновия ми разправи, че само една нощ си преспала у тях, след което си изчезнала и никой не знае къде си била.

— Не, един човек знае къде и как живях.

— Кой?

— Розали, вашата кръщелница.

— Тъй като постоянно ще живееш в моя дом, длъжна си да ми разкажеш къде и как си живяла.

— Добре, ще ви разкажа всичко, а после ако искате, попитайте и Розали.

И тя му разказа целия си живот в Марокур от първата нощ у Франсоаз, където едва не се задуши от зловонния въздух в стаята.

— Защо не можа да понесеш това, както останалите?

— Другите постоянно живеят там, а пък аз съм свикнала с чистия въздух на полята и горите. Не съм глезена и добре понасям студ

и глад, но лош въздух — не!

— Нима у Франсоаз е тъй душно?

— О, ако само за минутка надникнете в тесните стаички, никога няма да позволите на вашите работници да живеят там...

— Продължавай!

Пиерета разказа как намери острова и колибата.

— Не е ли по пътя за Сен Пипуа? Знам мястото — островът е мой, а колибата я ползват племенниците ми. Значи ти нощуваше там?

— През цялото време, веднъж даже нагостих на обяд и Розали. Напуснах колибата, когато ме повикахте в Сен Пипуа.

— О, ти си била богата, щом можеш да каниш гости на обяд!

— Ако ви разкажа всичко, ще ви отнема много време.

— Разказвай и не се смущавай! Имаме достатъчно време.

Тя му описа как е изработила обувките, как си е ушила блуза, разказа му за патешките яйца, за тенджерата и т.н. Волфрам Пендавоан слушаше с голям интерес и само от време на време възкликваше:

— И всичко това измисли сама?

Обяда с Розали тя предаде в шеговита форма и старецът се смя от душа. Когато Пиерета завърши своя разказ, той постави ръка върху главата ѝ и каза:

— Ти си славно дете! Много се радвам, че съдбата ни срещна, за да мога да направя нещо за теб. Сега иди в своя кабинет и се занимавай с каквото пожелаеш. В три часа се върни, за да излезем.

ДВАДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА

Нейният кабинет, т.е. кабинетът на господин Бендит, не приличаше на господарския — обширна стая с три прозореца, маси, етажерки, големи кожени кресла и закачени по стените скици на фабриките на господин Пендавоан. Кабинетът на господин Бендит беше малка стая с маса, два стола, географска карта на света. Редом с кабинета на Бендит беше кабинетът на племенниците, а точно насреща — този на господин Фабри.

Пиерета не посмя да заеме мястото на господин Бендит, а седна на стол до вратата с книга в ръка.

След малко звънецът за обед извести прекратяването на работата. Пиерета излезе и срещна Фабри и Монбле, които също се отправяха към Франсоаз.

— А-а, госпожице, сега сме колеги! — насмешливо продума Монбле.

Пиерета усети иронията в гласа му и отговори:

— Да, колеги сме, но не с вас, а с Гийом.

— Но нали заемате мястото на господин Бендит...

— Орели заема собственото си място — каза Фабри, — тя само замества господин Бендит, докато оздравее.

У Франсоаз тя съвсем ясно разбра, че не я третират като равна: приборът ѝ не беше поставен на общата маса, а в ъгъла на една малка масичка. Сервираха ѝ след всички останали. Това не я обиди. Тя побърза да се нахрани и отиде при Розали, за да ѝ съобщи думите на леля Зиновия пред господин Пендавоан.

— Надявам се, че това не ти е навредило пред него? — притесни се Розали.

— Напротив, това стана причина да разкажа всичко за себе си и моята история го трогна.

— О, аз непременно ще кажа на Зиновия.

— Недей! Няма защо да я настройваш срещу мен.

— Не се бой! Щом разбере, че вече си близка с господин Пендавоан, ще започне да се държи добре с теб. Но не ѝ се доверявай.

— Ще внимавам.

В три часа господин Пендавоан позвъни и те се отправиха на обиколка из фабриките. Старецът вършеше това редовно, независимо какво е времето. Днес започнаха от работилниците за лен и кълчища, които се намираха във Флекси.

— Сега ще проверя дали можеш да ми станеш подходяща помощница, дали различаваш оттенъците на цветовете. Вземи снопче коноп и ми кажи какъв цвят е.

Тя взе едно снопче, погледна го внимателно и каза:

— Мисля, че има червеникав оттенък.

— Подай ми го. Да, права си — каза той, като го помириса.

Пиерета го погледна учудено, а той продължи:

— Тези кълчища миришат на прегоряло. Това показва, че са ги сушили в пещите, затова цветът им е червеникав. Вземи друго снопче!

Този път тя взе зеленикаво.

— Зеленикавите оттенъци са много. На какво приличат тези по цвят?

— На зелка, но напръскани с черно.

— Дай ми от кълчищата.

— Вярно. Този коноп е бран много рано и е бил влажен. Доволен съм от теб.

След Флекси те обходиха и останалите села. Обикновено, когато господин Пендавоан спираше някъде, Гийом връзваше коня на сянка и отиваше да се разходи из селото. Този път той отиде в кръчмата и не забеляза как мина времето. Господин Пендавоан искаше вече да тръгват, а Гийом не се появяваше никакъв. Разсърден, че трябва да чака, той помоли директора да изпрати някой да го намери.

След няколко минути Гийом се появи, но походката му беше много странна. Старецът, като чу неравните му крачки, каза:

— Това животно е пияно!

— От вас нищо не може да се скрие — отвърна директорът.

— Слава богу, още не съм оглушал. Къде беше? — обърна се той към Гийом.

— Аз бях... тук...

— По миризмата усещам къде си бил.

Гийом отвърза коня и се опита да се качи на капрата, но изпусна камшика. Три пъти се навеждаше да го вземе и все не успяваше.

— Мисля, че е по-добре да ви отведа лично в Марокур — каза директорът.

— Аз ей сега... — мънкаше Гийом.

— Мълчи! — викна старецът строго. — Повече не си ми нужен, върви си!

— Но аз... ей сега...

— Благодаря ви — каза фабрикантът на директора, — ще ме отведе момиченцето.

— Дали ще може?

— Родителите ѝ са притежавали походен фургон и тя неведнъж го е управлявала сама.

Той седна във файтона, а Пиерета се настани след него, горда от доверието, което ѝ оказваха.

— Хайде, карай, но бавно!

Пиерета предпазливо и съсредоточено подкара колата. Какво беше удивлението на марокурските жители, когато файтонът на господин Пендавоан влезе в селото и на капрата седеше не Гийом, а малката Пиерета. Всички изненадани се питаха какво означава това и кое е момиченцето. Леля Зиновия също беше на улицата и разговаряше със съседите. Когато файтонът наближи, тя се поклони любезно.

— Добър ден, господин Пендавоан, добър ден, Орели!

Щом отминаха, Зиновия оживено започна да разправя, че господин Пендавоан приел на работа това дете благодарение на нейната препоръка. И Зиновия разказа историята, чута от Розали, като я украси посвоему. Изобщо за Пиерета заговориха всички, като разправяха какви ли не легенди.

Но ако в селото всички бяха изненадани от появата на стария фабрикант и момиченцето, Талуел беше направо поразен.

— Къде е Гийом? — запита той, като притича покрай файтона, за да помогне на стареца да слезе.

— Изгоних го, защото е пияница — отвърна Волфрам Пендавоан.

— Така си и знаех! Отдавна предполагах, че накрая ще бъдете принуден да го изгоните.

Талуел и този път не пропусна да подчертае, че добре познава господаря си и че даже предварително усеща желанията му. Винаги когато говореше с него, започваше с фрази като: „Аз така си и знаех“ или „Аз така и предполагах!“.

— Така си и мислех — това момиче заслужава доверие!

— Разбира се.

— Забелязах това, още когато Розали я доведе във фабриката.

Говорейки така, той гледаше Пиерета, сякаш искаше да ѝ каже: „Виждаш ли колко се старая за теб! Не забравяй това!“.

И скоро си поиска наградата. Когато Пиерета влезе в кабинета на Бендит, той надникна през вратата и запита полугласно:

— Какво се случи с Гийом?

Пиерета разказа историята както си беше.

— О, бъди спокойна, когато Гийом се върне, ще го наредя добре.

Тези дни и други питаха Пиерета какво е станало с Гийом и тя на всички разказваше подробно. Същия въпрос ѝ зададоха и Фабри и Монбле, докато обядваха.

— Този подлец получи това, което заслужаваше — каза Монбле.

— Просто по чудо не обърна досега господаря — добави Фабри.

— Отдавна трябваше да е изгонен, но имаше подкрепа.

— Този, на когото се крепеше, добре плаща. Той ненапрасно всичко предвижда и всичко узнава: „Аз така си и знаех!“, „О, аз предполагах, че ще искате телешко с моркови“ — имитираше някого Фабри.

— Да, да, точно така! — и двамата се разсмяха.

Макар че името му не бе произнесено, Пиерета веднага се досети за кого става дума. Значи Талуел души и шпионира около своя господар!

— Не мога да разбера — продължи Монбле, — какъв интерес може да има той?

— Как какъв? Той е завистлив и честолюбив, а тук обстоятелствата се стичат така, че ще настане време, когато собственикът на това богато предприятие с 12 милиона годишен доход няма да бъде в състояние сам да управлява фабриката. Тогава ще трябва да си намери заместник. А Талуел се стреми именно към това. По тази причина гледа да отстрани всеки, който му се изпречи на пътя; затова се мъчи да увери господаря, че е практичен и всезнаещ, че даже

мисли като него и предвижда нещата. Всъщност досега това му се отдаваше лесно — от Гийом научаваше всичко, до най-малките подробности.

Когато Зиновия сервира следващото ястие, те замълчаха, но щом се отдалечи, продължиха своя разговор, без да се притесняват от присъствието на Пиерета.

— Ами ако изчезналият се появи?

— Всички бихме се радвали, ако това стане. Но, уви! Носи се слух, че е умрял. Дали пък Талуел не е подпомогнал неговото отсъствие?

— Като се имат предвид характерите на действащите лица, може да се каже със сигурност, че някой е подливал масло в огъня.

— Дали синът му има наследници?

— О, това не променя нещата. Дори и да има, ако се появят тук, ще им бъде устроен такъв ад, че ще предпочетат спокойствието пред богатството.

В този момент влезе Розали и предложи на Пиерета да се разходят. Вечерта беше чудесна, цялото село беше на улицата, хората седяха пред къщите си и разговаряха. Розали искаше да останат по-дълго навън, но Пиерета отказа под предлог, че е уморена. След чутия разговор тя искаше да остане сама и да обмисли своето положение.

За Пиерета стана ясно, че Талуел е лош човек и че сега ще се опитва да узнае всичко за господин Пендавоан от нея. Ще съумее ли да се предпази? Положението ѝ е ужасно: тя, дете, без подкрепа, трябва да се бори срещу възрастен човек! Почти през цялата нощ я измъчваха неспокойни мисли. Дали той наистина е допринесъл за изгнанието на баща ѝ? Значи положението му е много сигурно, щом е успял да отстрани от пътя си даже сина на фабриканта. Как ще постъпи с нея, ако тя откаже да бъде негов шпионин?

Едва призори я унесе неспокоен сън.

ДВАДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА

Когато Волфрам Пендавоан идваше в кантората, заемаше се преди всичко с кореспонденцията. Писмата се разделяха на две купчини — в едната френските, а в другата — тези, които идваха от чужбина. Откак ослепя, племенниците му или Талуел отваряха и четяха писмата. Чуждестранните писма, с които се занимаваше Бендит, сега се разпределяха между Фабри и Монбле.

Тази сутрин тук бяха и Теодор, и Казимир. Теодор, отваряйки едно писмо, прочете — Дака, 29 май.

— На френски ли е? — попита чичо му.

— Не, на английски.

— От кого е?

— От някой си Филд. Да го дам ли на Фабри?

— Не, дай го на мен.

Теодор и Талуел се спогледаха. Едва завършил прегледа на кореспонденцията, старият фабрикант позвъни на Пиерета.

— Какво е това писмо? — попита я той, когато тя пристигна.

Пиерета взе писмото и пребледня.

— Написано е в Дака, от Филд.

— Можеш ли да го прочетеш?

— Позволете ми най-напред да го прегледам.

— Добре, но побързай.

Тя се мъчеше да се успокои, но вълнението ѝ растеше и буквите скачаха пред очите ѝ.

— Хайде де — нетърпеливо я подкани старецът.

— Написано е неясно и трудно се чете.

— Не превеждай буквално, предай ми съдържанието в общи линии.

— Филд съобщава, че Леклер, комуто сте писали, е починал. Ето защо вместо него ви отговаря той. Не е писал по-рано, защото много трудно се е добрал до сведенията, които сте искали. Извинява се, че пише на английски език.

— Какво е узнал? — почти извика Волфрам Пендавоан.

— Още не съм го прочела.

Нетърпението на стареца се усилваше, постоянно я прекъсваше, от което тя още повече се смущаваше.

— Така нищо няма да излезе. По-добре иди в кабинета на Бендит, преведи писмото и тогава ще ми го прочетеш. Внимавай никой да не узнае съдържанието му. Чуваш ли — никой! Ако някой те попита, не казвай нито думица! Оказвам ти голямо доверие и се надявам да го оправдаеш.

— Ще се постарая с всички сили да се окажа достойна за доверието ви.

Пиерета отиде в кабинета на господин Бендит и се зае с превода. Прочете писмото няколко пъти, след което се зае да го преведе на френски.

Дака, 29 май

Уважаеми господине,

С прискърбие Ви съобщавам, не загубихме Леклер, когото бяхте помолили да направи някои справки, както предполагам, много важни за Вас. Затова се осмелявам да ви пиша вместо него. Изпълнението на Вашата поръчка беше много трудно, имайки предвид давността на събитията. Най-сетне ми се отдаде да събера някои сведения, които бързам да Ви съобщя, като моля да ме извините, че пиша на английски, тъй като не владее френски език.

Пиерета така се беше съсредоточила, че не забеляза влезлия Теодор Пендавоан. Той поиска англо-френския речник и тя му го даде.

— Може би ви трябва?

— Не, рядко си служа с него.

Той се надвеси над нея и тя разбра, че чете превода ѝ.

— От Дака ли е писмото?

Беше ясно, че речникът е бил само поводът да влезе.

— Добре ли превеждате? — и той протегна ръка да вземе листа.

Но Пиерета рязко го дръпна към себе си.

— Това е черновата, пълна е с грешки — каза тя усмихната.

— Няма значение — отвърна той със същия тон. — Покажете ми я!

— Не, не мога.

— Представете си, че съм вашият учител, който иска да поправи грешките ви.

— И въпреки това — не!

— Но защо? — и той се протегна да вземе листа.

— Господин Пендавоан ми забрани да показвам писмото на когото и да било.

— Но чичо и без друго сам ще ми покаже вашата чернова.

— Той може да ви я покаже, но не и аз. Длъжна съм да изпълня нарежданията му.

Теодор разбра, че Пиерета не се шегува и че само със сила може да се добере до писмото. Но тя можеше да извика и тогава щеше да стане лошо...

— Радвам се да констатирам такава вярност към чичо ми, дори и за такива дребни неща.

Той излезе. Пиерета още не се беше успокоила от разговора с Теодор и вратата отново се отвори. Влезе Талуел. Очите му бяха устремени в писмото.

— А, това значи е преводът на писмото от Дака? Преведе ли го?

— Не, едва съм започнала.

— Но вероятно вече си го прочела?

— Да, прочетох го.

— Какво пише в него?

— Не мога да ви кажа.

— Защо?

— Господин Волфрам Пендавоан ми забрани.

— Но ти много добре знаеш, че господин Пендавоан и аз сме едно и също. Всички разпореждания се вършат чрез мен, всички дела водя аз. Длъжен съм да зная съдържанието на това писмо.

— Това писмо не се отнася до работата ви.

— До какво се отнася тогава?

— Не зная.

— Трябва да ми кажеш. Ти не познаваш личните работи на господин Пендавоан. В това писмо може да му съобщават някаква

голяма радост или голяма скръб. И едното, и другото е в състояние да го убие. Ето защо се интересувам от писмото. Само за доброто на господин Пендавоан.

Той говореше леко и убедително. Сега тонът му не беше високомерен и суров, както обикновено.

— Ти си умно момиче и ще разбереш колко е важно това за всички ни. Ти си на толкова добро място, което след време, благодарение на мен, ще спане още по-завидно. Длъжни сме в името на общия ни интерес да пазим здравето на нашия господар, което, слава богу, сега е добро. Но никой не знае как ще му се отрази силно вълнение.

Пиерета просто не можеше да познае Талуел. Макар че думите му бяха трогателни, тя не можеше да забрави онова, което бе чула от Фабри и Монбле — не подбира средствата си, за да постигне целта. А и господин Пендавоан бе казал: „Даже някой да настоява, не бива да му показваш писмото“. Тя е длъжна да оправдае доверието на стария човек.

Талуел стоеше опрян на масата с очи, устремени към листа.

— Но аз не съм кой да е! Аз съм втори Пендавоан.

Пиерета мълчеше.

— Глупачка! — викна той вбесен. — Запомни това, което ще ти кажа: ти си на добро място, но понеже си глупава, ще трябва да го освободиш. Разбра ли? Помисли си. Ако до тази вечер не узная съдържанието на писмото, утре ще бъдеш на улицата.

Талуел почака малко, но като видя, че тя мълчи упорито, излезе със същата дебнеща походка, с която влезе.

ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА

Помисли си! Нямахме време да мисли, защото господин Пендавоан я чакаше, трябваше да побърза.

Първото и най-голямо затруднение, което изпитах, беше именно в петнадесетте години, които са изминали от деня на сватбата на Едмон Пендавоан, Вашия любим син. От направените справки узнах, че този брак бил благословен от уважавания отец Леклер. Тази, която е станала съпруга на Едмон Пендавоан, била личност, надарена с ум, доброта, кротост, нежност, искреност, без да описвам красотата ѝ. Времето, когато познанията на индийските жени се състояли само в познаването на етикета, как да седнат и кога да станат, отдавна е отминало, особено във висшата каста. Сега голяма част от жените са образовани почитателки на богинята Сорасвати, под чието покровителство се е намирала древната наука в Индия. Жената на Вашия син е била от тази категория. Родителите ѝ са принадлежали към рода на брамините, т.е. два пъти родените, но по-късно се покръстили в нашата римокатолическа вяра от многоуважаемия отец Леклер. За нещастие, само изповядващите индийската религия могат да принадлежат към висшата каста и да ползват правата, които тя дава. С промяната на вярата всеки губи своето положение и обществените си права.

Ето защо и това семейство, станало християнско, било изключено от привилегированата каста. След като били отстранени от индийското общество, те се присъединили към европейското. С едно френско семейство образували търговско дружество и основали фабрика за платове под фирмата „Доресани и Берше“.

В дома на госпожа Берше Едмон Пендавоан се запознал с Мария Доресани и се влюбил в нея. Това било напълно естествено, като се имат предвид качествата ѝ, които споменах по-горе. Брачният им обред бил извършен в нашата църква от уважаемия отец Леклер. Венчалният акт е записан в нашите регистри и ако желаете копие, ще Ви изпратя веднага.

Четири години Едмон е живял в бащината къща на жена си, където Бог благословил техния съюз с женска рожба. Всички, които са ги познавали, хранят добри чувства към тях.

Внезапно търговският дом „Доресани-Берше“ бил сполетян от няколко големи злополуки, които го довели до пълно разорение. Старите Доресани починали, а фамилията Берше заминала за Франция. Едмон Пендавоан предприел пътешествие с научна цел по ботаника от името на едно английско дружество. Той заминал заедно с жена си и дъщеря си. Оттогава не се е завръщал в Дака, но от негови приятели, а също и от отец Леклер, с когото кореспондирала госпожа Пендавоан, аз узнах, че няколко години са живели в Дера. Това е центърът на въпросните научни изследвания, на границата между Тибет и Хималаите. Не съм бил в Дера, но там има наша мисия и ако желаете, мога да Ви свържа с един от нашите мисионери, който с удоволствие би се поставил на услугите Ви.

Най-сетне Пиерета свърши, събра листовете и отиде при стария фабрикант. Той нетърпеливо се разхождаше из своя кабинет и когато Пиерета влезе, възкликна:

— А, най-сетне, защо се забави толкова?

— Писмото е доста дълго.

— А не ти ли попречи някой?

— Идваха господин Теодор и господин Талуел.

— Хм! Прочети писмото по-скоро, след това ще поговорим. Чети ясно, бавно и тихо.

Когато привърши, той каза:

— Странно, не се споменава никаква дата... Можеш ли да превеждаш от френски на английски? — попита старецът след малко.

— Да, разбира се, стига да не е прекалено трудно.

— Телеграма. Седни и пиши: „Мисия Дака, за Филд. Благодаря за писмото. Отговорът заплатен. Моля, напишете името на последния приятел, който е дал сведения, също и името на мисионера в Дера. Предупредете, че ще пиша лично. Пендавоан“. Отнеси тази телеграма лично в пощата и внимавай да не сбъркаш текста.

Минавайки през верандата, Пиерета срещна Талуел.

— Къде отиваш?

— Да подам една телеграма.

Той дръпна листа от ръцете ѝ, но като видя, че написаното е на английски, ѝ го върна сърдито.

— Нали помниш, че тази вечер трябва да ми съобщиш нещо? — каза Талуел.

— Да, господине.

В три часа Волфрам Пендавоан позвъни на Пиерета.

— Вчера ти така искусно управлява коня ми, че аз те моля и днес да ми направиш тази услуга. По време на разходката подробно ще ми разкажеш кой и за какво идва при теб, докато превеждаше писмото.

Файтонът излезе от селото и тръгна между зелените ливади, изпъстрени с красиви полски цветя. Беше дошъл сенокосът и прозрачният въздух ухаеше на прясно окосена детелина. Старецът, намръщен, слушаше разказа на Пиерета.

— Както и да те разпитват, с каквото и да те заплашват, никому няма да казваш за сведенията, които получавам от чужбина. От днес нататък ще работиш в моя кабинет и ще останеш да живееш в замъка, където аз ще мога да те предпазвам от всякакви въпроси и заплахи. Обикнах те много след разказа за изпитанията ти, в които си показала търпение и мъжество. Радвам се, че те срещнах, за да запълниш моята старческа самотност. Сигурно си чувала да казват: „Какъв щастливец е Волфрам Пендавоан!“. Всъщност аз далеч не съм щастлив и моят живот е по-тежък от живота на най-бедните ми работници. Богатството не дава щастие, а налага тежки задължения. Седем хиляди души, седем хиляди живота съществуват на моя отговорност. Аз съм длъжен да се грижа за тях.

Той замълча. На Пиерета ѝ беше жално до сълзи.

— Вероятно си чула, а и от писмото разбра, че имам син. Между нас се появи недоразумение, което ни раздели. Причина за това стана женитбата му. Аз така обичах моето мило момче! Като мисля за него, представям си го като малко дете... Моят син, когото толкова обичах, предпочете пред своя баща една непозната, чужда жена и не се върна повече. Надявах се, че той ще отстъпи, навярно той си е мислел, че аз ще сторя това. Обаче характерите ни се оказаха еднакви — никой не отстъпи. Сега не зная нищо за него. Когато се разболях, мислех, че той ще се върне при мен. Уверен съм, че му е било известно, но вероятно жена му, недоволна от това, че не пожелах да я приема в моя дом, го е задържала. Да бъде проклета!

Пиерета слушаше стария човек с разтуптяно сърце, което се сви при последните му думи.

— Но нали в писмото си господин Филд казва, че тя е надарена с всякакви добродетели — ум, доброта, кротост, нежна душа и откровен характер. Дори за миг не бива да допускате, че тя е толкова зла! Нима господин Филд ви е писал неверни неща?

— Не вярвам, той е бил погрешно осведомен. Така или иначе, уверен съм, че написаното не отговаря на действителността. Ако това беше вярно, моят син сега би се намирал при своя болен баща. Неговото място е до мен. Кому ще предам своята работа, когато няма да бъда в състояние да върша нищо? А това може да се случи много скоро... Кой ще ме подкрепи в това тежко време? Кой ще бъде моят наследник? Старанията ми да науча къде е остават безрезултатни. Не зная дали е още жив. Нима Господ би ми изпратил такова скръбно изпитание? Но аз се надявам, че той е жив. В противен случай за кого работя, каква цел има животът ми без него? Нали природният закон повелява родителите да умират преди своите деца? Не, не може да е умрял. Щяха да ми съобщят. Жена му първа би сторила това.

От очите на Пиерета се стичаха горещи сълзи, които пареха страните ѝ.

— Разказах ти всичко, което тежи на душата ми, за да разбереш колко е важно за мен да ми служиш вярно. Искам да намеря сина си, искам да го върна. Ти трябва да ми помогнеш. Не желая някой да ми пречи и да ме шпионира. Ето какво исках да ти кажа.

Пиерета беше дълбоко развълнувана и напразно търсеше думи, с които да изрази съчувствието и предаността си. Гърлото ѝ се схвана, а пресъхналите ѝ устни не бяха в състояние да промълвят желаните слова. Най-сетне, когато стигнаха до една от най-отдалечените фабрики, Пиерета каза:

— О, аз ще сторя всичко, което пожелаете, ще ви бъда предана с цялата си душа.

ТРИДЕСЕТА ГЛАВА

Като обходиха всички фабрики, те се върнаха в замъка. Файтонът бавно мина покрай позлатената решетъчна врата и навлезе в широката алея. Конят със спокойна стъпка вървеше към дома, а Пиерета, отпуснала спокойно юздите му, унесено съзерцаваше просторните поляни, изпъстрени с ярки цветя.

Макар че господарят на този чуден парк беше сляп и не виждаше цветята, тук цареше образцов ред.

На главния вход ги посрещна стар слуга.

— Ти ли си, Бастиен? — попита Волфрам Пендавоан. — Придружи малката госпожица до стаята с пеперудите. Погрижи се за всичко, което ѝ е необходимо. Не забравяй също да поставиш на масата още един прибор, точно срещу моя. Прати ми Феликс, за да ме придружи.

Бастиен поведе Пиерета по бяла мраморна стълба. Всичко, което виждаше, я изненадваше с необикновения си разкош. Като стигнаха втория етаж, Бастиен отвори една врата и каза:

— Влезте, госпожице! Сега ще изпратя камериерката, която ще ви обслужва.

Върху стените на просторната стая беше опъната копринена дамаска, нейният нежен цвят открояваше възхитителните багри на летящи като живи пеперуди. Подът беше постлан с мек, пухкав килим, осеян с втъкани полски цветенца. Обстановката беше невероятно красива. Пиерета с възхищение разглеждаше предметите в стаята, когато влезе млада жена в светла рокля и дантелено боне на главата.

— Бастиен ме изпрати при вас — каза тя, като се поклони вежливо. — С какво мога да ви служа?

— Благодаря, в този момент не ми е нужно нищо.

— Тогава позволете ми да ви покажа най-необходимото.

И тя отвори огледалната врата на един шкаф. Показа се тоалетна масичка с всички принадлежности: четка, ножици, шишенца с

одеколон. Имаше също и две бутончета — едното за звънеца, другото за осветлението.

— Ако ви трябва Бастиен, позвънете един път, а за мен — два пъти.

Пиерета бързаше да остане сама. Тя още не можеше да дойде на себе си от промяната, която така бързо бе настъпила в живота ѝ. Като със замах на вълшебна пръчица се бе променила безрадостната картина на нейното съществуване. Тази сутрин Талуел я заплаши, че ще бъде изгонена на улицата, денят още не бе изминал, а тя попадна в замъка, за който дори не смееше да мечтае.

Когато Талуел посрещна Волфрам Пендавоан пред кантората, каза:

— Предполагам, че това момиченце е направило някоя пакост, щом сте го заменили с Феликс.

— Съвсем не! Аз я заведох в замъка, където тя ще остане завинаги. Толкова отдавна желяех да имам до себе си едно честно, чистосърдечно и вярно същество, а тази девойка напълно притежава тези редки качества. Освен това така ще я предпазя от известна опасност. Не желая никой да ми се бърка в личните работи. Тя ще бъде постоянно при мен: ще живее в замъка, ще обядва на моята маса и ще работи в моя кабинет.

— Предполагам, че напълно ще оправдае доверието ви.

— И аз предполагам същото.

Пиерета стоеше на балкона и се любуваше на прекрасния изглед, който се откриваше пред очите ѝ. Замъкът беше издигнат на един хълм и оттам прекрасно се виждаше цялата околност. След разкошните поляни в обширния парк се виждаха фабриките, селцата с белосани къщички и църкви, а след тях ливади, езерца, поля. В далечината тъмнееше гора, зад която се скриваше залязващото слънце. Лек ветрец нашепваше на сирачето майчините му слова: „Аз те виждам щастлива. Да, щастието е близо до теб“. Бедното самотно момиченце най-сетне попадна в своя вълшебен замък, където щеше да живее като принцеса.

Дочу се фабричната сирена и скоро след това се появи файтонът на господин Пендавоан. След малко иззвъня звънецът за вечеря и

Пиерета слезе долу. Облечен в черно слуга я заведе в столовата, където почти едновременно с нея влезе и старият фабрикант.

— Седни! — покани я той и зае стола срещу нея.

Бастиен донесе супата и започнаха да се хранят. Пиерета се боеше да не се покаже несръчна, но после се успокои.

— Откак ослепях, ям по две супи, така ми е по-удобно. Ти си избери каквото ти харесва.

— Аз отдавна не съм яла супа и с удоволствие бих изяла също две супи — отвърна тя.

След супата сервираха агнешко с грах, след това торта и чудесни плодове.

— Утре можеш да отидеш в оранжерията и да разгледаш как растат тези плодове. Сега си свободна до утре. Използвай времето си както намериш за добре — можеш да се разходиш из градината, да почетеш в библиотеката, а ако искаш, вземи си книга в стаята.

На нея ѝ се искаше да остане с него, за да му помага, но не знаеше как да изрази своята готовност. Забеляза, че Бастиен ѝ прави някакви знаци: държеше лявата си ръка пред себе си, а с дясната като че ли обръщаше страниците на книга.

— Не желаете ли да ви почета нещо? — попита тя.

Бастиен кимна, показвайки, че го е разбрала.

— Не, трябва да си починеш — отвърна старецът.

— Никак не съм уморена и с удоволствие бих ви почела.

— В такъв случай да идем в библиотеката и да си изберем четиво.

Покрай стените имаше рафтове, пълни с книги, в средата на стаята — голяма маса, затрупана със списания и вестници.

— Какво да четем?

— Ако желаете някое списание?

— О, не. Обичаш ли да четеш за пътешествия?

— Много.

— И аз също. Искаш ли да намерим нещо за Индия. Вземи каталога и погледни на буквата „И“.

— Индия на Раджите. Пътешествие във вътрешността на Индия, 1871 г., №209.

— Потърси книгата и да идем в моя кабинет.

Тя я намери на една от долните полици, но се спря да разгледа портрета, който висеше над камината.

— Какво правиш?

— Гледам един портрет.

— Сигурно не го виждаш добре. Усили светлината. Това е моят син на двадесет години.

Ярка светлина обля портрета. Пиерета извика и изпусна книгата.

— Какво ти е?

Но тя не отговори. Не можеше да откъсне поглед от портрета. На него имаше рус младеж в ловен костюм; едната му ръка беше опряна на оръжието, другата върху главата на голямо черно куче. Пиерета бе тъй потресена, че забрави всичко; тя заплака и това я издаде.

— Защо плачеш?

Тя се помъчи да сдържи риданието си, но това не ѝ се удаде. Най-сетне успя да продума.

— Този портрет е на вашия син... Вие сте неговият баща...

Той не разбираше нищо.

— А-а, ти сигурно си си спомнила собствения си баща, нали?

— Да.

— Бедничката!

ТРИДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

Колко изненадани останаха на другия ден племенниците на стария Волфрам, когато видяха Пиерета в кабинета на чичо си. Тя седеше на отделна маса и работеше така спокойно, сякаш това е най-естественото нещо. Талуел нарочно не ги предупреди, но стоеше до вратата на кабинета, за да се порадва на учудването им при вида на задушевната картина, която представляваха старецът и момиченцето. Самият той беше недоволен от доверието и привързаността на фабриканта към чуждото момиче, но се радваше, че на племенниците ще им бъде още по-неприятно. Представяше си гневните погледи, които ще хвърлят на Пиерета, без обаче да се осмелят да попитат какво търси тя в кабинета, където те, племенниците, могат да влизат само по работа и за инструкции. Обикновено към тях Талуел се ограничаваше само с иронични усмивки или презрително мълчание, прикрито с унизителна вежливост. Но сега не искаше да се лиши от удоволствието да разиграе малко комедия, за да позлорадства на безсилната злоба на тези самозабравили се племенници на господаря, които се държат пренебрежително към него, понеже е син на работник, макар че той толкова се грижи за процъфтяването на търговската къща „Пендавоан“.

Талуел излезе заедно с тях от кабинета и им направи знак да го последват на верандата, където никой нямаше да ги чуе.

— Вие останахте много учудени — започна той — като видяхте това момиченце в кабинета. Щях да ви предупредя, но много закъсняхте. Вчера господин Пендавоан ми каза, че момиченцето ще остане при него — ще живее в замъка, ще се храни на масата му и ще работи в неговия кабинет.

— Но откъде се появи то?

— Никой не знае откъде е и кое е.

— Как си обяснявате всичко това?

— Господин Пендавоан сам ми каза, че отдавна желаел да има около себе си умен човек, чистосърдечен и верен, комуто да може да се

довери напълно.

— Нима не сме достойни за неговото доверие?

— И аз му казах същото: нима нямате двамата си племенници — умни, чистосърдечни и верни, които ви обичат? Нима те не мислят само за работата и за вашето здраве? Те се разбират великолепно и дружат като родни братя, които имат една душа и една цел.

Талуел говореше бавно, като подчертаваше всяка дума.

— Представете си какво ми отвърна? Махна с ръка и каза: „А! Племенници!“ Какво искаше да каже с това, не зная, само ви предавам онова, което чух. След това ми каза, че взел момичето в замъка, за да го предпази от някаква опасност, и че не желае никой да се бърка в неговите лични работи. Досещате ли се какви? Става дума за издирването на Едмон. Значи Едмон може да се появи, ако не днес — утре.

— Вие знаете ли нещо положително по този въпрос? — попита Теодор.

— Нищо освен това, което сам забелязвам. Колко жалко — обърна се той уж добродушно към Теодор, — че не знаете английски. Сега щяхте да сте в течение на тези неща.

С тези думи той остави племенниците и тръгна към фабриката. Малко по-късно раздавачът донесе телеграма за господин Пендавоан. Талуел я получи и забърза към кабинета на фабриканта.

— Ще заповядате ли да я отворя?

— Моля.

— Но текстът ѝ е на английски — ядосано забеляза той.

— Така ли? Е, в такъв случай ще я прочете Орели... — и той направи знак, след който на Талуел не му оставаше нищо друго, освен да излезе.

Пиерета зачете: „Името на приятеля — Лесер, френски търговец. Последни известия — отпреди пет години. Писах на мисионера Маккернес в Дера“.

— Пет години! — извика старецът. — За пет години всяка следа може да изчезне.

Но Волфрам Пендавоан не беше от хората, които лесно падат духом.

— Отчаянието никому не е помогнало, трябва да се действа. Състави две телеграми — една на френски за Лесер, а другата на

английски за Маккернес.

Като започна да преписва телеграмата на чисто, Пиерета помоли да отиде до кабинета на господин Бендит за речника.

— Нали знаеш да пишеш добре?

— Не много добре. Не бих искала в пощата да се смеят на телеграма, подписана с вашето име.

— Не си ли ходила на училище?

— Не. С мен се занимаваха родителите ми, когато имаха свободно време.

— Сега направи каквото можеш, а изпуснатото в учението ще гледаме да догоним.

На път за фабриката старецът отново попита Пиерета:

— Писа ли на роднините си?

— Не.

— Защо?

— Моето най-силно желание е сега да остана тук, около вас. Вие сте толкова добър и аз съм щастлива.

— Тогава не им пиши още. Ще видим по-нататък. Искам да те направя мой секретар, но за това трябва преди всичко да се научиш да пишеш правилно, тъй като ще водиш кореспонденцията от мое име. Трябва да учиш. Тук наблизо живее една чудесна учителка, госпожица Бельом. На връщане ще минем покрай нея и аз ще я помоля да ти преподава уроци. Тя е много добра, има само един недостатък — много е дебела.

Госпожица Бельом се съгласи с удоволствие да преподава на Пиерета, още повече че момиченцето ѝ хареса.

— Ще направим от нея учена мома — усмихната каза тя, — бъдете сигурен в това. Знаете ли, че очите ѝ са като на газела. Всъщност никога не съм виждала газела, но съм убедена, че очите ѝ са точно такива.

Два дни вече госпожица Бельом се занимаваше с Пиерета и когато господин Пендавоан я попита дали е доволна от ученичката си, тя му отвърна:

— Щеше да е цяло нещастие, ако това момиче беше останало без образование.

— Нали е много умна!

— Извънредно.

— А как върви с граматиката?

— Не толкова добре, но е много старателна и скоро ще се справи. Стилът ѝ обаче е забележителен. Дадох ѝ да опише впечатленията си от Марокур. Мислех, че ще напише не повече от двайсетина реда. Тя обаче изписа няколко страници. Много добре подбира думите си и свободно е описала всичко — фабриката, селото, хората и природата. Накарайте я да ви прочете съчинението си и сам ще се убедите.

— А вие я накарайте да ви разкаже за пристигането си от Париж и за живота си в колибата. Ще останете изненадана от непоколебимата ѝ воля.

— Тя вече получи награда за тези качества — вие се заинтересувахте от нея.

— Не само се заинтересувах, аз я обикнах! Тя ще стане сериозна и достойна девойка, затова ви моля да ѝ дадете необходимото образование. В живота освен ум е нужен и характер, а нейният е поразително силен.

Обучаването на Пиерета вървеше успешно. Тя беше внимателна и прилежна. С дълбок интерес слушаше обясненията на учителката, но очите ѝ на газела заблестяваха много по-силно, ако разговорът от граматиката преминаваше върху стария господар от замъка.

От госпожица Бельом тя разбра, че слепотата му може да се излекува. Необходима е операция. Но засега трябва да се подобри общото състояние на организма му. Той трябва да се успокои и засили. Но старецът е погълнат от мисли за своя син и вероятно никога няма да успее да се утеша, ако той не се върне.

Един ден старецът предупреди Пиерета за пристигането на сестра си, госпожа Бретоне — сестра на господин Пендавоан и майка на Казимир. За известно време тя трябваше да прекъсне заниманията си с госпожица Бельом.

— Мило дете — каза госпожица Бельом, като чу това, — ще ви дам един съвет — бъдете сдържана и предпазлива с тази дама.

— Моля ви, обяснете ми по-добре.

— Ще бъдете изправена между два огъня. Знаете, че старият Пендавоан е сърдит на сина си, който от петнайсет години не се е завръщал в бащиния си дом. Никой не знае къде е той сега. Само един

човек носеше сведения за него, абатът Поаре, но той се помина преди две години. Ако младият Пендавоан не се върне, ще бъде голямо нещастие за цялата околност. Тогава фабриките ще бъдат наследени от неговите братовчеди, които изобщо не се интересуват от прогреса в работата. Занимава ги само паричният въпрос. Така те ще провалят това голямо дело. А фалират ли фабриките, голяма част от хората ще останат без работа и ще потънат в страшна мизерия. Фабриките струват милиони и племенниците на господин Волфрам се стремят да ги получат единствено за себе си. Техните майки се стараят да повлияят на стария господар в полза на синовете си. Понеже той ви обича, те ще се опитат да действат чрез вас. Ако се сприятелите с едната, ще си създадете опасен враг в лицето на другата. Затова ви съветвам да стоите по-далече и от двете. Говорете само когато ви попитат и то само незначителни неща.

ТРИДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

Светослава Пендавоан, жена на по-големия брат, търговец на памучни платове на улица „Сантие“ в Париж, се надяваше мъжът ѝ да ѝ осигури разкошен, осигурен живот. Но надеждите ѝ не се оправдаха и тя прехвърли несбъднатите си мечти върху богатството на девера си, което според нея се полагаше само на нейния Теодор. Надяваше се чрез сина си да заеме онова блестящо положение в парижкото общество, от което сега бе лишена.

Госпожа Бретоне, сестра на Волфрам Пендавоан, беше жена на булонски търговец, който също не успя да забогатее. Тя искаше да стане богата не само от любов към богатството, а и за да се издигне над своята снаха, която дълбоко ненавиждаше.

Докато старият Волфрам и Едмон живееха в съгласие, те се задоволяваха да откъснат нещо от богатата при удобен случай, например да вземат пари на заем, без да имат намерение да ги върнат.

Когато между бащата и сина избухна недоразумението и Едмон се ожени, двете майки започнаха да действат, като всяка поотделно искаше именно нейният син да заеме мястото на изгнаника.

По това време Теодор беше двадесетгодишен. Възпитаван от майка си, той се интересува само от спорт, театри и не пропускаше никое от удоволствията, към които се стремеше богатата парижка младеж. И този Теодор трябваше да напусне Париж и да се откаже от развлеченията си! Разбира се, не му се отиваше на село. На няколко пъти искаше да захвърли всичко, но перспективата да получи милионното богатство го задържаше.

Казимир Бретоне беше малко по-млад от Теодор, но майка му намери начин да компенсира разликата в годините им, като го даде да учи в техническо училище. Благодарение на специалността си той можеше да измести Теодор.

Всъщност нито една от страните не постигна целта си и вместо да привлекат стария Пендавоан на своя страна, те го отблъснаха от себе си с постоянните си клюки и пререкания.

— Какво от това, че Казимир е завършил техническо училище — говореше Теодор, — та той няма практически познания. Не може да напише най-обикновено търговско писмо, да оставим настрана правописните грешки.

— Каква полза от това, че Теодор работи вече десет години във фабриката? — казваше Казимир. — Той изобщо не се грижи за работата. Още от четвъртък започва да мисли за събота вечер, когато отива в Париж, а от понеделник до четвъртък живее със спомените от неделните си развлечения. Какво може да се очаква от него, щом непрекъснато мисли за Париж?

В резултат старият фабрикант се отказа от всякакви проекти по отношение на двамата. Държеше ги далече от себе си въпреки самотата. На Теодор отстъпи стария си дом, а на Казимир даде жилището на предишния началник на счетоводното отделение.

Ето защо те много се стреснаха, като видяха как някакво случайно бедно момиче се заселва в замъка, където те можеха да отидат само ако ги повикат. Какво е това момиче и не е ли опасно неговото присъствие там?

Подобни въпроси тревожеха госпожа Бретоне, когато пристигна в Марокур. Но скоро тя се успокои. Благодарение на съветите на госпожица Белъом Пиерета не оставаше в столовата нито една излишна минута и си отиваше веднага след привършването на обяда.

Макар че Волфрам Пендавоан странеше от племенниците си, на родителите им оказваше широко гостоприемство. Замъкът придобиваше празничен вид, лакеите се обличаха в ливреи и вечер запалваха лампите навсякъде. За госпожа Бретоне беше изпратена на гарата карета с кочияш и лакей. В Марокур я посрещна Бастиен и я придружи до стаите, които тя заемаше обикновено по време на гостуванията си.

Пристигането на госпожа Бретоне не измени установения ред. Старият Пендавоан и племенниците му работеха както обикновено и майката имаше възможност да вижда сина си само по обяд. Първата ѝ грижа беше да направи справка за Пиерета. Тя разпита Бастиен и цялата прислуга на замъка, отиде при Франсоаз, разпита Зиновия и Розали. Но от всички чу едно и също — Пиерета се е приближила до господаря благодарение на английския език. Госпожа Бретоне се

успокои, но все пак реши да поговори с Пиерета преди заминаването си.

Пиерета вече заспиваше, когато някой почука на вратата.

— Кой е?

— Отвори, аз съм.

— Госпожа Бретоне? — попита учудено Пиерета.

— Легни си, легни си. Аз дойдох за малко. Искам да поговоря с теб за брат си.

Пиерета си легна, а госпожа Бретоне взе стол и седна до леглото.

— Сега ти заместваш Гийом. Изглеждаш умно момиче и трябва добре да се грижиш за своя господар. Ние ще разчитаме на теб. Преди всичко бъди внимателна към него и внимавай да не се простуди. Той е предразположен към белодробни заболявания и едно възпаление може да се окаже смъртоносно. Сега страда от бронхит и е много важно бързо да оздравее, за да се оперира. Помисли каква радост ще бъде за всички ни, ако прогледне отново.

— Да, аз много бих се радвала.

— Думите ти показват, че си добро момиче, но колкото и признателна да си, ти оставаш чужда за него.

— Разбира се.

— Ти ще покажеш своята признателност, като се грижиш за здравето на господаря си. Но това не е достатъчно. Длъжна си да го предпазваш от силни душевни вълнения, които могат да го съсипят. Казаха ми, че започнал някакви издирвания в Индия, за да разбере какво е станало със сина му, нашия скъп Едмон.

След кратко мълчание тя продължи:

— Казаха ми, че всички писма и телеграми минават през твоите ръце. Много е важно в случай на лоши известия моят син да ги узнае пръв. Чрез него аз веднага ще науча и ще дойда да утеша бедния си брат. Една сестра по-добре ще утеши своя брат, отколкото една снаха.

— Да, разбира се.

— Значи мога да разчитам на теб, нали?

— Ще направя всичко, каквото мога, за господин Пендавоан.

— Всичко, което бъде направено за него, ще бъде направено и за нас. Бъди уверена, че няма да останем неблагодарни. Какво би казала, ако получиш една нова, ушита по последна мода, рокля?

— Благодаря, аз съм в траур.

— Траурът не забранява на човек да се облича прилично. Твоето облекло е доста простичко, за да присъстваш така на обедната маса с брат ми. Кой те стъкми така?

— Купих дрехите у госпожа Лашез.

— Тя ти е дала работнически костюм, защото не е предполагала, че ще живееш в замъка. Не ни карай да се срамуваме заради теб, ужасно си смешна в тази блуза — и госпожа Бретоне подигравателно се усмихна, сякаш въпросната блуза се намиралше пред очите ѝ.

А Пиерета така се гордееше с нея.

— Всичко това лесно ще се поправи — продължаваше госпожа Бретоне. — Колко красива ще изглеждаш в красива дневна рокля и в костюм за разходка. Като ги обличаш, ще си спомняш кой ти ги е пратил. Ами бельото ти? Уверена съм, че не е по-добро от горното ти облекло. Да видим! — и тя отвори гардероба. — Ами да, както предполагаш — не търпи критика.

Пиерета смутено мълчеше.

— Имаш щастие, че дойдох в Марокур. Аз ще се погрижа за теб.

Пиерета искаше да извика, че не желае да се грижат за нея при подобни условия, но спомняйки си съвета на госпожица Бельом, замълча. А госпожа Бретоне не спираше:

— Ще кажа на брат ми да ти прати шивачка, ще му дам адреса ѝ. Довери се на мен! Ще се погрижа тоалетите ти да бъдат елегантни. А сега спи и не забравяй това, което ти казах.

ТРИДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

Да направи всичко за господин Пендавоан за Пиерета не означаваше да прави това, което очакваше от нея госпожа Бретоне. Тя нямаше никакво намерение да разказва каквото и да е на Казимир. Като я срещнеше, той я гледаше така, сякаш очакваше да чуе някаква новина.

Всъщност какво би могла да му съобщи, дори да искаше? Всички сведения, които получаваха от Дака, Дера и Лондон, бяха толкова оскъдни, смътни и неопределени, особено тези, които се отнасяха за последните три години. Но господин Пендавоан не се отчайваше, не губеше надежда.

— Направихме най-трудното — окуражаваше се той. — Узнахме много за изминалите години. Нима няма да научим и това, което се е случило в последно време? Дано скоро попаднем на вярна следа.

Съветите на госпожа Бретоне за здравето на стареца дълбоко се запечатаха в паметта на Пиерета. Тя започна да се грижи за него като истинска милосърдна сестра, окуражавайки го с най-нежно внимание. По-рано Пиерета не се осмеляваше, докато вали, да вдига гюрука на файтона.

Сега тя преодоля стеснителността си и всеки път, когато излизаха, тя вземаше със себе си палтото на господин Пендавоан. При първите дъждовни капки тя му намяташе палтото и вдигаше гюрука на файтона. Преди, когато вървяха пеша, Пиерета крачеше, без да мисли, че на него му е тежко да я следва и се задъхва; сега тя съобразяваше крачките си с неговите.

Веднъж срещнаха госпожица Бельом, която спря да поговорят. На тръгване тя им каза:

— Довиждане! Радвам се, че постоянно сте с вашата Антигона.

Какво ли значи Антигона? Пиерета реши да попита госпожица Бельом. Тя ѝ обясни, че един старогръцки поет на име Софокъл написал драмата „Едип“. Едип имал дъщеря, наречена Антигона, която

много обичала баща си. На следния ден тя попита господин Пендавоан дали иска да му прочете „Едип“.

— Това е истина — каза развълнуван старецът, когато свършиха да четат. — Ти си моята Антигона и даже нещо повече, защото Антигона като дъщеря е била длъжна да обича и да се грижи за баща си.

Пиерета, дълбоко трогната от тези думи, взе ръката му и я целуна. Той постави ръка върху главата ѝ и продължи:

— Даже когато моят син се върне, ти ще останеш при нас, нека узнае какво си била ти за мен.

Тя отдавна искаше да го попита как се е случило така, че той, който толкова много обича сина си, е могъл да го изпрати толкова далеч.

— Много бих искала да ви попитам нещо, но...

— Какво искаш да знаеш, мое дете?

— Не разбирам как сте могли да се разделите със сина си, щом толкова много го обичате?

— Ти си още млада, за да разбереш това. Винаги съм обичал своя син, но като баща трябваше да го накажа, когато се провини. Искях да му покажа, че е длъжен да ми се подчинява. Не очаквах, че той може до такава степен да се увлече по една жена и да се ожени така глупаво.

— Но от писмото на господин Филд се разбира, че тя не е била лоша жена.

— Не, лоша е, щом се е съгласила на брак, който във Франция се смята за недействителен. Оттогава не съм виждал сина си, защото не пожелах да призная жена му за своя снаха. Тя не трябваше да ни разделя. Направих това, което бях длъжен да сторя като баща. За мен дългът стои над всичко. Може би ще ме попиташ защо след като не съм искал да го приема, сега го търся. Условиата сега са други. От една страна, той вече достатъчно се е измъчил от лишенията през изминалите петнайсет години, в които този неразумен брак го хвърли, от друга страна, аз съм сляп и болен. Зрението си мога да върна само след операция, но ако съм здрав и спокоен. Не се съмнявам, че след като узнае всичко, той ще я изостави, особено ако аз обезпеча нейното бъдеще и това на дъщеря ѝ. Аз го обичам, вероятно и той ме обича. Сигурно неведнъж си е спомнял за Марокур и е съжалявал за онова, което е сторил. Скоро ти сама ще се увериш.

— Как така? Вие сериозно ли мислите, че той ще остави жена си и дъщеря си?

— Той няма жена, няма дъщеря.

— Но господин Филд пише, че са се венчали в параклиса на мисията и обряда е извършил отец Леклер.

— Да, но тези бракове не се признават във Франция, а освен това аз ще действам пред папата да разтрогне брака им.

— Ами дъщеря му?

— Законът няма да я признае.

— Законът не е всичко...

— Какво искаш да кажеш?

— Това, че законът не може да застави родителите да обичат или да не обичат децата си. Аз съм обичала моя баща не защото законът ме е заставил, а защото той беше добър. Бях толкова щастлива, когато той ме гледаше кротко усмихнат и говореше ласкаво с мен. Той ме обичаше, възпитаваше ме и се грижеше за мен, обичаше ме, защото чувстваше, че и аз го обичам с цялото си сърце. Не законът диктуваше обичта му, а бащиното му чувство.

— Какво искаш да кажеш с това?

— Простете ми, може би говоря разпалено, но вярвам в това, което мисля и чувствам. Искях да изтъкна, че както вие обичате своя син и искате той да бъде при вас, може той също така да обича своята дъщеря и не би я отделил от себе си.

— Между неговия баща и неговата дъщеря не може да се прави избор. Индийските жени се омъжват рано. За да стане това по-бързо, аз ще ѝ дам богат чеиз. Тогава няма да му е така трудно да се раздели с нея, тъй като тя сама ще го остави, за да последва мъжа си. Когато Едмон замина, аз не бях толкова богат. Щом узнае за богатството ми и за високото обществено положение, което съм му създал, не се съмнявам, че етиопката ще бъде изоставена.

— Но тя не е етиопка.

— Е, добре, етиопка или индийка, все едно.

— Не, индийките нямат нищо общо с етиопките. В книгите се разказва, че индусите са по-красиви от европейците: имат овални лица, фини черти и дълбоки очи с нежен поглед, грациозни движения.

— Това не ме интересува, нямам намерение да се срещам с нея.

— Но защо да не я видите? Та тя ви е внучка, можете да я обикнете...

— Никога! Не желая нищо да знам — нито за нея, нито за майка ѝ.

— Но господин Филд пише, че тя е умна жена, добра и интелигентна.

— Филд не я познава.

— Ако приемете внучката си, тя може би по-добре от мен ще се грижи за вас.

— Не се клевети.

— Аз не казвам нищо против себе си. Струва ми се само, че тя много би ви обичала. Нима не желаете да бъдете обичан от внучката си? — попита Пиерета с треперещ глас.

— Тя никога няма да бъде моя внучка. Ненавиждам я така, както ненавиждам и майка ѝ, защото заради тях моят син ме забрави.

И той гневно закричи из кабинета си. След това, като се спря внезапно, каза:

— Иди си в стаята и никога не ми говори за тях. Защо се занимаваш с този въпрос? Защо ги защитаваш?

— Аз съм сама на света и ми става много мъчно, като си помисля за нея.

Гласът му не бе така суров, когато каза:

— Ако не искаш да се скараме окончателно, никога повече не повдигай този въпрос. Пък и съвсем безполезно е.

— Простете ми! — каза Пиерета разплакана. — Наистина не биваше да ви говоря за това.

Едва сдържайки риданията си, тя излезе от кабинета.

ТРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

За да получи по-бързо сведения за сина си, Волфрам Пендавоан помести обявление в най-разпространените вестници в Калкута, Дака, Дера, Бомбай и Лондон. Той обещаваеше голямо възнаграждение на този, който му даде точни и верни сведения за Едмон. И за да не му дотягат с разни въпроси, даде адреса си на един banker в Амиен.

Получиха се много писма, но нито едно не се отнасяше за последните три години. Най-сетне пристигна едно от Сараево, Босна. То беше написано на лош английски. В него се казваше: „Желаещите да получат сведения за Едмон Пендавоан да изпратят обещаното възнаграждение на bankera в Сараево и той ще им даде точни сведения за него за месец ноември миналата година“.

— Виждаш ли, че излязох прав! — каза старият фабрикант на Пиерета, когато тя му подаде писмото. — Значи е жив!

Той се промени много и не скриваше радостта си. За първи път сподели новината с племенниците си.

— Радвам се, че мога да ви съобщя нещо за Едмон. През месец ноември миналата година е бил в Босна.

Внезапно всички заговориха за Едмон Пендавоан. Едни очакваха да пристигне скоро, други се съмняваха — пътят от Индия за Франция не минава през Босна. Бендит се радваше, че господарският син се завръща: това ще придаде по-голяма солидност на фирмата.

Самият Волфрам Пендавоан постоянно говореше на Пиерета за завръщането на Едмон.

— Сега това е въпрос само на време. Босна не е Индия — оттам е по-лесно да се открият следите на Едмон.

Той каза на Пиерета да потърси в библиотеката книга за Босна. Искаше да разбере какво може да търси синът му в тази дива страна със суров климат, където не са развити нито търговията, нито промишлеността.

— Може би само е минал оттам — предположи Пиерета.

— Разбира се! Значи той ще дойде скоро и вероятно без жена си и детето. Босна е почти непроходима страна, за да тръгне с тях.

Пиерета не отговори нищо, защото се боеше да не го разсърди.

— Защо мълчиш?

— Нали вие сам ми забранихте да говоря за тях?

— Няма да се разсърдя, ако ми кажеш нещо разумно и сериозно. Вярваш ли, че жена му също може да бъде в Босна?

— Защо не? Нима като е планинска страна, смятате, че е недостъпна за жените? И какво са Балканите пред Хималаите? Мен ме смущава друг въпрос.

— Какъв въпрос?

— Господин Едмон е бил в Босна ноември миналата година. В такъв случай отдавна трябваше да бъде тук, а все още го няма. Може би е изчезнал...

— Как така изчезнал?

— Може би... е заминал за Америка. Може да се е случило някакво нещастие, както на нас... Какъв ужас! Тревожихме се за татко, когато се разболя, но не очаквахме смъртта му. Едва не полудяхме с мама, когато той умря така ненадейно. Този внезапен удар уби майка ми, след шест месеца умря и тя. Като си помисля само...

Пиерета не можа да довърши и избухна в плач.

— Не плачи, дете мое! Наистина съдбата е била зла с теб, но аз ще се опитам да заместя, доколкото е по силите ми, тежката загуба, която те е сполетяла.

Въпреки думите на Пиерета вярата в завръщането на сина му не се разколеба. Пиерета много се боеше за деня, когато ще получи окончателния отговор от Сараево.

Но писмо не дойде, а пристигна самият банкер от Амиен.

Талуел, както винаги, се разхождаше на верандата с ръце в джобовете. Като зърна банкера, той избърза насреща му.

— Досещам се, че новините са лоши.

— Да, лоши са.

— По-точно...

— Господин Пендавоан тук ли е? — попита банкерът, желаейки да смени темата.

— Да, в кабинета си е.

Банкерът се приближи до вратата, но преди да почука, старият фабрикант се обади:

— Влезте!

Банкерът се представи.

— Вие, лично в Марокур? — учуди се Волфрам Пендавоан.

— Да, имах работа в Пекини и реших сам да ви донеса новините от Сараево.

— Какви са те? — попита старецът нетърпеливо.

— Не са такива, каквито се надявахме да чуем... Лоши...

— Какво съобщават?

— Нещастие...

— Нещастие? — попита фабрикантът с отпаднал глас. — Разкажете!

— През месец ноември миналата година вашият син пристигнал в Сараево като фотограф. Пътувал в някакъв фургон с жена си и дъщеря си. След няколко дни се отправил за Травник, но в едно селце между двата града заболял...

— Боже мой! Боже мой! — извика старецът, склучвайки ръце в такава мъка, сякаш виждаше страданията на сина си, без да може да му помогне.

— Вие сте силен човек, имате твърд характер, който...

— Нима моят Едмон... Не бих намерил сили да понеса смъртта му...

— Трябва да узнаете истината... на 7 ноември вашият син е починал от възпаление на дробовете.

— Това не е възможно, не е истина!

— Уви! Помолих френския консул в Сараево да направи точна справка и вчера получих телеграма от него, че сведенията са верни.

Старият фабрикант сякаш не го слушаше. Той седеше неподвижно в креслото, с наведена глава и не даваше признаци на живот.

Пиерета много се изплаши за него. Внезапно той се изправи. Лицето му беше мокро от сълзи. Той протегна ръка за звънеца и в кабинета му почти веднага влязоха племенниците и господин Талуел.

— Преди малко узнах, че синът ми е мъртъв... Господин Талуел, наредете да се прекрати работата във фабриките и да се отслужи панихида в църквите.

— Чичо! — в един глас извикаха племенниците, но той ги спря.

— Искам да остана сам.

Всички излязоха.

— Орели, тук ли си? Да отидем в замъка.

И тръгна, като се опираше тежко на рамото ѝ, едва движейки краката си. Когато влязоха в кабинета, той каза:

— Обясни, моля те, на всички, че не искам никой да ме безпокои.

— Може би... — започна тя.

— Остави ме — продума той.

ТРИДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

През цялата нощ в замъка имаше шум и движение.

Извикани телеграфически от синовете си, пристигнаха госпожа Станислава Пендавоан и госпожа Бретоне със съпрузите си, както и двете омъжени дъщери на госпожа Бретоне със своите съпрузи и деца. Всички бързаха да се възползват от случая, който им даваше възможност да заемат най-изгодна позиция в борбата с останалите роднини. Мястото на Едмон се освободи завинаги и всяко от роднинските семейства се опитваше да спечели стария фабрикант. Наследникът трябваше да бъде един — Теодор или Казимир.

Пиерета се надяваше, че ще я потърсят госпожа Бретоне или госпожа Пендавоан, но нито едната от двете не идваше. Сега тя не им беше нужна. Нейната личност в този дом повече нямаше никакво значение. Очакваше да я повикат при господин Пендавоан, за да отидат на църква, но той излезе, опрян на сестра си. Останалите членове на семейството също побързаха да излязат и Пиерета отиде сама на църква.

Като минаваше през селото, тя остана поразена. Цялото село изглеждаше празнично, кръчмите бяха пълни с народ. Пред къщите седяха жени и си приказваха, а децата играеха на улицата, както в обикновен неделен ден.

Църквата беше наполовина празна. Мястото на Пиерета до господин Пендавоан беше запълнено и тя седна до Розали и баба й Франсоаз, която, цялата в черно, горчиво оплакваше починалия Едмон.

Излизайки от църквата, Пиерета видя госпожица Бельом.

— Пеша ли се прибирате? Да вървим заедно! — предложи учителката. — За първи път си помислих, че е добре, дете господин Пендавоан не вижда. Кой знае колко огорчен щеше да остане, ако видеше равнодушието на своите работници.

— Много малко от тях дойдоха в църквата. Сигурна ли сте, че минавайки през селото, не е забелязал шума по улиците и кръчмите?

— Загубата на сина му е тежка скръб за господин Пендавоан, но не може да се иска съчувствие от тези, на които ние не съчувстваме в неволите и страданията. Господин Пендавоан е много добър, но не мисли за нищо друго, освен за работата си. Той трябва да е като баща за работниците, а се интересува само от фабриките. Ако имаше друго отношение към тях, сега нямаше да сме свидетели на това равнодушие.

Пиерета бързаше към замъка, за да види стария човек и да го утеши. Но Бастиен ѝ каза, че той се е затворил в кабинета си и е помолил никой да не го безпокои.

— Бедният господар. Как ли ще издържи? Постарайте се да го утешите, той много ви обича...

— Струва ми се, че вече никому не съм нужна.

След закуската всички роднини се разотидоха по домовете си. През целия ден Пиерета остана сама в стаята си. Вечерта при нея дойде Бастиен, за да ѝ каже, че на другия ден старият фабрикант ще направи обиколка на фабриките, както обикновено.

На сутринта Волфрам Пендавоан излезе прегърбен от кабинета. Личеше, че е прекарал безсънна нощ.

Заедно с Пиерета потеглиха към фабриката. По пътя не размениха дума. Пред входа ги посрещна Талуел.

— Виждам, че сте достатъчно силен, за да дойдете тук.

— Дойдох, защото съм длъжен да дойда.

— Да, да, и аз това искам да кажа.

Но старият фабрикант вече не го слушаше и като се опираше на Пиерета, влезе в кабинета.

След малко се събра цялото фабрично началство. Този ден трябваше да решат дали да купят по-голямо количество коноп от Индия. Този въпрос обикновено се решаваше от целия съвет. Всеки даваше мнението си и накрая господин Пендавоан последен казваше думата си.

Днес обаче Талуел на два пъти се обръща към него, за да чуе решението му, но той отвърна:

— Наистина не знам дали ще купуваме, или не. Ще помисля.

Волфрам Пендавоан никога не беше давал такъв отговор. Той винаги най-живо се интересуваше от всички въпроси, засягащи

фабриките му. Всички разбраха, че днешният ден не е подходящ за разисквания, и излязоха от кабинета.

Старецът остана дълбоко замислен в креслото до прозореца. Оттам по шума и грохота той разбираше как върви работата във фабриките. Сега седеше неподвижен като статуя, без да чува нищо. В един момент, забравил, че не е сам, закри лице и с треперещ глас промълви:

— Господи, Господи! Защо ми отреди такава тежко изпитание? Защо?...

ТРИДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА

Волфрам Пендавоан много се измени — отслабна и здравето му се влоши. Бронхитът така се засили, че го принуди да остане на легло повече от седмица. Когато Талуел идваше при него за разпореждания, той му отговаряше:

— Постъпете, както намерите за добре.

Тържествуващ, Талуел управляваше фабриките сам.

Най-сетне старецът започна да се съвзема физически, но душевното му състояние не се подобряваше. Пиерета много пъти искаше да попита доктора за здравето на болния, но той едва я забелязваше. От госпожица Бельом тя узна, че опасност за живота на Волфрам няма, но е необходим силен нравствен тласък, за да се върне към предишното си състояние. Засега операцията е немислима.

Все пак апатията не му попречи един ден заедно с Пиерета да поднови обиколката из фабриките. На рапортите на директорите отговаряше:

— Посъветвайте се, моля, с Талуел.

Един следобед, когато се връщаха към замъка, тревожен звън внезапно процепи въздуха.

— Като че ли има пожар. Спри коня! Нищо ли не виждаш?

— Да, от лявата страна на пътя има дим.

— Значи е във фабриката. Пришпори коня, бързо!

При влизането в селото един работник им извика:

— Не се безпокойте, господин Пендавоан, пожарът не е у вас. Гори домът на Тибюрс.

Тибюрс беше стара жена, при която някои работнички оставяха децата си да ги гледа, докато са на работа.

Когато приближиха, огромни огнени езици изригваха от старата къща. Миришеше на изгоряло. Видяха Фабри с каска на главата да разпорежда на работниците, които гасяха пожара.

— Забелязахме пожара навреме, но вече беше невъзможно да спасим къщата, пламна като факел. Най-страшното е това, че загинаха

деца — едно остана под развалините, две намерихме задушени, а други три не можем да намерим.

— Какво е предизвикало пожара?

— Старата Тибюрс задрямала, по-големите деца се заиграли с кибрита. Когато огънят пламнал, децата се разпищели, Тибюрс се изплашила и избягала, като оставила най-малките в люлките.

От двора се разнесе остър писък.

— Това са нещастните майки на задушените от дима деца, плачат над трупове на рожбите си.

— Кои са те?

— Работнички от фабриката.

— Трябва да им поговоря.

Фабри го заведе в двора. Пиерета ги последва. В края на двора стояха няколко жени, които се отстраниха, когато те приближиха. Двете майки кършеха ръце над децата си, огласявайки въздуха с отчаяни ридания. Едната се обърна и като видя господаря, завика:

— Какво търсите тук? Махнете се! Заради вас загинаха децата ни... О, бедното ми детенце! — Тя се наведе над трупчето и започна да ридае.

— Да си вървим! — каза старецът.

Те се върнаха в кантората, където след малко се появи Талуел да съобщи, че трите изчезнали деца са намерени у съседите. Трите загинали ще бъдат погребани на другия ден.

След като Талуел излезе, Пиерета попита:

— Ще отидете на погребението, нали?

— Аз? Защо?

— Мисля, че по този начин ще им покажете съчувствието си.

— Нима работниците проявиха съчувствие към моята скръб?

— Така е, но вие никога не сте се интересували от техните съдби.

— О, те са неблагодарни.

— Не са неблагодарни. Интересна си към тях вие изразявате само чрез пари. Те работят за вас и имат право на поддръжката ви — материална и морална. Ако се отнасяте дружелюбно с тях и им покажете, че се интересувате от живота им, бъдете уверен, че те ще ви разберат и оценят. Ние обичаме тези, които ни обичат, и особено се привързваме към онези, които ни подкрепят в нещастие.

Старият фабрикант сякаш не я слушаше, но когато на верандата срещна Талуел, му каза:

— Съобщете, моля ви, на свещеника, че разходите по погребението ще бъдат за моя сметка и нека службата бъде колкото се може по-тържествена. Аз самият ще отида на погребението. Предизвестете работниците, че онези, които искат да отидат в църквата, ще бъдат освободени от работа. Този пожар е голямо нещастие...

Но това не беше всичко. На другия ден след работа, когато всички отидоха на обяд, той задържа Фабри.

— Струва ми се, че не сте много зает?

— Да.

— Тогава ще заминете за Руан. Там сега строят детски ясли. Разгледайте и проучете подробно всичко. Искам навсякъде да построя ясли за децата на нашите работници и то бързо. Не дай боже да се повтори подобно нещастие...

По време на урока Пиерета разказа на учителката си за ужасното събитие. След малко дойде самият фабрикант и се обърна към госпожица Бельом със следните думи:

— Госпожице, дойдох при вас с молба да ни направите една голяма услуга — на мен и на тукашните хора. За всяка фабрика ще построя детски ясли, директорка на които моля да бъдете вие. Да запазим живота и здравето на децата — това е великата задача, която искам да ви възложа, и се надявам, че няма да ми откажете. Не познавам по-подходяща личност от вас за това хуманно дело. Вие сте добра, умна, енергична и тези качества са гаранция за уреждането на проектираните заведения.

— О, господин Пендавоан! Толкова съм развълнувана от неочакваната чест, която ми оказвате, че не намирам думи, с които да изразя благодарността си към вас.

— Причина за всичко е вашата ученичка. Тя ми внуши тази идея. Цял живот съм бил зает с работа и съм останал не само сляп, но и глух за много неща.

— О, ако мога да ви заведа на още едно място, уверена съм, че ще намерим вярната посока, по която отсега нататък трябва да вървите.

— Къде искаш да ме заведеш?

— Ако се съгласите да дойдете с мен тази вечер само за две-три минути, ще научите къде ви вода. Засега е тайна.

— Добре, нека бъде както искаш. В колко часа ще ме заведеш?

— Колкото по-късно, толкова по-добре. След това, надявам се, бъдещето ще открие за вас нови хоризонти.

— Нима бъдещето може да бъде различно за мен, стареца, от печалното ми настояще, изпълнено с безутешност?

— Да, господин Пендавоан, помислете колко много можете да направите за другите, ако си поставите за цел да облекчите чуждите страдания, не по-малко ужасни от вашите.

— Малките деца често мечтаят за добрата фея, която да изпълни желанията им. Вие можете да бъдете тази фея. Притежавате онова магическо средство, което изтрива сълзите и прави хората щастливи.

Късно вечерта Пиерета и старият фабрикант излязоха от замъка и тръгнаха към селото. Навън беше топло и тихо. Селцето спеше. Никаква светлина не прозираше през спуснатите капаци на прозорците, никакъв звук не се чуваше.

— Струва ми се, че сме около къщата на Франсоаз — каза Волфрам Пендавоан.

— Да, там отиваме. Сега ще ви помоля да замълчите. Ще се качим по една стълба. На горната площадка само ще отворя вратата на една стая, където само ще надникнем.

— Искаш да ми покажеш нещо, но аз нали не виждам?

— Не е необходимо, сам ще се убедите.

Като се изкачиха по стълбата, Пиерета отвори вратата на стаята, в която спяха работничките. Тежък, смраден въздух лъхна в лицата им. Старият фабрикант бързо отстъпи назад.

— Кой е там? — попита сънлив глас.

Пиерета полека затвори вратата и поведе стареца надолу по стълбите. Когато излязоха на улицата, той проговори:

— Искаше да ми покажеш стаята, където си пренощувала първата нощ, нали?

— Не, исках да ви покажа една от стаите, където живеят вашите работници — цял живот се троят с въздуха, който вие и две минути дори не можахте да понесете.

ТРИДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА

Изминаха две години от деня, в който Пиерета — нещастна, безпомощна и без надежда — стъпи в Марокур. Беше неделя.

Днес пак е неделя, както преди две години. Но и Пиерета, и селото са променени до неузнаваемост. Върху хълма, където бедното сираче поседя първата вечер, разглеждайки тъжно селото и фабриката, сега се издигаха няколко красиви здания. Тези постройки бяха предназначени за работниците на Волфрам Пендавоан. Старите къщурки, като изгорялата на старата Тибюрс, бяха изчезнали, а на тяхното място се появи голяма слънчева сграда, построена за ясли на малките деца. Там ги отглеждаха до тригодишна възраст. В самия център на селото се строеше друго голямо здание — бъдещият народен дом — с ресторант, библиотека, магазини и мебелирани стаи за самотните работници, мъже и жени. За семейните бяха построени малки спретнати къщи, в чиито дворове работниците побързаха да засадят плодни дървета. Годишният наем беше само сто франка.

Изменение претърпя и паркът на замъка — крайната му част бе превърната в обществена градина. Тук имаше всевъзможни игри, гимнастически салон, площадка за колоездачи, марионетен театър, естрада.

Всичко, което бе направено в Марокур, щеше да бъде построено и в другите села с фабрики на Волфрам Пендавоан. Роднините му обаче бяха много недоволни и разтревожени от направените реформи.

— Да не е полудял? Да се разори ли иска?

Всъщност се тревожеха, че старият фабрикант ще пропилее цялото си състояние и ще ги остави без наследство.

— Трябва да бъде поставен под опека — казваха те. — Без съмнение отношението му към тази пришълка е признак на старческо вдетиняване. Съдът, разбира се, ще вземе това предвид.

И тяхната ненавист се съсредоточаваше върху „тази пришълка, която, без да съзнава какво върши, пилее парите, както си иска, защото не са нейни“.

За щастие, Пиерета имаше и приятели, които я поддържаха и одобряваха постъпките ѝ. Към доброжелателите се числеше и Талуел, който винаги беше на страната на прогреса. Той разбираше, че момичето има голямо влияние върху стария фабрикант и че той изпълнява всичките ѝ желания. Талуел така или иначе нямаше да наследи сумите, които Волфрам Пендавоан пръскаше за начинанията си, но пък се надяваше новопостроените учреждения рано или късно да минат под негово управление. Но Пиерета имаше и по-искрени приятели като доктор Рюшон, госпожица Бельом, Фабри и работниците.

Докторът виждаше благотворното влияние, което Пиерета има върху стария човек, и започна да се отнася към нея с бащинска благосклонност, като често казваше: какво ли би станало с господин Волфрам, ако не беше това момиченце? Тя му действа по-добре от всякакви лекарства!

Госпожица Бельом много се гордееше със своята ученичка и с голямо удоволствие отделяше няколко минути да поговори с нея след уроците.

Колкото до Фабри, той стана незаменим помощник на Пиерета.

— Господин Фабри, идете в Нуазел да разгледате работническия дом. Господин Фабри, ще заминете за Лондон да разгледате народния клуб. Господин Фабри, ще отпътувате за Белгия да разгледате детските ясли.

Той отиваше на място, разглеждаше, връщаше се и съветваше господин Пендавоан. Пиерета винаги присъстваше на разговорите, без да взема участие, но Фабри знаеше, че тя е, която направлява сърцето и ума на господаря в неговите решения.

Работниците също виждаха благотворното ѝ влияние върху стария фабрикант, те я обичаха и се гордееха, че е излязла от тяхната среда.

— Знаете ли, по-рано тя работеше с нас.

— Нима би могла да съчувства така искрено на работниците, ако сама не е била работничка?

В този неделен ден очакваха Фабри. Той беше отсъствал няколко дни и Пиерета не знаеше защо. Струваше ѝ се, че господин Пендавоан крие нещо от нея. Днес бяха получили телеграма от Фабри с няколко думи: „Издирванията се увенчаха с успех. Пристигам по обед“.

Наближаваше един часа и Волфрам Пендавоан, който обикновено беше много спокоен, сега проявяваше странно нетърпение.

— Защо ли се бави Фабри?

— Може би влакът има закъснение.

Но той не се отделяше от прозореца. Това се видя доста чудно на Пиерета. Най-сетне се чу шум от приближаващ файтон.

— Ето го и Фабри! — извика Волфрам Пендавоан с развълнуван глас.

Фабри бързо влезе в кабинета и някак особено погледна Пиерета.

— Влакът пристигна със закъснение — каза той.

— Какво научихте?

— Аз ви телеграфирах...

— Но телеграмата беше много кратка. Докладвайте по-скоро и подробно...

— Мога ли да говоря пред госпожицата?

— Разбира се.

— Нашият агент най-сетне попаднал на следите на личността, която вие търсите — започна Фабри, без да гледа към Пиерета. — От направените справки за умрелите узнал, че в Париж през месец юни миналата година била записана Мария Доресани, вдовица на Едмон Пендавоан. Ето копие от акта — и той постави листа в треперещите ръце на стареца. — Искате ли да ви го прочета?

— Нали го сверихте?

— Да.

— Тогава ще ми го прочетете после. Разказвайте по-нататък.

— Когато взех това копие, отидох в дома, където е умряла. От самия хазяин и наемателите разбрах, че е умряла от умора и изтощение в крайна бедност. След това ходих и при доктора, който я е лекувал. Той ми каза, че въпреки настояванията му тя отказала да влезе в болница, тъй като не искала да се раздели с дъщеря си. Оттам се отправих при една търговка, Заешката кожа... — Той замълча за момент и като се обърна към Пиерета, продължи: — Видях Поликарп, чувства се чудесно.

Пиерета, още като чу името на майка си, отиде до прозореца, без да може повече да сдържа сълзите си.

— Като узнах всичко, което се отнасяше до майката — продължи Фабри, — започнах издирвания по следите на дъщерята. Заешката

кожа ми помогна, като ми разказа как Поликарп намерил в гората момиченцето, умиращо от глад...

— Това си ти! — извика старият фабрикант, простирайки ръце към Пиерета.

Тя пристъпи към него, трепереща от възмущение.

— Защо не се приближиш? Искам да те прегърна, дете мое!

— Мили дядо!

ТРИДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА

Фабри излезе тихо, като остави дядото и внучката сами. От вълнение те не можеха да говорят. Когато най-сетне се поуспокоиха, старецът попита внучката си:

— Защо веднага не ми каза коя си?

— Аз ви заговорих на няколко пъти и спомняте ли си какво ми казахте последния път? „Никога не ми споменавай за тях, ако не искаш да се разсърдя окончателно.“

— Но можех ли да предположа, че ти си моята внучка?

— Мама ме посъветва да ви откроя коя съм, само когато спечеля обичта ви.

— И ти чака толкова дълго? Не разбра ли, че аз отдавна те обикнах?

— Не знаех колко силно е чувството ви и дали е достатъчно, за да ме признаете за своя внучка.

— Слава богу, че всичко завърши благополучно! Разкажи ми сега за баща си. Как попаднахте в Сараево? Защо той стана фотограф?

— За нашия живот в Индия вече ви е известно...

— Не ми говори на „ви“, аз съм твой дядо. Искам да се обръщаш към мен на „ти“.

— От писмата, които получи, приблизително знаеш какъв беше животът ни в Индия. Ние много пътешествахме. Ще ти разказвам после за това подробно. Ще видиш колко храбър беше моят баща и колко силна беше мама. Дядо, прости ми, но не мога да не говоря за мама. Искам и ти да я обикнеш!

— Когато чух от Фабри, че заради теб не е пожелала да отиде в болница, макар че от това е зависело спасението ѝ, почувствах се дълбоко трогнат. Този върховен жест от нейна страна е достатъчен не само да я обикна, но и да почета паметта ѝ наравно с тази на любимия ми син. Бацината ми скръб ще бъде еднакво силна и за двамата. Нека Бог ми прости, че се отрекох от майка ти.

— От моя разказ ще узнаеш каква майка имах аз. За мен и татко тя бе готова на велики жертви. Татко реши да се върне във Франция. В Суец, неизвестно как, ни откраднаха парите. Ето защо, вместо да потеглим направо за Франция, по липса на средства стигнахме до Гърция. В Атина татко започна да прави снимки с фотографския апарат, който му бе останал, и с това се издържахме. Той успя да купи фургон и магаре, след което потеглихме за Франция. Макар да изкарваше малко с фотографията по време на пътуването, все пак съществувахме сносно. Но когато се разболя и почина, ние с мама останахме без никакви средства. Премръзнали и гладни от ноември до май, след неописуеми лишения и страдания най-после със сетни сили се добрахме до Париж. Това, което се случи после, вече знаеш от Фабри.

Отвън се чуха гласове.

— Какво ли се е случило? — попита старецът.

Пиерета се приближи до прозореца и видя огромна тълпа от работници, мъже, жени и деца, в празнично облекло, да приближава замъка. Хора с флагове и цветя изпълниха градината и целия път около парка.

— Какво има? — попита отново старият фабрикант.

— Днес е твоят рожден ден и работниците са дошли да те поздравят и да ти благодарят за всичко, което си сторил за тях.

— Нима?

И той се приближи до прозореца, сякаш можеше да ги види. Разнесе се силен, ликуващ вик.

— Боже мой! Колко съм щастлив! — каза той. — И това е благодарение на теб. Колко е различен този ден от онзи, когато бяхме в църквата на панихидата на баща ти.

— Да, ето програмата за днешния тържествен ден, изработена от фабричния съвет. Точно в два часа ще се покажеш на парадния вход, откъдето всички могат да те видят. Делегация от всички фабрики ще те приветства, а старецът Гатуа ще произнесе реч от името на работническото население.

В този момент часовникът удари два пъти.

— Време е — каза Пиерета, — дай ръка!

Едва се показаха на входа и приветствените викове наново гръмнаха. От тълпата се отдели група начело с Гатуа. Старикът,

дългогодишен работник, пристъпи напред, за да произнесе кратката реч, която толкова пъти повтаря от сутринта.

— Господин Пендавоан, ние всички сме се събрали тук, за да ви поздравим... за да ви поздравим за...

Ораторът спря, мачкайки шапката си, запъна се наново и махна безпомощно с ръка. Одобрителен шепот мина през множеството — хората мислеха, че говори и жеста му на смущение бяха изтълкували като красноречие. Гатуа се обърка още повече и пъхна ръка в посивелите си коси, които стърчаха като четка от главата му.

— Трябва да произнеса цялата реч, а не ми идва нищо наум... Съжалявам много... Ще говоря, както мога... Ние дойдохме да ви благодарим и да ви поздравим от цялото си сърце за добрината, която проявихте към нас. Бог да ви благослови, господин Пендавоан! — и той издигна ръка към небето.

Тези прости, но изтръгнати направо от сърцето слова трогнаха силно стария фабрикант.

— Вашите сърдечни приветствия ме зарадваха, още повече че ги получавам в най-щастливия ден от живота си — деня, в който намерих своята внучка, дъщерята на покойния ми син. Вие я познавате — ето я! — и той се наведе, прегърна Пиерета и я вдигна на силните си ръце, за да я видят всички.

Дълго не секнаха възторжените викове. След това, както изискваше церемониалът, всички минаха покрай тях и им се поклониха.

— О, ако можеше да видиш лицата им! — казваше Пиерета.

През този ден най-малко се радваха племенниците, когато поздравиха своята братовчедка. Талуел също се приближи да изрази радостта си, като не пропусна да каже:

— Винаги съм подозирал, господин Пендавоан, че точно тя е вашата внучка.

Тези събития оказаха благотворно влияние върху стареца. От този момент той започна да се възстановява бързо и скоро бе решено, че е настъпил моментът за операцията. Повикаха доктор Рюшон.

— Нали разбирате, доктор Рюшон, искам да видя внучката си — каза Волфрам Пендавоан. — Тя сигурно прилича на баща си. Надявате ли се операцията да мине благополучно?

— Ако престанете да се вълнувате и пазите млечна диета, аз ви гарантирам благополучен изход. Операцията не е болезнена.

— Не се боя от болки. Ако внучката ми бъде до мен и най-сложната операция няма да ме уплаши.

Денят на операцията настъпи. От Париж биха повикани двама големи специалисти по очни болести. Всичко свърши добре, но оперираният трябваше да бъде пазен от простуда и вълнение. Пиерета не се отделяше от него и пак изживя мъчителното люшкане между страха и надеждата.

Един ден в полутъмната стая свалиха превръзката от очите на стареца и му позволиха да гледа. Най-напред той пожела да види своята внучка.

— Ах, ако не бях сляп — възкликна той, като гледаше девойката, — уверен съм, че бих те познал от пръв поглед.

През един слънчев следобед позволиха на Волфрам Пендавоан да излезе. Пиерета нареди да впрегнат коня.

— Веднага, госпожице — усмихнат каза Бастиен.

Пиерета се зачуди на тона и усмивката му — бяха някак особени. Скоро той се върна и доложи, че файтонът е готов. Пиерета отиде да види дали всичко е наред и остана поразена. Възможно ли е? Пред нея стоеше магаре, което много приличаше на Поликарп, но добре нахранено, изчистено и с много красиви поводи. Като видя Пиерета, то протегна глава към нея.

— Поликарп! — извика тя, хвърли се на шията му и започна да го целува. — О, дядо, колко си добър! Благодаря ти много!

— Не на мен трябва да благодариш! Идеята беше на Фабри. Служителите в кантората ти поднасят този подарък — купиха го от Заешката кожа.

Като седнаха във файтона, Пиерета пое юздите.

— Откъде да започнем? — попита тя.

— От колибата. Искам да видя мястото, където си живяла...

След колибата те се отправиха към яслите. Отначало влязоха в спалнята. Голяма, светла и добре проветрена стая. Розовите и сините детски креватчета ѝ придаваха радостен вид. Там се отглеждаха кърмачетата, а в свободните си часове майките идваха да ги навестят.

Друга, по-голяма зала беше за децата, които вече ходят. Като видяха Пиерета, те се спуснаха с радостни викове към нея. Едни ѝ показваха играчките си, други я дърпаха за ръцете. Всички искаха да им обърне внимание.

— Виждам, че тук всички те познават — каза дядо ѝ.

— Познават? Тук я обичат, обожават я, тя умее удивително да се занимава с тях.

Когато се върнаха в първата стая, към стареца се приближи една жена с дете.

— Погледнете, господин Пендавоан, какво хубаво и здраво момченце!

— Много е хубаво, наистина!

— Това е синът ми и на вас дължа неговото здраве. Имах три деца, но умряха. Ако това израсте, само на вас ще благодарим. Нека Бог ви благослови заедно с внучката ви, задето запазихте живота и здравето на децата ни.

— Аз самият благодаря на Бога — каза старият фабрикант, обръщайки се към директорката, — че ме отпрати по този път. И се надявам това да е само началото. Ще направя всичко, за да отидем по-далеч.

Те посетиха народния дом, болницата, а после обходиха и останалите села, където също строяха сгради за работниците.

В Марокур се върнаха късно вечерта. Когато се качваха към хълма, откъдето се виждаха новите постройки, Волфрам Пендавоан протегна ръка и продума тържествено:

— Ето ти цел за цял живот. Сега можеш гладко да продължиш пътя, който така сполучливо започна. Трябва ти само човек, достоен за теб — да работи заедно с нас за делото, което сме предназначили. Да се надяваме, че ще срещнем човек с богата и благородна душа и тогава ще заживеем щастливо в нашето семейство — без изпитания!

Издание:

Автор: Хектор Мало

Заглавие: Изпитанията на малката Пиерета

Преводач: Весела Пекарева

Година на превод: 1937

Език, от който е преведено: Френски

Издание: Пето

Издател: ИК „Пан“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2008

Тип: роман

Националност: Френска

Печатница: „Инвестпрес“ АД

Редактор: Валери Манолов

Художник: Олег Топалов

ISBN: 978-954-657-720-7

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/3781>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.